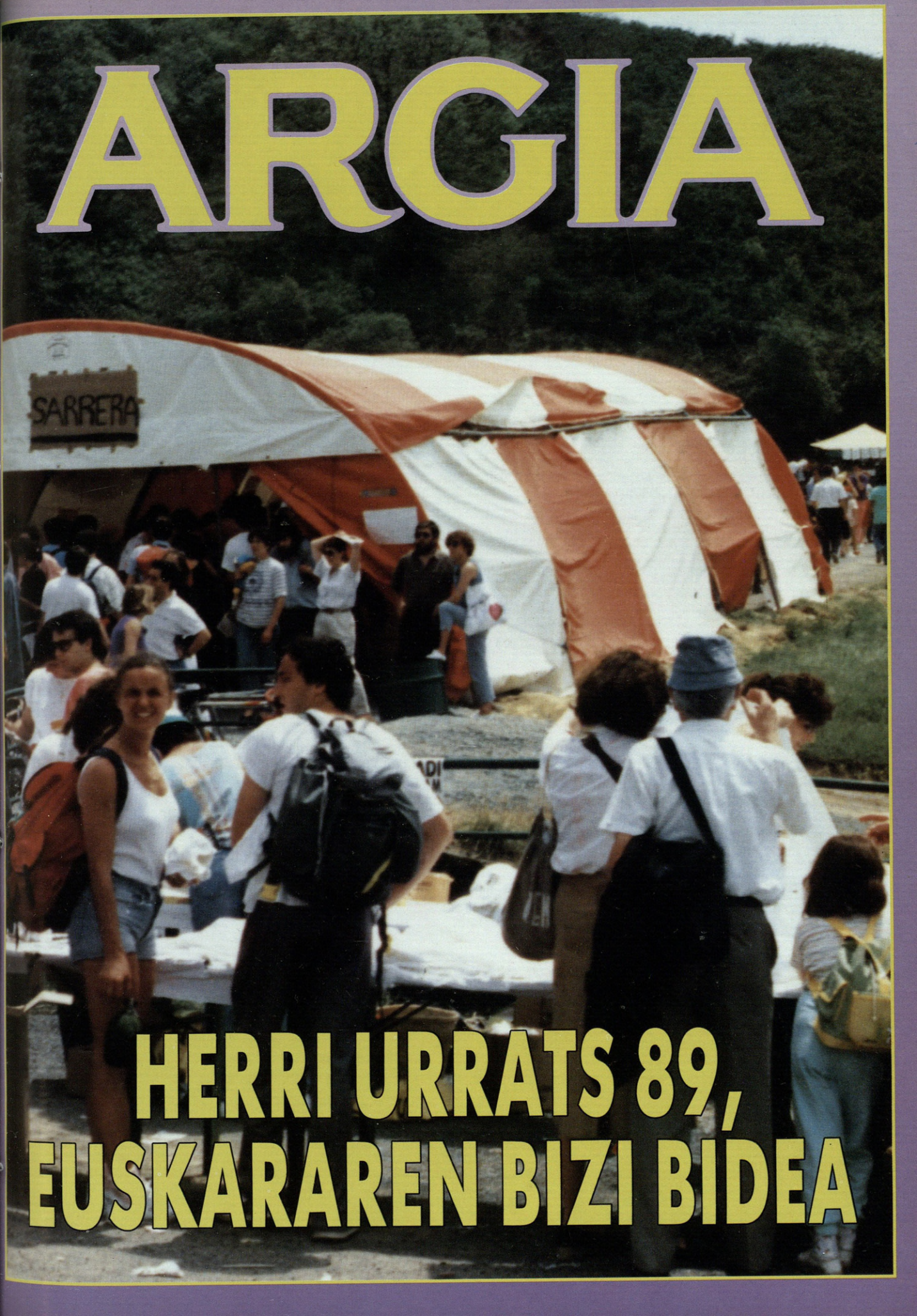


ARGIA

A photograph of a festival or fair. In the center is a large tent with orange and white vertical stripes. A sign on the left side of the tent reads "SARRERA". Many people are gathered around the tent and in the background. In the foreground, a woman in a white tank top and denim shorts is smiling, and a man with a backpack is looking towards the tent. The background shows a dense forest.

**HERRI URRATS 89,
EUSKARAREN BIZI BIDEA**

EKO ALTZA
Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

**AUTO SERVICIO
DURANGO**
Retentxu kalea 30
DURANGO

**MERKEK
IGLESIAS**
TRINTXERPE

EKO AIETE
Grupo Etxadi. Telf.: 21 14 88
AIETE. DONOSTIA

**S.JUAN BAUTISTA
Kooperatiba**
Villas auzoa. Telf.: 55 01 99
HERNANI

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk. Telf.: 46 11 77
DONOSTIA

BETI MERKEK
Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/g.
Telf.: 69 25 26. ASTEASU

**AUTOSERVICIO
VILLALBA**
Urkizu, 13. Telf.: 12 05 73—71 61 60
San Juan, 9. Telf.: 70 26 38
EIBAR

EKO TOLOSA
TOLOSA

Vivodist

1.244. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

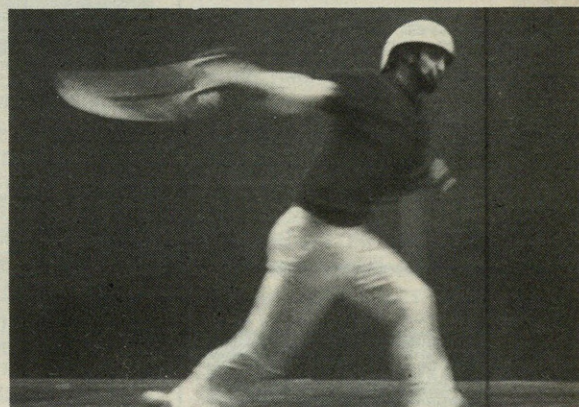
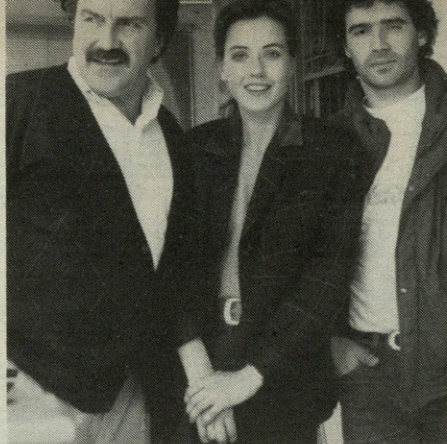
- 12.— Politika laburrak.
- 13.— Ertzantzako ERNE sindikatuarekin elkar hizketa. **N. Arrastoa.**
- 16.— Kronika politikoa.
- 18.— Senegal ibaiatz alde bitara tentsio etnikoek eztanda. **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

- 20.— Villaverde de Trucios, nahi eta ezin. **X. Makazaga eta I. Murua.**
- 22.— IVEF, ikasketak kirola direnean. **I. Markos eta I. Murua.**
- 24.— Zubeñoa: etnozidioa burutzen ari. **P. Sastre eta M. Arrieta.**
- 35.— Ze leku beteko du Euskadik Europa berrian? **J.J. Petrikorena.**
- 38.— Kontxu Uzkudun: «Moda esparruan ezin daiteke euskal izaera defendatu». **J. Oiz.**
- 42.— Euskal puntistek Amerikak galdutako. **N. Arrastoa eta L. Aris-ti.**

KULTURA

- 45.— Kultur ataria.
- 46.— Eskola Publikoaren Kongresua zalantzan. **I. Uria.**
- 48.— Aingeru Epaltzarekin solasean, sutatik erauzitako narrazioei buruz. **I. Mendibe.**
- 49.— Tapiatarren trikiti doinuak diskoan bildu. **M.A. Harana.**
- 50.— Pedro Armendariz, Elene Lizaralde eta Iro Lanzaizue «Ke arteko egunak» filmeko protagonistak. **G. Arrese.**
- 53.— Munduan zabalatik kultura: Hugo Pratt. **J.M. Heritz.**
- 58.— Azkena: «Urratsez urrats, Bigarren Mailaruntz». **M. In-txausti.**



HERRI URRATSEN edizio berri bat burutuko da SENPEREko aintziraren inguruan. Aurtengoa urte berezia SEASKAKO IKASTOLEN aldeko, erakundearen sorreraren 20. URTEURRENA delako, baina betiere kontutan izaki IPARRALDEAN EUSKARAREN egoerak etorkizun beltza bizi ahalko duela, hemendik 30 urteren buruan desagertzeko zoriraino. ZUBEROAN halarik ere ETNOZIDIOA lehenago burutu daiteke. Hauxe duzue aste honetako gure mami nagusia. Aldamenean izango dituzu: EUSKAL PUNTISTA pilotariak AMERIKETAKO egungo egoeraz mintzo; EUROPA BERRIARAKO bidea hartua delarik, lurralde muga duten herrialdeen arteko akordio ekonomiko eta politikoak begi onez ikusiko ote ditu ELKARTE EKONOMIKOAK? Kultur orrialdeetan berriz: ESKOLA PUBLIKOARI buruz apailatu nahi den Kongresuaren inguruan; edota «KE ARTEKO EGUNAK» filme errodatu berriko aktoreekin solasaldia.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostia: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Gorka Arrese, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uria, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ermife Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elosegi, Xabier Erro, Xarlote Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielan-jel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastorta, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Iza-girre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Al-fonso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Mat-tin, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarriandia, Allande Sokarros, Joan Mari To-rrealdei, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra, Aitor Zabalgobeaskoa.

Disinu eta montajak: Jon Barandiaran, Eneko Abrego.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbifne Ubeda.

Publizitatea: Lema 7

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g. 20012 Donostia./ Ibañez de Bilbao 3, 7.a. 48009 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399, (94)4248543.

Telefaksa: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1989. urterako harpidetza sarikak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.500 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	430 libera.
Estatu Espainola.....	6.500 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.600 pezeta.
Airez.....	13.000 pezeta.

MAIATZA 14 MAIATZA 20

maiatzaren 20an ilbete

eguzkia: (maiatzaren 14an)
irten: 6,00
sartu: 20,22

mareak: (maiatzaren 14an)
gora: 12,24 eta 24,56
behera: 06,00 eta 18,15

LIBURUAK

JOSU LANDA

Izenburua: Joxemeren
ohelikopteroa eta kupel
atomikoa.

Egilea: Xabier Mendiguren.
Argitaratzailea: Elkar.
Perkax saila.

Xabier Mendiguren Elizegi haur literaturaren munduan murgilduta dabil azken aldi honetan. Xabierrek zerbait oso berezkoa baldin badu, imajinazioa da, imajinazio zoroa askotan, baina haur literaturaren esparrurako modu ezin hobean egokitzen dena.

Istorioren oinarria ez da oso orijinala: marrazki bizi-dunen tradizioetik hain hedatua datorkigun ibilgailu-lasterketetan sustraizten da ideia, baina ideia horren desarroiola arras orijinala eta sinpatikoa gertatzen da. "Ohelikopteroa"ren ideia aurreko beste liburu batean sortutakoa da, eta bigarren baterako motiboa agortu ezik elemendu aberats bezala mantentzea lortu izana gorago aipatu dugun imajinazio horren frogada.

Joxemeren OHELIKOPTEROA eta KUPEL ATOMIKOA

Xabier Mendiguren



Ipuinari darion ironiak jopuntu oso argia dauka oraingo honetan: kazetariak eta berorien aldrebeskeria guztiak. Liburuan ageri zaigun kazetarien karikaturak badu errealitatearen islada zehatzik, baita gurea bezalako inguru probintziaroko kazetariei aplikatuta ere.

Azken ohar bat izen propioei buruz. Pertsona, toki eta produktu baten izen propioa asmatzeko orduan, joera nabarmena nagusitu da gure haur-literaturako egile gehientsuenen artean: Pattar's whiskya, Antxoni Gualker amona, Gezurtandiaga kazetaria, McMix katu, etabar. Halako errekurtsio polit eta irrigarriak maiz ulergaitz izatera eraman ditu izen propio asko, batik batik haurrenak baino helduenak diren erreferentziak erabiltzeagatik. Ez da hori Xabierren kasua, eta hori ere badu bere alde.

Ipuin polita, beraz, oraingo hau ere, nahiz ere pentsa liteke haurrak mozkorkeriara bultzatzeko arriskua ere badakarren.

Izenburua: Neure lau urteko ibillerak.

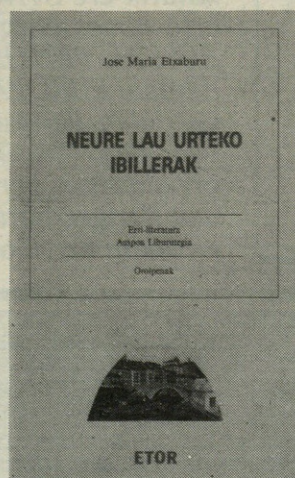
Egilea: Jose Maria Etxaburu.

Argitaratzailea: Auspoa liburutegia.

"Auspoa"k duela zortzi bat urte ekindako liburu autobiografikoen sailak badu jarraipenik oraingoan ere. Hasiera hartan sekulako liburuak eman zituen argitara, eta beharbada azken

aldian kaleratzen ari direnek ez dute haien tamainako lekukotasunik ezta balio literarioerik ere, baina dudarik ez dago biografia intraszendenteenak ere merezi duela bere memori liburua.

Jose Maria Etxaburu ondarrutarrak kondatzen dizkigun «lau urte» hauek 1936tik 1940ra bitartekoak dira. Fetxak ikusita, pentsa liteke gerra-kondakizunak izango direla, baina ez da halakorik. Hobe esanda, gerrari etengabe ihes egindako gizonaren istorioak aipatzen dira bertan. Izan ere, gaisoaldi batetik irten berria zelako Francoren tropak Euskadira iritsi orduko Etxaburuk mugaz bestaldera egin zuen hanka. Ipar Euskadin II. Gerra Mundialaren oihartzunak entzun zirenerako, berriz, gure protagonista berriz jaioterrira itzuli zen. Gerratik, beraz, oihartzunak besterik ez zaizkigu jasotzen liburuan. Ez dago lan-batailoirik, ezta gartzelaldirik ere orriotan. Guztiz berezia, bada, Etxaburuk bizitako esperientzia, gainerako liburuetan jasotakoari bagagozkio behintzat.



Liburua aurretik zatika argitaratua da «Zer» aldizkarian 1984-86 bitartean, eta hizkuntzari dagokionez garbizale amorratua dugu Jose Maria, esfortzurik haundiena erdal kutsuko hitzik ez sartzeari ematen dioten horietakoak. Narratzeko orduan egileari ez diogu

iaiotasun berezirik aurkitu, baina honelakoetan gertatu ohi bezala, gertaerek eraman egiten zaituzte, eta erraz irakurtzekoa da. Esan bezala, guztiok animatu behar genituzke geure zaharrrak beren memori liburuak idaztera, nahiz eta argitaratzeko ez izan. Horixe honelako guztietan bururatzen zaigun konklusioa.

EUSKAL HERRIKO ITSAS SAKONETAKO FAUNA



Izenburua: Euskal Herriko
itsas sakonetako fauna.

Egilea: Luiz Saldanha.

Argitaratzailea: Kriselu.

Itxura dotoreko hiru liburu argitaratu ditu «Kriselu»k: «Euskal Herriko itsas sakonetako fauna», Luiz Saldanha-rena; «Euskal Herriko zuhaitzak», Luis M. García Bona-rena; eta «Euskal Herriko Dolmenak», Angel Armendáriz-ena. Hirurek formatoa eta kolorea dute elkarrekin, baina alde batetik hirurak sail berekoak direla badirudi ere, bestetik ezin egon hain seguru, liburutik ez bait da inolako argibiderik ematen. Deduzitu liteke itsas-fauna eta zuhaitzei buruzkoak Miguel Ibañez izeneko batek zuzentzen duen bilduma bati dagozkiola baina beste ezer ezin gaineratu. Konfusio horren erdian, esan beharra dago liburuon kalitatea nahiko gorakoa dela, bai irudi aldetik, bai dokumentazio aldetik. Indar handiena, berriz, irudiek dute argitalpen hauetan.

ASTE HONETAN NABARMEN

A. ORMAETXEA

Azkueren elaberri argitaratu gabe bat eskueran

Izenburua: Latsibi.**Egilea:** Resurrección María de Azkue.**Argitaratzailea:** Labayru Ikastegia.**Moldakuntza eta sarrera:** Mirari Alberdi.

Bakarra gabe, hiru sarre-
ra ditu Azkueren elaberri
—berak "gertairudi" deri-
tzo— orain arte argitaratu
gabe honek, «Latsibi» ize-
nekoak hain zuzen. Hirurak
dakizkiguke beharrezko,
nonbait, gure lekeitarraren
halako lan mardula, hirehu-
netik gora orrialdekoa, hor-
ko bazterren batetan gorde-
ta egotea barkaezin bait zaig-
u euskaldunoi, beste ezer-
gatik ez bada ere, lehen
euskaltzainburua eta euskal
ikasketen sustatzaile gore-
netariko izan zenari zor
diogunagatik, behinik be-
hin.

Azkue bera egon zela
Euskal Akademiako buru le-
henengoz eta, nor egokia-
go, bada, Luis Villasante
Euskaltzainburu ohia baino,
egin dion hitzaurrea egiteko
liburua? Bertan diosku, ba-
da, «izan ere Euskaltzain-
diak ezin zezakeen galtzen
edo bere etxetik kanpora
joaten utzi Azkueren lan
bat» eta, ondorioz, Euskal-
tzaindiak berak ere argita-
ratu edo argitaratuko omen
du lan haxe berau. Fraide

haren hitzak dituzue, nire
galdera; harritua, hurren-
goa delarik, ea noiz ikusi
behar ditugun Azkueren lan
guztiak kalean, ez argital-
pen garestietan —Señor Re-
tana—, ez sakabanatuta, ba-
tera eta eskuragarri baino.
Villasantek berak ohar-
razten digunez, ugariak dira
Azkueren lan honen, eta
besteen, balioak, hizkuntza-
ri dagokienetan batik bat.

Hizkuntzakoak hizkun-
tzalarien bazka, lanaren li-
teratur balioa aintzakotzat
hartu orduko, beraren tes-
tinguruan lekutzen ahale-
gindu zaigu Karmele Olano
bigarren hitzaurrearen bi-
dez, obrarekiko erizpidea
erlatibizatzea izan dezagun-
tzat. Ez zen edozelangoa
izan mende aurreko giroa,
ez eta orduko euskaltzaleen
lana. Hasi berria zen euskal
nobelagintza eta hortxe du,
ez beste inon, bere lekua
lan honek. Hitzaurre hori
irakurri ostean, Olanok be-
rak dakarkigun Azkueren
gaineko bibliografiari begi-
radatxoa emate hutsa nahi-
koa da, bestalde, kontura
gaitezen bai Azkue eta bai
beronen garaia, euskal le-
tren dagozkiekeen ikuspun-
tutik begiratura behintzat,
sakontasunez aztertu gabe
dirautenaz oraindiokarren.

Hitzaurrez hitzaurre

aurrera, ez da makala hiru-
garrenaren egilea dugun
Mirari Alberdik leporatu
duen lana, berak azaltzen
dizkigunaz sinestuz gero, ez
bait da eskuizkribu bakar
bat eta behin betirako Az-
kuek berak finkatua egon,
batzu baino. Ni neu, galdu
egiten naiz halakoetan eta,
irakurtzeak ardura dit.

Azkuek kontatzen digu-
nak baino, kontatzeko mo-
dua, kontakera bera dut nik
atsegin, herritarrak izan zi-
ren berbakeren oihartzun
nahiko ozen aditu uste izan
bait dut. Haria bera josten
dutenak, bestalde, Bilbo eta
inguruko Txorierrri horretan
edo bizi eta elkarren aurka-
koak diren Kartagorritar
eta Erromatarren artekoak
dira.

Bizkaieraz, Azkueren iku-
tuekin, larregikeria eta guz-
ti, hirurehun orrialde irens-
teko eroapena, abadagunea
eta beste ere dutenentzat
gomendagarria da «Latsibi»
hau. Edo, bestela, Azkueza-
le amorratuentzako dosi go-
gor berria. Egunkari eta gai-
nerako estandararekin es-
kegita dagoen oro, aldiz,
hara berton terapibide sen-
doa. Euskal literaturan egun
hiruzpalau mila hitz baino
gutxiago erabiltzeak daka-
rren gaisotasunetik aldi ba-
terako osatu eta sendatzeko
gai, bai.

Gai aldetik berritasunik
haundiena dakarrena «Eus-
kal Herriko itsas sakoneta-
ko fauna» deritzona dugu,
horren inguruan material
grafiko oso gutxi bait dago
argitaraturik. Beste biak,
berriak, ez ditugu hain nobe-
dosoak, baina hirurak bate-
ra Euskal Herriko jakituria
enziklopedikoaren emaitza
baliotsutzat jo behar ditugu.
«Zuhaitzak» eta «Dolme-
nak» liburuek 1.900na peze-
ta balio dute, eta «Itsas sa-
konetako fauna», berriak,
1.250etan saltzen da. Pre-
zioa ere salgarritasunaren
arabera jarritakoa nonbait.

Izenburua: Asmatzaile ja-
kintsuak (kromo liburua).**Argitaratzailea:** Fher argi-
taldenak.

Jakin dugunez, haurrak
ero moduak dabilta
«Fher»ekoak izan duten
ideia hau dela eta. Nahiz
eta produktu mota hau uni-
bertsala izan —nor ez da
bere haurtzaroan kromo-al-
bumik betetzen saiatu?—,
argitaletxe hauetakoak le-
henengoak izan dira hori
euskararen mundura itzuli
dutenak. Eta beraz normala
da arrakasta.



Gizateriaren historian
izan diren asmatzailerik fa-
matuenak eta esaguratsue-
nak bildu nahi izan dituzte
album honetan, hogeitabost
denetara. Arkimedesetik
hasi, eta Piccard anaiekin
bukatu arte, zerrenda luzea
esakintzen dugute: Da Vinci,

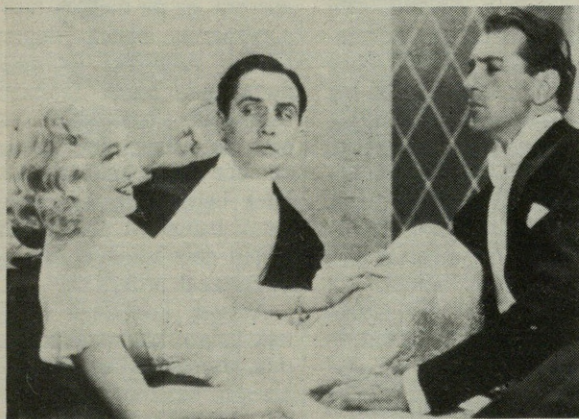
Gutenberg, Montgolfier
anaiak, Franklin, Galileo,
Spallanzani, Edison, Fulton,
Volta, Ampere, Cuvier, Bell,
e.a. Bakoitzaren garrantzia
kromotan neurtu daiteke.
Batzuri hamar kromo es-
kaintzen zaizkion bitartean,
besteri bi kromo aski zaiz-
kio. Kromo bakoitzaren az-
pian azalpen luzea idatzita
dago asmatzaileon bizitza
eta mirakuluak aipatuz. Di-
bulgazioko enziklopedia txi-
ki bezala ere balio du beraz.
Kromoak denetara 120 dira.

Erabiltzeko modua ohiz-
koa da. Lehendabizi kro-
mo-albuma erosten da (80
pezetatan), eta gero sobre-
txoak ere aparte saltzen di-
ra (3 durotan) lauzpabost
kromorekin. Osatzea da la-
na beraz, baina erraztasun
batekin bukaerarako: 20
kromo baino gutxiago falta
zaizkizunean postaz eska
ditzaitezke zeure albuma
osatzearren. Jakina da
«Fher» horretan egiten due-
la lan beste hizkuntzetan
ere eta truko komertzial

guztiak erabiltzen dituela,
zuzeneko sari sorpresak eta
guzti. Kapritxoa ez da ga-
resti ateratzen, eta tira,
zeuk ere aproba egin ezazu.

Arazo haundia dauka, ha-
lere, kromoen asunto ho-
nek gurean: zabalkundeare-
na. Erdarazko kromoak
edozein dendatxotan eros
daitezkeen bitartean, hono-
koak erostera betiko liburu-
dendetara jo beharko duzu.
Baina merezi du; guk behin-
tzat primeran pasatu dugu
kromoak pega eta pega.

Telebista



Igande honetan, bazkal osteko zinean, «Showdown». Elkarrekin hezi eta emakume berberataz maitemindu ziren bi

gizonek, gerora bide zeharo ezberdinak hartzen dituzte. Bata tren lapurra bilakatzen da eta bestea sherifa.

«Casablanca» eta «showdown»

Aste honetarako pelikula bikain pare bat suertatu zaizkigu Euskal Telebistan. Udara bertan dugularik eta ekin-tzarako grina zuzperten hasten denean, tamainako filmak eskeini nahi zaizkigula dirudi. Aste honetarako bi pelikula modu honetakoak dira, bata oso ospetsua eta bestea interesgarria. Bien artean, ezin dena ona izan eta filme nostalgiko bat ere tartekatuko zaigu.

Igande honetan, bazkal osteko zinean, «Showdown». Elkarrekin hezi eta emakume berberataz maitemindu ziren bi gizonek, gerora bide zeharo ezberdinak hartzen dituzte. Bata tren lapurra bilakatzen da eta bestea sherifa, aurrekoaren jarraitzailea. Zuzendaria: George Seaton. Antzezleak: Rock Hudson, Dean Martin eta Susan Clarck.

Asteazken gaueko zine pantailan, «Harlow». Ospe handiko Jean Harlow aktorearen karrera artistikoa, ospearen heltzea eta heriotza du gaitzat. Zuzendaria: Gordon Douglas. Antzezleak: Carroll Baker, Peter Lawford eta Mike Connors.

Larunabat gauean, historiara pasa den filme bat berrikusteko aukera, «Casablanca». Richard Baline, gudaren egoerak eta amodio arazoez atsekabeturiko gizona, Casablancako kafe baten jabea da. Ustelkeri eta azpijokoz beteriko leku honetan lla, lehengo neskalaguna, bere senarrarekin batera topatzen du. Rickek naziengandik iheska dabilen bikote hau askatzeko aukera du bere eskuetan. Zuzendaria: Michael Curtiz. Antzezleak: Humphrey Bogart, Ingrid Bergman eta Paul Henreid.

Merkatuaren legea, erdara ETBn

ETB izan zen iaz Estatuko telebista guztietatik sarre-ra gutxien izan zituena publizitate mailan. Kanariasko TBk lau milioi pezeta pasa eta Galiziakoak milioia pasa jaso bazuten, ETBk 836 milioi bakarrik irabazi zituen, hots, ehuneko 0,5a inbertitu zen gure telebistan. Guzti honek zenbait gauza pentsa arazten dizkigu denori. Alde batetik Euskal Telebista derritzaion honetan euskal eta erdal kanale bana egoteak, komertzialtasun erizpide garbi bat adiartzen du. Eta bapatean ETB Estatuko ez komertzialena dela argitzen zaigu.

Ez da brometakoa. TVEn 20 segundutako spot batek 8 milioi kosta ditzake eta ETBn gehienez 180 mila. Era berdinean Euskal Telebistaren erdal kanalean, 20 segundotako anuntzio bakoitzak lehen kanalekoa baino 30 mila pezeta gehiago kostatzea, erizpide komertzialetik begira, normala litzateke. Baina normala ez dena, hain garrantzitsua den euskal medio batean, euskararen erabilpena horren zakarra izatea da. Euskaldunok ETBko euskal kanalean hizkuntzari eginiko erasoak jasotzera ohitu gara. Nahiz eta bigarren kanalaren sorrera erabaki politiko batetan zetzan, badiu nolanahi ikuspegi ekonomikoak.

Egia da euskarazko medio batean anuntzio bat erdaraz sartzean, ikusle askok mezua jasotzen dugula, baina zentzu txarrean, eraso bat legez. Azken finean anuntzio hauek euskararen aurkako eraso latz bat suposatzen dute. ETBrentzat sarrera ekonomiko funtsezko bat suposatuko balute, beste planteiamnedu bat beharko luke arazoak. Baina hala ere, ikuspegi ekonomikoak ez du inoiz kultural edo politikoa bideratu behar, eta denok genekien ETB Gasteizetik mantenduko zuela tente. Baina euskal eta erdal kanalaren artean iaz 836 milioi bakarrik jaso bazuen telebistak, lehen kanalean gutxienez aurpegia garbitzeko jarrera hartu beharko luke. Ekonomiak ez luke dena erosi ahal izan beharko eta batipat hain prezio kokorrear. ETBlean ezin dira erdal anuntzioak onartu. Hori euskararen normalakuntzarako kolpe bortitz bat besterik ez da. Garbi dago euskara ekonomikoki errentagarria ez denaren aitzikiak ez duela inon balio. Ez ETBn eta ez inon.

XABIER BENITO

zinema

■ Donostiako Antzoki Zaharrak aurkeztuta, eta S.M. Einsensteinen lanaz paratutako zikloaren barruan, datorren asteazkenean, hilak 17, "Ivan ikaragarria" filmea ikusgai izango dugu iluntzeko 8,15etan

Allen Bilbon

maiatza

15 Zinema gizon amerikar honen azken lanei eskainitako zine zikloarekin jarraituz, datorren astelehenean Bilboko FAS zine klubak Woody Allenek 1985. urtean plazaratutako "The purple rose of Cairo" filmea pantailaratuko digu San Bizente kaleko aretoan arratsaldeko 7,30etatik aurrera. Protagonista erroletan, Mia Farrow omnipresentearekin, Jeff Daniels eta beste Farrow bat: Stephanie sisterra.



Urruneko ahotsak Zarautzen

Datorren ostegunean, maiatzak 18, eta Zarauzko zine klubak aurkeztuta Terence Davis zuzendari britainarraren lehen zinta luzea den "Voces distantes" izeneko filmea ikusgai izango dugu bertako Modelo zineman arratsateko 10,15etan hasita. Zarauztarrek luzatutako sinopsiaren arabera "filmea xarmagarria da", zeinean gerra osteko enbata batere lasak ezagutzen dituen famili xume baten pasadizua pantailaratzen baitzaigun. Pelikula honek Valladolideko Zinemaldiaren lehen saria erdietsia du.



Chávarri Loiolan

"Estatu Zinea" izeneko zinema zikloari segida emanez, datorren ostiralean, hilak 19, Loiolako Hontza zine klubak Jaime Chávarri

1983. urtean zuzendutako "Las bicicletas son para el verano" izeneko filmea eskainiko digu bertako kultur etxean, arratsaldeko 6,30etatik aurrera. Protagonista paperetan, besteak beste, Victoria Abril eta Agustín González.



Komedia dibertigarria

Bajarre al moro» da gaur txoko honetarako aukeraturiko filmea. Berau Jose Luis Alonso de Santos-en antzezlanean oinarritzen da, eta beronekin Fernando Colomok Komedia dibertigarria burutu du.

Izenburuak nahikotxo esaten du pelikularen gaiaz. Emakume bat (Verónica Forqué) 'mororaino' jeisten ohi da, hots Marokora, bertan hachis-a —edo kostua— hartu eta gero Espainian saltzeko. Pelikulak berak ez dizkigu erakusten bidai horien benetazko izatea eta horietan egoten diren trikimikiak, hasieran horrelako zerbait pentsa badaiten ere. Finean 'el moro' horren inguruan sortzen den giro zehatz baten islada komiko bat besterik ez da. Halabaina, horrela bakarrik uztea sinpleegia litzateke. Gaineratu beharra dago, badituela sentimentalismo zintzelada batzu, hippy bizimoduaren aztarnaren batzu eta ohizko bizimoduaren arazo batzuen agerpena. Elementu guztiak bildu, esajerazio ikututxoa eman, eta pantailaratutako produktu hau agertzen zaigu.

Ohizko ezenatokitik aldendurik aurkeztua badago ere, ezin falta espainiar komedia klasikoaren elementu klasiko batzu, alegia, guardia zibila beharrean polizia, edo flash-azoen antzerako apaizaren agerpenak, edo Jaimitorren humore mota ezezik, edo... Azkenean, sarritan gertatzen ohi den bezala, galtzaileak eta irabazleak; baina finean, norberak, bere filosofiari atsekituz, ikusi beharko du nor den beretzat irabazlea eta nor galtzailea. Filmaren elementu aipagarri moduan, musika, Pata Negra talde andaluziarraren eskutik. Ondo girotzeaz gain, gaur egungo andaluziar musikaren agerpen polita da. Eurentzat ere bul-tzada polita duda barik.

Ikusgarria ala ez? Bada bai, parre apur bat egin nahi izan ezkerro behinik behin. Dena den, ohizkoaren barruan dagoela esan behar.

LUKAS

□Zuzendaria: Fernando Colomo. Gidoia: Jose Luis Alonso de Santos, Joakin Oristrell eta Fernando Colomo. Ekoizle betearazleak. Carlo Durán eta Jose Luis Garcia Sanchez. Argazkia: Javier Salmones. Antzezleak: Verónica Forqué, Antonio Banderas, Juan Echanovve, Aitana Sanchez-Gijon, Chus Lampéabre, Migel Rellán.

Grosekoen azkena. 88-89 zinemaldiari bukaera emanez, datorren larunbatean, hilak 20, Gros Zine Foruma zine klub donostiarrak Pierre Granier-Deferre zuzendariak 1982. urtean ekoiztutako "L'etoile du nord" izenburuko filmea pantailaratuko du. Aktorerian artean: Simone Signoret, Philippe Noiret eta Fanny Cotten. Filme botatzea berriz, Groseko Auzo Elkartearen Larroka kaleko aretoan arratsaldeko 7etan hasita izango da.

Amerikar bihurriak Azkoitian



USAko zinemagintza independente esparruan diharduten hainbat zinemagile lanaren berri emate arren, Azkoitiko Gaztetxe Zine Klub Taldekoek eraturako zikloaren barruan, hilaren

14ean, igandez arratsaldeko 8,30etan eta hilaren 15ean, astelehenez arratsaldeko 9etan, Andrew Horn-ek 1983. urtean osatutako "Doomed Love" izeneko filmea plazaratuko du bertako kultur etxea markoa izango dugularik.

antzerkia

Titiriteroak Intxaurren

Kale animazioa zer den erakutsiaz, datorren larunbatean, maiatzak 20, Intxaurren

rrondoko kioskoaren markoan, "Sebastopoleko totiriteroak" taldearen iharduna ikusgai izango dugu eguerdiko 12etatik aurrera.

bertsoak

Telleria-Egaña Erreterian

Datorren larunbatean, hilak 20, Erreterian Zumardian euskal eskola publikoaren alde eraturako diren ekintzen artean, arratsaldeko 6,30etan hasita, Millan Telleria eta Andoni Egaña bertsolariak izango ditugu katarri.



Eskolarteko Txapelketa.- Donostiako Baldan, datorren hilean, Donostiako Baldan eraturako den azken saioari begira, datorren larunbatean, hilak 20, Arrasateko "El ferial" ikastetxean arratsaldeko 3etatik aurrera plazaratuko da Euskal Herriko Eskolarteko Bertsolarien IX. Txapelketako azken kanporaketa, Deba-Leintz bailarako neska-mutilek parte hartuko dutelarik.

dantza

Gipuzkoar Auresku Txapelketa.- Pasaiko Alkazarasuna dantza taldea eta Euskal Dantzarien Biltzarren eskutik, igande honetan, hilak 14, Pasai Antxoko Zumardian, "Euskadiko IX. Gipuzkoar Auresku Txapelketa" plazaratuko da. Dantzatu beharrekoak: *desafioa, agurra, alpargata* eta *zortziko* (modu librean) izango dira kanporaketa egitearen beharra ez balego, (hala ez balitz, *desafioaz* egingo litzateke aurreko bagea).

Hilaren 12, 13 ("Elisa Monte Dance Company), 19 eta 20an ("Davis Parsons Company") ikusgai izango ditugu "Maiatza Dantzan" ihardunaldien lehendabiziko ikuskizunak Donostiako Victoria Eugeniean.

musika

Varsoviako Kamara Opera aurkeztu eta "Sevillako motzailea" obra joaz, datorren ostiralean, hilak 19, Iruñeko "Elkarte sinfonikoa" kontzertuan izango dugu Gaiarre antzokian iluntzeko 7,45etatik aurrera.

Altsasuko Burunda frontoian, datorren ostiralean, maiatzak 19, Imanolen kantaldi bat entzun ahal izango dugu gaueko 10,30etan hasita.

Baionako udal antzokian, hilaren 19n, ostiralean, "Claude Bolling" big banda entzungai izango dugu iluntze aldean.

Datorren larunbatean, hilak 20, Andoingo udaletxe enparantzan, Ruper Ordorika kontzertuan izango dugu arratsaldeko 10etan hasita.



■ Larrainzar herriko pilotalekuan, datorren larunbatean, maiatzak 20, "Oskorri" taldea entzungai izango dugu gaueko 10etatik aurrera.

■ Datorren asteartean, hilak 16, Intxaurren doko kultur etxean musikari buruzko mahai ingurua zabalduko da arratsaldeko 7,30etan, non besteak beste, Niko Etxart eta Imanol kantariak hartuko duten parte.

■ Maiatzaren 19an, ostiralez, Roy Haynds bateria joleak kontzertu bat eskainiko du Bilboko Rekalde auzoko kioskoan iluntzeko 8etan.

■ Musikaste musikaldiaren eskutik, hilarenn 15tik 20ra arte, euskal musika sinfoniko koralarren topagunea bihurtuko da Erreterria. Adi beraz.



Igandean trikitixak zita Zaldibian

maiatza

14 Aramaio, Markina eta Azkoitiko kanporaketek aukeratutako 8 bikoteak nor baino nor plaza jarriaz, igande honetan Zaldibarren jokatuko da *Euskadiko Trikitilari Gazteen VII. Txapelketa* arratsaldeko 6etatik aurrera; non, Bizkaiko trikitixa, porrusalda, "Olazar" fandangoa eta arin-arina joko beharreko lana izango delarik, Bengoetxea-Zabale, Elortza anaia, Iker eta Larraitz Goenaga, Illarremendi-Rezabal, Alkorta-Pagadizabal, Iparragirre-Arakama, Intxausti-Munduate eta Koldo ta Arantza Iparragirre bikoteek parte hartuko duten.

Habanerak Bilbon. I. Habanera Musikaldiaren esparruan, datorren larunbatean, hilak 20, Granollerseko "Cuatre Veus" laukotea eta Leioako "San Juan Bautista" korala entzungai izango ditugu Bilboko *Pergolan* gaueko 10etatik aurrera.

lehiaketak

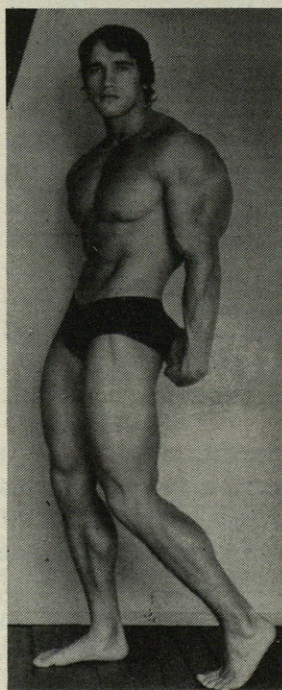
Kartel lehiaketa. Arrasateko udaleko kultur sailak San Juan 89 jaiak iragarriko dituen kartela aukeratzeko kartel lehiaketa bat antolatu berri du, bertan Arrasatear oro parte har dezakelarik. Kartelaren neurria 50x65ekoa beharko du izan, teknikan egilearen arabera izango delarik. Karteletan honako esaldi hau agertu beharko da: "1989 San Juan Jaiak. Arrasate". Lanak ezizen batez idatziak igorri beharko dira udaletxera, kartazal itxi batetan egilearen datuak idatzi behar direlarik.

Literatur lehiaketa. Aste honetan bukatzen da Donostiako liburutegi nagusiak gazteentzat antolatutako literatura lehiaketara lanak entregatzeko epea, maiatzaren 15ean hain zuzen ere. Hiru sail bereizi dituzte antolatzaileek: ipuiak, poesia eta saiakera; ipuiak eta saiakera 25 orri gehienez eta



poesiak 40 bertso gehienera izan beharko dutelarik. Lanaren orijinala eta hiru kopia aurkeztu behar dira, autorearen sinadura edo beste indikaziorik gabe. Lanak patronatuko liburutegi nagusian, konstituzio plaza (Udaletxe zaharrean) entregatu behar dira; edo Donostiako 196 posta zenbakira bidali.

Argazki lehiaketa. Herri Urratsen seigarren edizioa dela eta, antolatzaileek ideia berri bati ekin diote aurren, argazki lehiaketa baten antolakuntzari hain zuzen ere, bertara edozein aurkez daitekeelarik. Hiru dira antolatzaileek bereizi dituzten atalak: umorea, paisaia eta erretratoak. Informazio gehiago jaso nahi duzuenok honako helbide honetara jo dezakezue: Seaska, "Argazki lehiaketa", 8 Rue Thiers 64.100, Baiona.



ihardunaldiak

Inguruneaaren heziketari buruzko IV astea

Maiatzaren 15etik 19ra bitartean, HAGIN erakundeak antolatutako aipaturiko gaiari buruzko ihardunaldi batzuk ospatuko dira Donostiako Gros auzoan kokaturik dagoen Okendo Kultur etxean. Maiatzaren 15ean, "Zentral nuklearrak eta ingurugiroa"ri buruzko hitzaldia eta audiobisuala izango da. Maiatzaren 16 eta 17an, "Kondar erradiaktiboak" eta "Erreaktibitatea eta osasuna"ri buruz mintzatuko dira. Hurrengo egunean aztertuko den gaia, "Istripu nuklearrak, emergentzi nuklear planak" izango da. Ihardunaldiekin bukatzeko, "Arma nuklearrak gaia" aztertuko da maiatzaren 19an. Hitzaldi guztiak arratsaldeko 7etan izango dira aipaturiko kultura etxean.

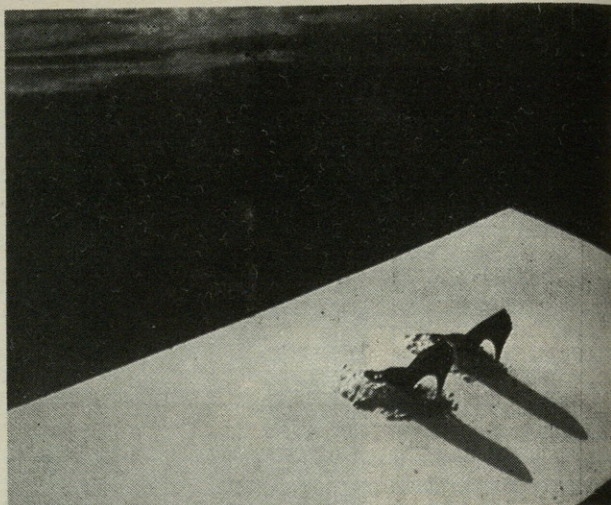


Euskal Herria iparralde iparraldetik ikusita. Herria 2.000 Elizak antolatutako maiatzaren 15etik 18ra bitartean iparraldeari buruzko ihardunaldi batzuk ospatuko dira Donostiako Aurrezki kutxa Muzikapalaz Donostiako Arrasate kalean duen kultur aretoan. Maiatzaren 15ean, Ramon Kanblong, Jean Louis Davant eta Pierres Xarritonek iparraldeko gaur egungo egoera sozio-ekonomikoa, politikoa eta erlijiosoa aztertuko dute. Hurrengo egunean, Manex Goienetxek iparraldeko historia politikoa aztertuko du. Maiatzaren 17an, Jean Luis Maitia eta Iñaki Larrañaga euskarak iparraldean jasaten duen egoerari buruz mintzatuko dira. Ihardunaldiei bukaera emateko, mahai ingurua izango da, bertan iparraldeko etorkizuna aztertuko direlarik, bertan Euskal Batasuna, Eusko Alkartasuna eta EMAko ordezkariak izango direlarik. Esan bezala ekitaldi guztiak Arrasate kaleko kultur aretoan izango dira, arratsaldeko 7,30etan hasita.

Musika mintegia

Bilboko udaleko gazte-bria sailak antolatutako musikari buruzko mintegi bat izango da Santutxuko udalean maiatzaren 15etik 18ra bitartean. Lau izango dira aztertuko diren gaiak:

bateria, saxoa, pianoa eta kontrabajua. Gai hauei buruz hitzegiteko lau atzeritar arituko dira: Roy Haynes, Ralph Moore, David Kikowsky eta Eddy Howard. Mintegia, aipaturiko hiru egunetan arratsaldeko 5etatik 8etara izango da.



Norabide zikloa.- Lehengo astean adierazi genizuen bezala, Emakumearengan minbizia eta beste gaitzei buruzko ziklo bat ari da ospatzen Donostiako Loiolako kultur etxean. Aste honetan bi ekitaldi izango dira: lehena maiatzaren 15ean, bertan Emakume masektomizatuen elkartearen aurkezpena egingo delarik. Hurrengo egunean, eta ihardunaldiei bukaera emateko, beste elkarte baten aurkezpena izango da, Eri kronikoei psikologi-laguntza taldekoa alegia. Bi ekitaldiak arratsaldeko 7,30etan izango dira, sarrera dohainik izango delarik.



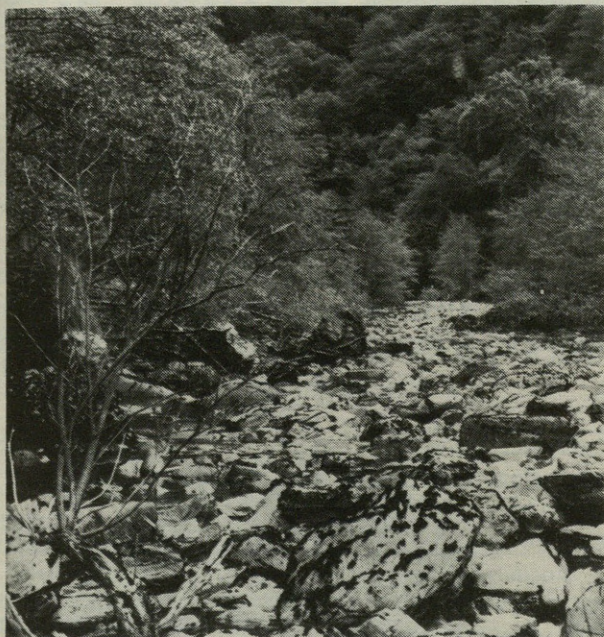
Herri urrats.- Maiatzaren 14ean ospatuko da Senperen iparraldeko ikastolen festa. Goizeko hamarretan hasiko dira ekintzak, txarangak, gaiteroak, dantzariak... arituko direlarik goizean zehar. Eguerdian bazkari herritara izango da, bazkari ostean jai giroak jarraituko direlarik. Arratsaldeko seiretatik aurrera, musika jaialdia izango da, bertan honako talde ahuek arituko direlarik: Tturruttak eta Bizkarezurra. Antolatzailerik aditzera eman dutenez, egun guztian zehar, Herri Urratseko animazioan parte hartu nahi duten musikari, abeslari, bertsolariei... ongi etorria emango zaie.

kirolak

Kirolaz mintzo

maiatza

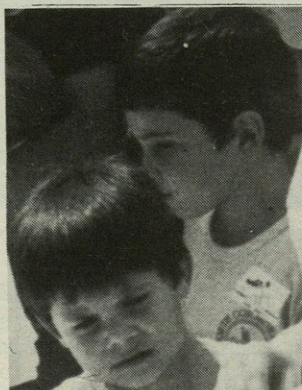
12 Maiatzaren 12an Euskadiko kirolei buruzko mahain-guru bat izango da Donostiako Intxaurren auzoan kokaturik dagoen Larrotxene kultur etxean, bertan goi mailako kirolari ugari izango direlarik: Iñaki Perurena, M.Luisa Irizar, Arkonada, Zuñiga, Jantxo Villarreal eta Unanue. Kirolariak esparru desberdinetakoa izaki, kirolaren gaia orokorrean aztertuko da, honen inguruan sortzen diren tirabirei erantzuna ematen saiatuko direlarik bertaratutakoak. Ekitaldia arratsaldeko 7,30etan hasiko da.



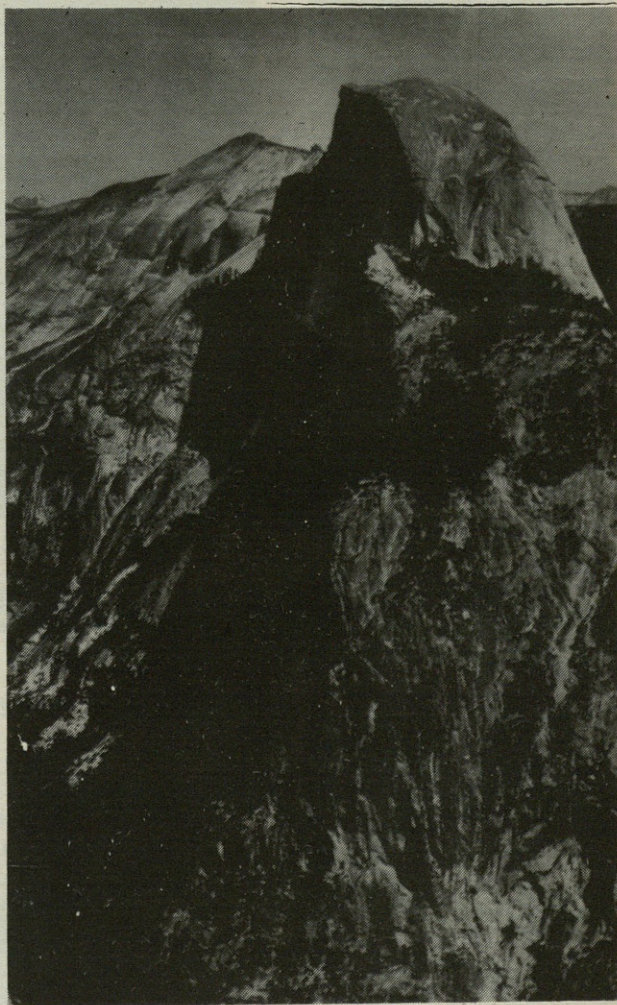
Ingurugiroa

Nafarroako kultur elkarteak urtean zehar antolatutako nekintzen barruan, aste honetan, maiatzaren 19an alegia, "Mendi ekologian urtegien ekintzak duen eragina"z mintzatuko da Julia Ibarra. Hitzaldia elkarteak Jarauta kalean duen egoitzetan izango da, bertara edozein gerturatu daitekeelarik.

Umeen akanpada. Dagoneko zabalik dago Azkoitia-ko Anaitasuna mendi bazkunak antolatutako XXI. umeen akanpada joan nahi dutenentzako izen emateko epea. Akanpada maiatzaren 25etik 28ra bitartean izango da Anson (Huesca). Izena Domenech dendan eman behar da, kopurua mugatua denez lehen bait lehen egitea komeni delarik.



mendi ibilaldiak



☐ **Arnotegi:** Arnotegiko mendizaleek Trekuara egingo dute ibilaldia maiatzaren 20ean.

☐ **Aitzgorri:** Gazteentzako martxa neurtua izango dute Beasaingo mendigoizaleek maiatzaren 21ean.

☐ **Artibai:** Orduñara egingo dute ibilaldia Markinako mendigoizaleek maiatzaren 21ean.

☐ **Uzturre:** Artesiaga-Alba-Auza-Errazu bira egingo dute Tolosako mendigoizaleek maiatzaren 21ean.

☐ **Antiguoko mendizaleak:** Frantziara egingo dute ibilaldia Antiguoko mendigoizaleek maiatzaren 21ean: Lick-Igountze-Ordabure-Lick.

☐ **Eibar:** Arraras-Azpiroz bira egingo dute Eibarko mendigoizaleek maiatzaren 21ean.

☐ **Pagoeta:** Adira egingo dute irteeraldia Zarautzko mendigoizaleek maiatzaren 21ean.

☐ **Tabira:** Caresko inguraldia egingo dute Durangoko mendigoizaleek maiatzaren 21ean.

☐ **Edurtza:** Gasteizko mendigoizale hauek Larraldera egingo dute ibilaldia maiatzaren 21ean.

HITZEZ HITZ

«Guk ez dugu ezer kondatzeko. Eskuarki zuek (espainiar kazetariak) horrelako arazoa daukazuenean badakizue Barne Ministeritzara deitzen eta bere bertsioa ematen; ez besteona, beste partearena. Beraz, gauza bera egin ezazue orain».

Tomas Linaza
(Espainiar irati kate bat 89-V-1)

«Herri honetan bortxakeriaz nahiz autodeterminazioaz gehiegi mintzatzen da baina hiritargoa benetan arduratzen dutenak eguneroko gaiak dira, hala nola Sanitatea edo Hezkuntza».

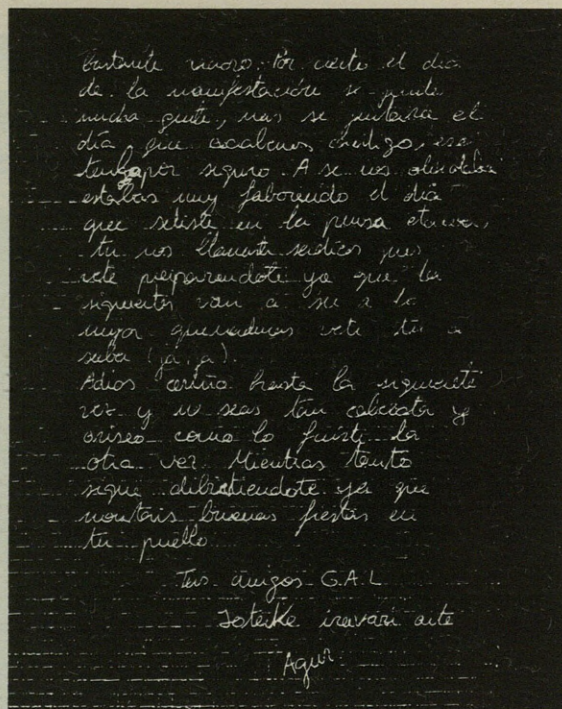
Jon Gangoiti
(Egin 89-V-4)

«Gobernuak ekintza terroristak egin dituztenentzat erreintserzio sozialaren neurria mantenduko du, hau delako hain zuzen, ETA eta bere aliatu politiko eta konplizeak gehien beldurtzen dituen gauzetariko bat».

Enrique Mugica Herzog
(Hemen 89-V-5)

«Gure militantziari PSOErekin ezkondurik gobernatzea atsegin ez bazaio ere, Herriaren gobernalitatearen onurarako eutsi diogu apostu honi».

Javier Atutxa
(Egin, 89-V-8)



GORDETZEKOAK

D Gazteria mehatxatuz

Dagoeneko 60 gazte mehatxatu dituzte Hego Euskal Herrian zerbitzu para-polizialek. Honetarako telefono deialdiez eta eskutitzez baliatu dira. Eskuz idatzirikoak GAL siglaz sinatuak dira oro har, eta egunkari pusketez osatutakoak sinadurarik gabekoak. Etxeko buzoian utzi edo ate azpitik botatzen dituzte, Irantzuren kasuan postaz ere igorri izan dutelarik.

E Txema Montero barnetegira

EUSKARARI eutsi beharrean dago Herri Batasunako zerrendaburu den Txema Montero. Ekainak 15etik europar parlamentua osatu bitarteko epe horretan —irailaren erdialdera arte— barnetegi batean sartu eta euskara menderatzeko ahaleginak egiteko konpromezua hartu du.

J Damborenearen anai-ordea

JOSE Maria Escondrillas-ek trebetasun aparta erakutsi du porrot eginiko entpresak hartu eta bapatean onurak atera ahal izateko. ERTrekjin erakutsi zuen eta egun Rezola portland entpresarekin gauza bera egin du: 176 milioi pezetaz erosi eta 4.000 milioiko etekina atera duela ziurtatu da. Escondrillas Damboreneak anai-orde duen Ricardo García Damboreneak baino zorte hobeto duela dirudi.

EZPALAK

EUSKADI-AMERIKA

● 1992. urtean europarrek Ameriketako itsas bazterrek zapaldu zituzteneko 5. mendeurrena ospatuko denez, 1988an 'Amerika eta euskaldunak' batzordea gauzatu zen, zeina Elkarte autonomikoko talde parlamentariak osatzen duten. Xede bakarra lur urrun haitetan euskaldunen presentzia nolakoa izan zen aztertzea da eta horretarako batzorde honek dagoeneko 41 proiektu onartu ditu. Garai hartan —beste askoren artean— euskaldunek egindakoa goraiatzeko mila milioi pezetako aurrekontua du talde honek.

BARBERA-REN ESKAINTZAK

● UPVko errektore den Emilio Barberák eskaintza bereziak luzatu dizkio GALEk hainbatetan erasotu duen Irantzu Mugeta gazteari. Aipatu eskaintzak UPVtik kanpo legokeen beste fakultate batean ikasteko diru-laguntza luzatzea edota bere bizkarrak zainduko duen gizaseme sendo baten laguntza izan dira. Gaztearen ezezko erantzuna jaso ondoren, Barberák 'Arte Eder'etako fakultatean eraso moeta honen aurka zein nolako neurriak hartuko dituen itxaroten ari dira ikasleak.

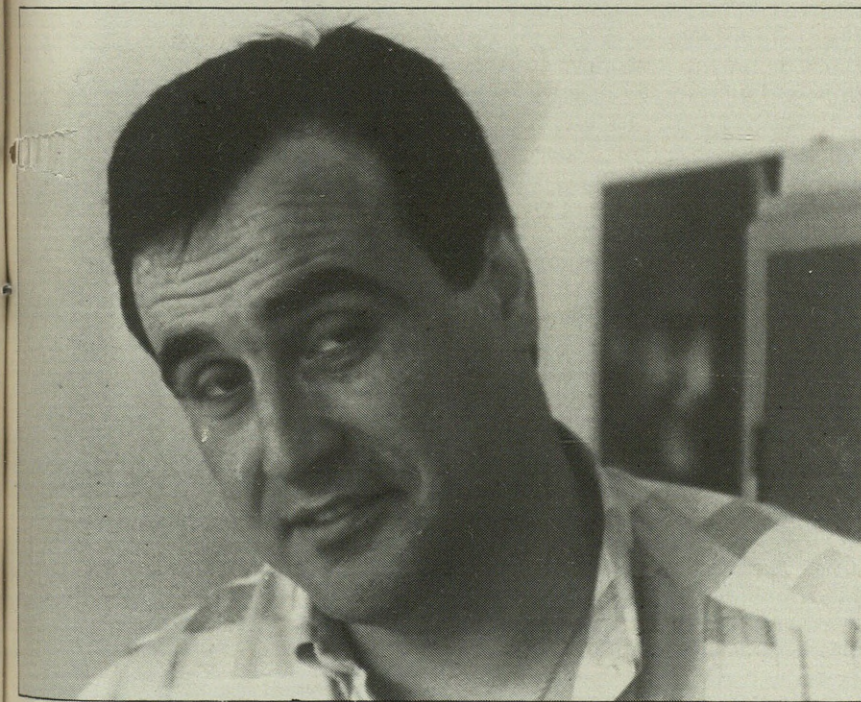
ARARTEKOAREN 40 EGUNAK

● Aste honetan Juan San Martín «Ararteko» izendatu zutenetik 40 egun bete dira. Gasteizko Ganbaran Institutzio batzordearen aurrean eginiko balantzean adierazi duenez, lehen 40 egunotan 83 kexa jaso ditu, gehienek Administralgo autonomo nahiz Madrilakoarekin zerikusi dutelarik. Hala ere, Arartekoa ere kexu agertu da ekipo urriaz baliatzen bait da bere lana zuzen egin ahal izateko. Bestalde, garrantzi berezia eskaini dio anestesista ezaren arazoari, kanpotik inportatu beharko direla luzatu duenean.

Joseba Gómez, ERNEko Idazkari Orokor berria

«Barne Sailak filosofia aldatu duen neurrian geuk geurea aldatu behar izan dugu»

ERNE sindikatoan Endika Etxeandiak eseritzen zuen Idazkari Orokorren aulkia eseriko du Joseba Gómez Alonsok aurrerantzean. 31 urtetako ugaotar hau orain 3 urte egin zen ertzain eta sindikatoaren Arabako Idazkaritza lanetan ziharduen. Ezkondurik dagoen polizia honek filosofia berriaz dakusa Barne Saila eta ondorioz ERNEren egokitzea beharrezkotzat jotzen duela adierazi digu sindikato honek Bilbon duen egoitzan.



«Eskakizun sindikalak eginez fronte guztiak irekiak ditugu».

ARGIA.— ERNE sindikatoak betidanik zer esan frango eragin du prentsa mailan. Zertan da sindikatoa egun?

Joseba Gómez.— Iazko azaroak 23, 24 eta 25ean barne batzarre bat ospatu

genuen bertan bi ponentzia aurkeztu zirelarik. Biok afiliatuaren artean botatu ziren eta Endika Etxeandiak eta bost kidek aurkeztutakoa suertatu zen irabazle eta egun ERNEren lerroak marrazten dituen dugu. Azarotik hona delegatu

junta orokor bi egin dira eta hauetako batek junta zuzendariak Idazkari Orokorren izendapen berria eskatu zuen eta ni aukeratu naute.

Une honetan 89ko eskakizun taula aurkeztu dugu eta urtariletik hona Barne sailarekin batzartzen ari gara. Badirudi Saila jarrera ona erakusten ari dela eta ondorioz zenbait puntu konponduz doaz.

A.— ERNEren Idazkari Orokorra izendatu berria zara; gurea bezalako Herri batean zaila al da egun ertzaina izatea?

J.G.— Niri bederen ertzaina izateak ez dit inolako arazorik eragin. Ez gara persegituak sentitzen eta froga nagusia duzu edonon ari garela aurpegia ematen.

A.— Zein polizi eredu bultzatzen du egungo ERNE polizia sindikatua?

J.G.— Guk batzarrera eramandako ponentzian ERNEk bultzatzen duen polizi-eredua aurkeztu genuen, hau da, polizia zibila, demokratikoa, Herriarena eta Herriarentzat egina. Hiru berezitasun lituzke polizia honek: asistentziarena, prebentibotasunarena eta delituen errepresioarena.

A.— ELA-Ertzantzari salatzen zaion bezalaxe, egungo ERNEri ere, Barne kontseilaritzatik hurbil dagoen sindikatoa dela leporatzen zaio.

J.G.— Hori ez da horrela. ERNEk jaiotzetik dituen jatorrizko printzipioak defendatzen darrai, hala ere, honelako kritikak parte batetik bakarrik datozkigu baina egia da Kontseilaritzak egin duen barne berregituraketa dela bide, aurreko kontseilariarekin itxiak genuen hainbat ate egun irekiak ditugula. Horregatik diot garai batean salatzen ziren makina bat puntu egun konponduz

doazela eta Kontseilaritzak lehen junta-
ren espedientea errepasatzeko agindua
eman digun bezalaxe, betetzea espero
dugu.

Kontseilaritzak filosofia aldatu duen
neurrian geuk geurea aldatu behar izan
dugu.

**A.— Zuk ez al duzu uste egungo
ERNerekin Kontseilaritza erosoago
dagoenik?**

J.G.— Ezin du inoiz eroso egon, bo-
rroka sindikal batean fronte guztiak be-
ti irekiak bait daude. Normaltasunatik
ateratzen diren puntutan ari gara elkar
lanean eta lerro horretan gabiltza; be-
har bada, eta zorionez, egunero pren-
tsan eta pilpilean egoteagatik ateak ix-
ten bazizkiguten, orain irekiak diren
ate horiek probetxatuz elkar konpon-
tzen dugu. Hala ere, honek ez du esan
nahi inorekin lan paraleloa egiten du-
gunik; eskakizun sindikalak eginez
fronte guztiak irekiak ditugu.

**A.— Elkarte autonomikoak sor-
tzen dituen beharrekin bat al dator
egun dugun polizia kopurua?**

J.G.— Azaroako batzarrean irabazi
zuen gure ponentzian agertzen den
proiektuak Ertzantza eta udaltzaingoa-
ren arteko koordinaketa bultzatzen du,
batez ere, edozein istripu edo delituen
aurrean nahaspilaren itxura eman ez
dezagun.

Gu kalera Herriaren borondatez irten
ginen, eta honetan eta Euskadiko herri
guztietan zabaldurik egon behar dugula
oinarrituz, udaltzaingoarekin koordina-
keta bilatu behar dugu.

**A.— Zer isladatzen du hainbeste
polizia moeta egoteak?**

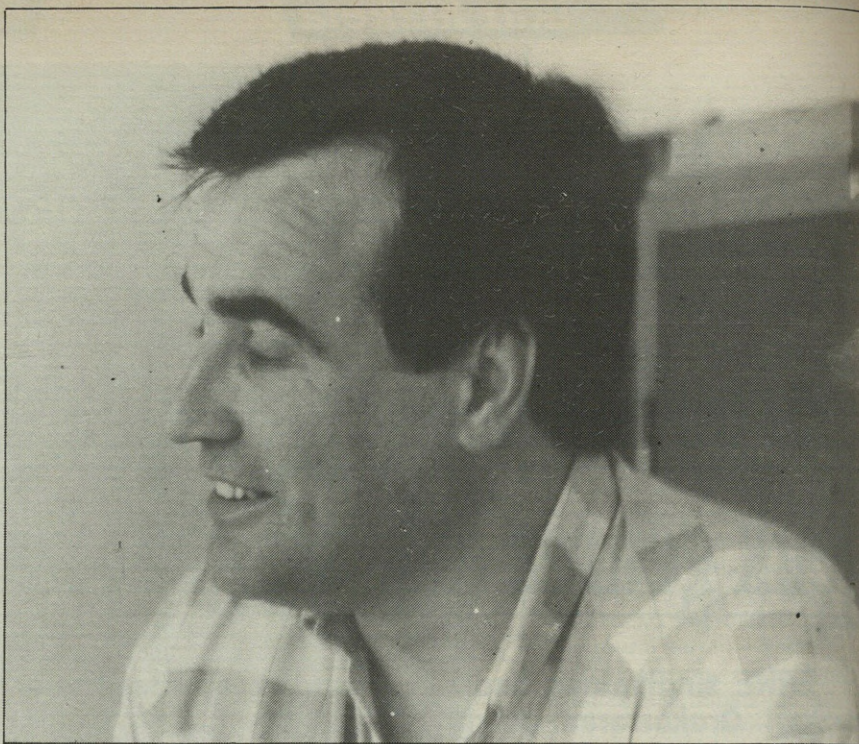
J.G.— Galdera honek bere garaian
euskal Legebiltzarrak exekutibo auto-
nomoari errepliege-despliegea nola
eman behar zen agindu ziola gogoarazi
dit. Guk Parlamentuaren agindu hura
bete dadin aldarrikatzen dugu eta kon-
tu honetan oso argi dagoen Gernikako
estatutua goitik behera betetzea espero
dugu.

**A.— Estatutua bete eta despliegea
burutu ostean, indar polizial baka-
rra izango zaretela uste duzu?**

J.G.— Noski. Hauxe da estatutuaren
asmoa eta guk eskatzen duguna da des-
pliege hau gertatuz gero, ez dadila ino-
rentzat traumatikoa izan.

**A.— Orain egun gutxi Juan Lasa
kontseilaria eta lehentxeago Ertzan-
tzaren Zuzendari Orokorra den Bal-
tasar Marínek Alemaniako lander
batera joan dira bertako polizia ere-
duaz jabetzera. Posible al da polizia
alemaniararen ereduak Ertzantzan
ezartzea?**

J.G.— Aipatzen duzun bidaia honen
berririk ez daukat baina teknika onak
ekartzea den guztia —polizia alemania-
rra ona bait da polizia bezala— begi
onez ikusiko genuke, baina beti ere,



*«Garbi dugu Euskadin ideologia desberdineko jende asko dagoen bezalatsu
Ertzantzan ere ideologia desberdineko gizabanakoek egon behar dutela».*

J.G.— Nazioarteko Polizi Sindikatuen
Konfederakundearen Idazkari Oroko-
rrarekin eta beste kideren batekin soi-
lik. Konfederakunde bat denez, hainbat
poliziaren informazioa jaso eta gurea
ezagutarazten dugu. Ez gehiagorik.

ERNEk bultzatzen duen polizia moeta-
ren berezitasunekin. Ez dakit ziur, bai-
na Alemaniara eredu desberdinak ikus-
tera joan ahal izan dira, Inglaterakoa
ere ikutu zen... Euskadin zein eredu li-
tzatekeen hoberen ikusten izango dira
Kontseilaria eta Zuzendaria.

**A.— Galdera egin dizut euskaldu-
noi alemaniar ereduak aipatuz gero,
Martín Villak Alemaniatik ekarri
zuen errepresio ereduak gogoaraz-
ten digulako berehala; hiritarren
kontrol zorrotza...**

J.G.— Ez dakit zein helburuz egin du-
ten bidaia hau baina pentsatu nahi dut,
beste batzuetan Belgikara edo Holanda-
ra joan diren bezalaxe, ereduak ikusi
eta bat aukeratzera joango zirela.

**A.— Baltasar Marín eta Juan La-
sak alemaniar polizia ereduak ekarri-
ko baligute?**

J.G.— Ez dakit ziur zertan den alema-
niar eredu hori. Guk europar poliziekin
harreman gutxi dugu eta Kontseilarit-
zak proposatuko lukeen ereduaren be-
rri guri ematerakoan aztertu beharko
genuke. Hala ere, Europar polizia ere-
du asko dago eta ez da derrigorrez ba-
karra aukeratu behar.

**A.— Europar poliziekin harreman
gutxi dituzuela esan duzu. Zein ha-
rreman izan dituzue?**

“ Gu kalera He-
rriaren borondatez ir-
ten ginen eta udaltzaingoa-
rekin koordinaketa
bilatu behar du”

“ Parlamentuak
konponbidea eskuetan
izan zuen baina inor
ez zen busti”

**A.— Gaiez aldatuz, promozio bat
osatzeko deia egiten denean
300-400 postu betetzeko gutxienez
3.000 gazte aurkezten da. Erizpide
fisiko eta abarrez gain, hautaketa
egiterakoan bahe ideologikoren ba-
ten berririk ba al duzue?**



Elkar hizketa hauek (Aljeriakoak) epe ezjakin batean berriro jazoko direla uste du Joseba Gómezek.

J.G.— Kritika hau egin ez dadin jarraipenezko batzorde bat eratzea eskatu diogu gure Sailari, Ertzantzan esku hartu nahi duen hiritar orok Arkauteko akademiara sartzeko aukera berdinak eduki ditzan, ustezko kontu horiek gerta ez daitezen alegia. Kritika hauek, batez ere, 4. promozioarekin egin ziren baina Arkauten sartzeko jarraipenezko batzorde honekin arazorik ez luke egon beharko. Garbi dugu Euskadin ideologia desberdineko jende asko dagoen bezalatsu Ertzantzan ere ideologia desberdineko gizabanakoek egon behar dutela.

A.— Baina PNVk alderdiaren polizia bat edukitzeko asmorik baino zertxobait gehiago ez al du eduki?

J.G.— Aurreko galderaren lerro bere-tik erantzungo dizut. Kritika hauek ekin asmoz, Euskadiko alderdi parlamentari guztiek 4. promozio haren kontu guztiak argitzeko aukera izan zuten; ERNEk gobernuari interpelazioak egin ziezaioten proposatu zien alderdiei, hau da, Parlamentuak konponbidea eskue-

“ **Niri bederen ertzaina izateak ez dit inolako arazorik eragingin”**

“ **Aurreko kontseilariarekin itxiak gennuen hainbat ate egun irekiak ditugu**

tan izan zuen baina inor ez zen ‘busti’ eta orduan ERNEk jarraipenezko batzorde hau osatzea proposatu du.

A.— Bestalde, Aljerreko mahaia indarrean zegoenean, ERNEko aurreko Idazkari orokorra zen Endika Etxeandiak akordioaren batera iritsiz gero begi onez ikusiko zukeela zion. Mahaia geldirik dago, neurri polizialak indarrean...

J.G.— Euskadiko beste edozein hiritarrak bezalatsu begi onez ikusiko nuke Aljerian akordioaren bat erdiestea. Denon lasaitasunerako, onuragarria litza-teke bi aldeentzat akordiora iristea, zeren nik ere sortu ziren itxaropen haiekin begi onez ikusiko nuen konponbi-dea.

A.— Mahaia hautsi denetik, neurri polizial hutsez konpondu al daiteke egungo Euskal Herriko egoera?

J.G.— Nik negoziaketa horiek berriro ere suertatuko direla pentsatu nahi dut; diren negoziaketa moeta direla beti elkar hizketa jarraitzeko ate bat irekia gelditzen dela ulertzen dut eta esan dizudan bezala, elkar hizketa hauek epe ezjakin batean berriro jazoko direla uste dut.

A.— Eta aipatzen duzun elkar hizketa hori jazoko ez balitz, neurri polizialak aski al lirarteke arazoa konpontzeko?

J.G.— Horregatik diot arazoa konpontzeko epe ez oso luze batean bi aldean artean elkar hizketa hori edo horiek suertatuko direla.

A.— Polizia kopurua aipatu dugunean Gernikako estatutua bete behar dela erantzun du. Zein epe dakusazue despliegeari dagokionez, Gernikako estatutua bere osotasunean bete dadin.

J.G.— Epeetaz ezin gara mintzatu guztia oso mantso doalako, aurtan ez da batere despliegerik egin. 9. promozioak Arkauten sartzear egon beharko zukeen eta guztira 14-15 bat promozio egon beharko duela uste dut. Despliegearen ardura Seguritate Juntarena da eta batzartzen diren erritmoari so egin ez gero, sor daitezkeen atzerapenak begibistakoak dira.

A.— Amaitzeko, zein harreman moeta izan ohi duzue Policía Nacional eta Guardia Civil-ekin?

J.G.— Arkautera ertzain izateko asmoz ideologia desberdineko gazteak joaten badira, Estatuko gainontzerako gorputz polizialetan gauza bera gertatuko da. Batzuk elkarrekin ongi konponduko gara eta beste batzuk berriz... Gizabanako bakoitza mundu bat da eta norberak daki zer egiten duen, agurtu, lan harreman soilak izan edo ezer ez.

BARTOLO

Hauteskunde kanpainaren atarian bi aldeetako erasoen areagotze gordina

EUROPA 93 egitasmoa gauzatzeko Elkarte autonomikoaren hiru Diputazioen nahiz Eusko Jaur-laritzaren sinadura besterik ez da falta. Maiatzak 4ean buruturiko bileran azken tirabirak leundu ziren eta PSOEko Fernando Buesa, EAKo Imanol Murua eta PN-Vko José Alberto Pradera diputatu nagusiek beren ones-pena eman zioten Jaur-laritzako José Antonio Ardanza lehendakariari. Europarako makroegitura prestatuz doazen Institutuziook ez dute 92-93 data ospetsu bezain beldurgarri horretan traumarik jasan nahi eta ia 100.000 milioietako —zehazki 96.125 milioi— aurrekontua boro-bildurik dute Atlantikoar ardatza sendotu asmoz.

Europa 93 egitasmoaren oinarrien artean txirotasuna zapuztea, errepide zaharrak hobetu eta berriak eraiki-tzea eta egun dagoen azpiegitura hidrauliko guztia era-berritzea badaude ere, Jose Ramon Beloki 'Deia'ko kro-nistarentzat albiste honen benetako zama Aljeria eta ETAr protagismoa kentzea da. Orain arte erabili ohi den fokalismoa alde batera utzi —gogora ditzagun bes-tela Iñaki Anasagastiren ETArekiko hitzak— eta beste moeta bateko gaiei bultzadatxoa ematea proposatzen da Institutuzioetatik.

Egia da, zinez, hauteskudeon atarian Europa izanen dela 'izar' dizdiratsuen baina honen inguruan, zinez ere bai —nahi ta nahi ez— ETA eta bere borroka politi-ko-militarra jiraka izanen direla. Hauteskunde kanpai-nan norberaren indarrak goraiatzeko baino kontrakoari luzatutako irainek emaitza hobetoak erdiesten omen bait dituzte eta politikariek dagoeneko erabiltzen ari di-ren arma da, Bandres, Atutxa, Arzalluz, Garaikoetxea, Montero... lekuko.

Eraso berrien egitasuna zalantzan jarri poliziak

BAZETOZEN iragartzen Justizia Ministeritza espa-ñoleko iturriek euskal preso politikoen kontrako eraso berria eta Sevilla-2ra eginiko trasladoare-kin batera, aurreko astean Tenerifeko espetxerako bes-te trasladoaren zurrumurrua indar berezia hartzen ari da, guzti hau presoen kontra baino senideen aurkako neurria —honelako neurri guztiak bezalaxe, politikoa zalantzarik gabe— delarik. Onartu zuen Enrique Mujika Herzog-ek orain arte politika honek ez zuela presoen artean espero zuen emaitzarik eman, eta ondorioz seni-deak zirela 'ikutu' beharrekoak. Era berean, errefuxia-tuek ere eraso estrategia honetan bere gunea dute eta Aljerian kausitzen direnen egoera gero eta larriago ipin-tzen ari denaren zurrumurruak sendotuz doaz, astele-hen gauerako zortzien trasladoa espero zelarik Cabo

verde aldera, PSOE gobernua frantsesaren bitartez pre-sionatzen omen bait dago.

Baina aste honetako erasoak ez dira horretantxe gel-ditzen. Talde parapolizialek bereak egiten darraite eta oraingoan Orereta, Bergara eta Audio —Aitor Latorre berriro ere— izan dira erasotuak, erantzunak antolatuz doazen neurrian Ertzantzaren nahiz polizia espainolaren ikerketen ondorengo agiriak argitaratzen hasi direlarik. Agiri hauek erasoen egitasuna ere zalantzan jartzen dute, Amnistiaren Aldeko Batzordeen muntaia bat izan daitekeela agerian uzten dutelarik. Batzorde hauek, or-dea, Gasteizko gobernuko Ramon Jauregi lehendaka-ri-ordearen hitzak neurtuz eta Ertzantzaren agiriak az-tertuz eraso kanpaina baten aurrean daudela salatu be-rrri dute. Bitartean, UPVko Emilio Barberá errektoreak Arte Ederretako ikasle den Irantzu Mugetari beka berezi bat eskaini dio estudiantzera kanpora joan dadin edota zaindaritza berezia onar dezan.

Ertzantzaren despliege egitasmoa

ERTZANTZA eraso hauen inguruan lanean hasi denerako, Corcuera ministrari espainolak gorputz polizial honen despiegea eta espainolaren erre-pliegearen egitasmoa aurkezteko iragarpena luzatu du. Seguritate Juntak martxoaren 13an erabaki bezala, api-rilaren erdirako aurkeztu behar zuen Corcuera egitas-mo hau baina arazo teknikoak direla bide, aste honeta-rako atzeratu da.

Bidenabar aipatu, egun Elkarte autonomikoan 7.000 polizia badaude, 1995rako ertzain kopuru bera despie-gatua egotea espero dela, honetarako hiru batzorde osa-tuko direlarik: polizi koordinaketa, Ertzantzaren antola-kuntza eta polizi autonomoaren despiegearen garapena aztertuko duena. Hiru batzordeok osatzeko polizia ere-duaren hautapen erizpideak finkatuko dira, gorputz po-lizial desberdinak bakoitzaren eginkizunekin nahaspila ez daitezen. Azpimarratzekoa polizia espainolak bete be-harko dituen eginkizunetarako —oraindik guztiz finkatu gabekoak— zenbatekoa geldituko den bertan.

EA eta PSOE barne liskarrak konponduz

GIPUZKOAKO Eusko Alkartasuna eta Bizkaiko PSOE dira barne arazoak dituzten alderdiak. Le-henak Herrialdeko batzorde eragilea hautatze garaian dago, Markel Izagirreraren jarraitzaileen eta kriti-koen arteko liskarrak baretzeko Batzorde Nazionaletik hirugarren bide kontsentsuatu bat bultzatu nahi delarik.



Faisanen ugartea ez da Andorra

Karlos Garaikoetxeak deituta joan den asteburuan Bilbon Europako zenbait alderdi nazionalistak ospatu bilkura barruan ekintza sinboliko berezi bat egin zuten ALEko parlamentariak Irun eta Behobia artean dagoen Faisanen Ugartean. Europako Ekonomi Elkartearen garapenaren burutzea izatea nahi den mugarik gabeko Europa berrian muga gaineko edo «transfrontalier» diren nazioen askatasunaren aldarrikatzea egin zen bertan. ARGIA honetan adierazi zuen Michel Inchauspe senatoreak Akitania, Aragoie, Euskal Herri eta inguruetako hautetsiekin holako bilkura egiteko asmoa; Eusko Alkartasunako buruzagiak aurrea hartu dio.

Euskal abertzaletasunaren tradizioan ikur berri bat sortu nahi izan du horrekin Garaikoetxeak. Larrun mendia aipatzen dute gerra osteko nazionalistek, eta bertako harri baten pean ehorztea eskatu zuen Piarres Lartabalek sinbolikoki. Bidasoaren aipamena egin du hainbeste bertsolarik, eta Otaño zaharrak kantatu zion «ibai koxkor bat besterik ez da/ hutsa balitz itsasoa». Muga haustearen eta mugen bi aldeetan hedatzen den Herri bakarraren aldarrikapen bihurtu dira bi ikur horiek. Faisanen irla tradizioak alderantzizko usainez kutsatu du, aldiz. Estatu Espainol eta Frantseko agintarien biltzartoki izan da. Ez hori bakarrik, XVII. mendetik gaur arte Madrid eta Parisen artean sinatutako komenioen harian sagaratu da bere estatus juridikoa, bi ezaugarri nabarmen hauekin: ugartea banaezina da eta Frantzia eta Espainiarena da aldi berean, bertako polizi lana biek txandaka burutzen dutelarik. Bi estatuen adiskidetasun ikurra da, eta Bakearen Irla ere deitu izan zaio.

Ikurren gainetik edo azpitik, EAk Europako alderdi nazionalista andana bat bildu du, eta federalismoaz eta independentzia mintzatu ziren ALEren babesean bildutako eskoziarrak, flaman-darrak eta beste. Bortxa ororen arbuioa ere adierazi zen, ETarena argi salatuz. Faisanen ugartea da Espainia eta Frantziaren bortxaren adierazpen nabarmena: «Isla de la Convención» ere deitu izan zaio.

P.Z.

N. ARRASTOA

Alderdi sozialistan berriz, García Damborenearen hilotzi politikoa zabaltzen ari dira orain arteko bere konfiantzazko Paúl eta Redondo kideak eta 13rako deitua dagoen batzarre berezian txinpartak ateratzeaz gain, politikari honek PSOEn zuen eraginaren zapuztea ikusiko dugu. Amore ematen ez dakien bilbotar honen estrategiak sortzen du jakinmina, ez bait da hain erraz apaltzen den horietakoa.

Zio desberdinagatik bada ere, bi alderdiontzat berebiziko garrantzia izan dezakete hauteskunde hauetan erdietsitako emaitzek, hauek kaskarrak badira barne liskarrei leporatuko bait zaie errua, aitzitik, onak badira barne arazo hauek konpondutzat emango direlako. Bitartean, politikariak ohizko elkarren arteko irainak jaurtitikiten hasi direnean, giro zakarra nabari da Hego Euskal Herriko kaleetan.

Nuakchot eta Dakar-en ardurak

Senegal ibaiiaz alde bitara tentsio etnikoek eztanda

«Maureek» komunitate bakarra osatzen zutela ziurtatu zuen, aurtengo otsaileko «Arabies» hilabetekarian, Uld Taya mauritaniar presidentek. Ez zela «maure» (berez, Mauritaniako arabiarrei ematen zaien izena) eta beltzen artean desberdintasunik, arrazakeriarik alegia. Gertatutakoak ezeztatzen du presidentearen esana. Senegaldar eta ginear eta malitarrekin batean bertako beltzak ere izan bait ziren azken batez atakatuak.

Esan denaren kontra, agi denetik, Senegalen hasi ziren enfrontamentuak, bertako «maure»-en dendetan —merkatalgintzara emanak dira, edo ziren, hango «maure» gehienak— populazioak harrapakeriak burutu zituelarik. Ondoriozko erreakzioa izan omen zen Mauritaniakoa, nahiz erabat neurrigabekoa noski. Hasieran arabiarrek eraso zituzten senegaldar inmigratuak (arrantzan, komertzioan, industria berezi zenbaitetan ari ziren hauek), gero berriz Mauritaniako beltzak —berez esklabu izan zirenen ilobak— berak izan ziren nonbait ankerrenik ihardun zirenak: jendea laban ziztadaka hil, ebaki eta trenkatu. Berrehun bat izan daitezke Mauritanian hildakoak.

Muga arriskugarriak

Mauritanian, populazioaren bostetik lau ditugu «maure». Beste bostekoan hegoaldeko, Senegal ibai bazterreko populazio nahasiak sartzen dira, beltzak gehienbat: 180.000 tukuler, 50.000 soninke, beste 20.000 peul, 10.000 wolof... Tukulerrak izan ziren 1987ko abenduan Uld Taya-ren boterearen aurka altxatu zirenak, presidentearen beraren esanetara «estatu beltz bat ezartzeko asmotan». Saio hura gogoroki erreprimitu zen, balantze ofiziala 47 lagunengiltzaperatzea eta beste hiruren ur-

kamendua izan zelarik.

Senegalgo zazpi bat milioitako populazioaren barnean berriz, talderik handiena wolofek osatzen dute, bi bat milioiez. Mauritaniarekiko mugaldean wolofak eta tukulerrak bizi direlarik berriz, ez da zaila imajinatzen pasa den asteko istiluetan «estatutasuna»ri bezala «naziotasuna»ri ere begiratu egingo litzaiokeela.

Arabiarrek beltzekin enkontru egiten duten eskualdean gaude beraz. Malin, Nigerren, Txaden bezalaxe. Arabiarren artean ez da estatu-arte gerrate luzerik izan oso aspaldi behinipehin —Irakekin hamar urtez gerra egindako irandarrak ez dira arabiar, gogora dezagun—, baina eurak eta beltzak elkarrekin bizi beharreko guneetan, eta erlijioz bat izaten diren arren —denak musulman izaki, alegia—, beti izan da konponezinik. Txadekoak izan dira gehien prentsaratutako tirabirak, hegoaldeko gerrilari beltzek baldintzatu dituztelarik aspaldiko gerrateak.

So egin diezaiogun arreta amini batez Mauritania barneko egoerari. 1960an independizatu zen Frantziatik Mauritania, eta orduko deskribapen baten arabera, «fabrika handi bat» besterik ez zen estatu itxurazko hori. Minerala eta arraina franko bazituen: dena ordea atzerriko konpainien eskuetan.

Senegaldarren txanda

1974-75 urteak izan ziren oso dezisibo Mauritaniarentzat. Batetik, kobreaken prezioaren izugarrizko jaustiaz (tonako 1.400 libretatik 500 libretara) Frantziaren menpekoago suertatu zen orduan. Bestetik, Marokorekiko —gisa ber, ekonomia agindutako— aliantzak Saharako gerran inplikarazi zuen, Espainiako kolonia izandakoaren heren bat Nuakchot-en esku geldituko litzatekeelarik. Frantziak apoia-tu zuen gerra nahi horretan, ekonomian ez bezala, hau geroz eta okerragotu bait zen eta gainera Polisariok kolpe ederrak



Dakar-en hildako maureek denda tikil

jasoarazi zizkion. Kolpeak kolpe, 1978an Uld Salek kolonelak eman zuen berea, eta boterean ezarri; hura ailegatu zen sariairekin bake akordio batera, 1979an, eta Maroko hasi omen zen orduan —aldian «Afrique-Asie» astekariak salatu zue-
nez— estatu barruko «maure» eta beltzen arteko liskarrak piztarazten. Areago, Senegalen babesarekin 1981ean estatu kolpe berri bat preparatu zuen Rabatek, gaizki atera zitzaiona.

Uld Taya-k 1984ean eman zuen beste kolpe bat eta harek dirau gauregundaino. Eramaki duen politikaz esan dezakegu oso dela Magreb-zalea (Tunez eta Aljeriarekin konpondu da bereziki ongi), ekonomia aldiz ez duela jasotzerik izan eta lehorteek estuturiko iparraldetik segitzen duela hegoalderanzko migraketa; kanporako berriz, Senegala alde egiten du jendeak batipat, Dakar-era zein araxide edo kakahuete alorretan lan egitera. Eta erreferentzi puntu baitezpadakoa Frantzia izaten segitzen duela.

Mauritanian dozenaka batzuk senegaldar akabatu badituzte, Senegalen jaso erantzuna berehalakoa izan da: lintxamenduak, hilketak... Gizon bat ikusi zuten jurnalista frantses batzuek, umeez inguratua korrika maure baten zakila eskuan zeramala. Zaharrak bezala Mauritania deus ezagutzen ez zuten gazteak ere, lantoki eta unibertsitatetik botiek alde egin beharrean gertatu dira. 55 lagun hil dituzte gutxienez. «Diuf presidenteak berak egin du eta gerrarako deia», interpretatu omen zuen jendeak, hark esan zuena «Nuakhot-eko agintariak dute Mauritanian gertatu denaren errua» izan bazen ere. Gambia-ra ihes egindakoek ere pairatu omen zuten bertako jendearen basapiztikeria.



uzten.

Soldaduek berek, berek, 20.000 errefuxiatuak pilatzen ziren kanpamenduetan, jendea bilustu arazi eta umilatzen omen zuten, berrogei bat emakume bortxatu eta zenbait jende urkatu omen zuten eskapatu nahi zirenen eskarmenturako.

Dakar-en beldurak

Senegal, Mauritania ez bezala, demokrazia formala da. Hauteskundeak badira, azkeneko bietan milioi baino gehiago «militante» omen duen Alderdi Sozialistako Abdu Diuf-ek «bozka bidezko estatu kolpea» eman duelarik, zenbait kontrarioen hitzetan. Baina ez da oposizioaren beldur presidentea, hori arront zatitua bait dago. Ekonomfaren egoeraren beldur izatea badiu —ia beste edozein afrikar buruzagiren antzera— eta baita «Islam militante» deitzen den horren beldur ere. Eta barru istilu etnikorik ere izan dute Senegalen azkeneko urteetan, 1983ko Casamance-koetan —mugimendu sezesionista batek eragin-
da— jende askok galdu zuelarik bizia. Diuf-ek berena «Islam progresista» bat dela eta dudarik gabe «nazio bakarra» direla baieztatzen du baina...

Senegal emigratze lurra izan da betitiki (ilargira iritsi zirelarik amerikarrak, bi senegaldarrekin egin zutela topo, egiten da broma), hala Mauritania eta Malira nola Afrikako beste lurralde eta Europakoetara, masiboki. Senegal iparraldean bestalde 50.000 «maure» bizi da, eta beste asko —inmigratuak, orain ihesi dabiltzanak— hirian-eta bizi ziren.

Bukatzeo esan, orain hilabete batzutako Burundiko sarraskien proportzioa ez dutela zorionez hartu borroka hauek, egoera berezia bait da eta Afrikako Bata-sunaren Erakundetik (Maliko lehendakari den Mussa Traoré-k presiditua oraintxe) eta arabiar eta europar estatuetatik ahaleginak batu bait dira bake irtenbide baten erdiesten.

PABLO SASTRE

Itzal bat Kanakyn

Tjibaou eta Yeweine FLNKS-ko buruzagiak beren linea paktuzalearen kontra-
koa bide zen beste abertzale batek hil ditu Ouvea-ko irlan. Parisekiko negoziaketak oso beren esku zeuzkat-
en bi gizonak eta beraz, erakundearen eta



irlaren geroaren gainean duda izugarri baten itzala hedatu da.

Ameriketatik

Demokraziaren ereduak

Peruko armada jendea ehundaka hiltzen eta milaka atxilotzen ari dela eta hara behatzen dugularik begi batez, gaurkoan eta besteaz Paraguayn errepara dezagun. Denbora errekor batean azkartu dute demokrazia Paraguayn. Andres Rodriguezek Alfredo Stroessner bere guraskidea aulkitik bota eta hiru hilabetera hauteskundeak antolatu ditu. Irabazi ere bai noski, dextenteko aldeaz. Zaharrak hogeitazazpi urtez bere kuttun izandakoari emaniko kondekorazioak oro bere arropetatik kendu eta sport gisako jazeraz apailatu du bere burua. Jakina, zakur gehienak gelditu zitezen, lau katuk, diktadorea eta beste hiruk egin beharra zuten estatutik hanka. Jontxo, zerbatz gogoratzen dit horrek. Bozketetan berriz, izan baino gehiago zeuden: 600etik 900era mila botoemale gehiago ageri zen zerrendetan. «Ez dira oso txukunak izan, baina garbiak izan dira behintzat», aitortu dute Europatik hara joandako demokraziaren aitaopentekoei, beren bedeinkapena emanez. Alta bada, akats tipi batzuk gorabehera, finean bada demokrazia Paraguayn, eta poz gaitezten umilki. Panaman ere badira, guk erreporta ez dezakegun asteburu honetan. Errepara ezazue prentsaren hizkuntza. Noriega, Rodriguez ez bezala, «diktadorea» da. Ez da bertako prozesuari buruz «libre» hitza erabiltzen. Washingtonen bedeinkapena falta kasu horretan. Baina bueno, lehen ere falta zen eta, panamarrek diotenez, Reagan joan zen eta Noriega hor segitzen du. Nicaraguan Ortegak segitzen duen era berean. Nahiz demokrata ez izan. Letutakoak letuta, nork du inpresioa, Nicaraguakoa demokrazia dena? Horratik nazioarteko obserbatzaileek hangoa Ertamerikako hauteskunde prozesurik garbiena izan zela eritzi zioten. Washingtonek ez. Hark El Salvador ipini du eredu. Bueno. Eredu askatasuna... ala? Horrexek mereziko luke behintzat, ikusi batera, demokraziaren izena.

Fanxin

Herri bizkaitarrez inguraturiko 'irla' kantabriarra

Villaverde de Trucios, nahi eta ezin

Villaverde de Trucios Euskal Komunitate Autonomoan sartu ala ez erabakiko lukeen erreferenduma atzera bota du hirugarren aldiz Madriderako Gobernuak, Apirilaren amaieran egindako Ministrarien Kontseiluan. Bizkaiako herri eta lurrez inguratutako herri honetan integrazioaren alde eta kontrako eritziak entzun ahal izan ditugu; aldekoen artean arrazoi sentimental edo afektiborik izan den arren, hurbiltasun fisikoa eta komoditatea izan dira jaso ditugun argudio nagusiak.

Legenda zaharrak dioenez, ardo zahagi baten truke saldu zizkien Bizkaiko jauntxoek Kantabriakoei Villaverde de Truciosko lurrak. Historiaren arabera, aldiz, 20 mila marabedi izan ziren herri hau gaur egun administratiboki kantabriarra izatearen errudun. «Velasco familiak eskuratu zuen Villaverde orduan», azaldu digu soroan lanean topatu dugun Juan 'Kaminero zaharra'k, «gero Gaztelako kondestableek hartu zuten, hauen eskuetatik Villariás-eko Markesaren eskuetara pasatzeko. Nire aita Markesaren administradorea izan zelako ezagutzen ditut istorio hauek». Hernandez Mendirichinga izan zen lurron azken jabea, duela 50 urtetik hona lurjabe txikiena bait da.

Harremanak bizkaitarrekin

Enkarterri aldeko herri honetara ailegatu bezain pronto Purarekin izan dugu solasalditxoak. Amona solasti honek Gernikakoak omen zituen gurasoak, eta senide gehienak Bizkaian bizi zaizkio. «Hemen asko eta asko gaude egotira horretan. Abizen euskaldun piloak dago eta oso gutxi ditugu familiarrik Santanderren». Puraren ustetan, jato-

rriak eta Bizkaiarekiko hurbiltasunak markatu egin du herriaren izaera. «Karrantza eta inguruko herriak 'pasiego' eta 'montañas' agoak dira; gure herria eta jendea aldiz, enkartanoagoa».

Euskararik ez omen da inoiz egin herrian, berak dakiela behintzat. Itxuraz

ordea inoiz ez da beranduegi ikasteko. «Helduentzat euskara klaserik balego, ni lehena nintzateke eta jende gehiago ere hasiko litzateke». Ez du zalantzan jartzen Bizkaian sartzea, baina gazteengan du itxaropena: «Nik bizitzaren hiru laurdenak ibiliak ditut eta nahiko pasatzen dut. Gazteek ideia eta interes gehiago dute honi buruz».

Gazteago batengana jo dugu beraz, eta Guraso Elkarteko partaide den Mari Natic hasieratik azpimarratu nahi izan digu herrian bi aldetarako eritziak daukela, bata bestea bezain ulergarria eta errespetagarria izanik. Bera Euskadin integratzearen aldeko agertu zaigu, erosotasunagaitik batez ere. «Haurra izatera ere Kruzesera joaten gara eta. Gainera, bertako jendea Karrantza, Arcetales eta inguruko herrietako jen-



Herriko Eskolaren edifizioan dago Udaletxea ere.



Herri kantabriarra Enkarterri erdian.

Piedad González, alkatea:

«Bizkaiarekiko dependentzia dugu»

Argia.— Noiz hasi zen polemika?

Piedad González.— Aspaldidanik baina ofizialki 1986ko Irailean. Bizkaian integartzeko tramite legalak egiten hastea erabaki genuen Udaletxean, zazpi zinegotzitatik seik alde bozkatu genuelarik. Baina horretan jarri ginenean Kantabriatik oztopo ugari ipini zituzten. Aberriaren bandera atera, bere lurren zatirik ez genuela eramango... Behiak eramateko baina larrea uzteko esan ziguten.

A.— Beti egon al da Kantabrian Villaverde?

P.G.— Beno, Espainia probintzian banatu zenetik bai, aurretik ordea, Bizkaiko jauntxoena izan zen Diego de Velascok erosi zuen arte.

A.— Zerk oztopatzen du erreferenduma?

P.G.— Madrilek Kantabriaren eskuetan uzten du erabakia, eta Kantabriak, noski, beto osoa ezartzen du. Kantabriako indar politiko guztiak kontra ditugu, sozialistak barne, eta Euskal Komunitateko sozialistak ez dute jarrera argirik azaldu.

A.— Zergatik nahi duzue Euskal Komunitate Autonomoan integratu?

P.G.— Naturala delako. Hezkuntz arloan, osasun arloan, komertzialean, kulturean, sozialean eta baita ekonomikoaren ere Bizkaiarekiko dependentzia dugu. Zergatik? Bada,



Bizkaia barruan gaudelako, Bizkaiaz inguratutik, eta orduan bizkaitarrekin ditugu harremanak. Instituzio bizkaitarrak hurbilago daude gauza guztietarako.

A.— Zer suposatzen du zuentzat Kantabrian egoteak?

P.G.— Desabantailak. Ekonomiko-ki Bizkaia gehiago laguntzen ditu herriak, beharbada diru gehiago duelako, ez dakit. Villaverde konkretuki orainarte zeharo ahaztua izan da Kantabriaren aldetik. Ez ziren akordatu ere egiten gure herriak existitzen zuenik, mapan agertu ere ez zen egiten.

dearekin ezkontzen da, bizkaitarrekin. Herriko gazteek ere Karrantzan egiten dituzte paperak, langabezia kobratzeko».

Athletic-ekoak

Eskolako haurrak errekreoan harropatu ditugu eta hauei ere galdetu behar kantabriar ala euskaldun sentitzen diren. «Gu euskaldunak, Athletic-ekoak». Bazen hala ere tartean Real Madridero zaleturik ere. Guraso Elkarteak antolatu eta ordainduta, eskolatik kanpoko ekintza bezala euskara klaseak jasotzen dituzte, nahiez gero behintzat, AEKren eskutik. Herriko Eskolako irakasleak praktikotasunik ikusten die klase hauei, herrian —eta inguruko herri bizkaitarretan— euskararik egiten ez bada ere. «Hemen OHO baino ez dugu eta amaitzean Bizkaia joaten dira institutorea, Sopuerta edo Balmasedara, hurbilago bait daude. Desabantailarik ez izateko komenigarri zaie euskara jakitea».

Irakasleak Kantabriatik etortzen dira guztira 30 ikasle baino ez dituen eskolara, eta hezkuntz sistema ere hangoa da. «Ez dago diferentzia handirik», dio irakasleak, «euskararen kontu horrez gain geografia eta halako arloetan bakarrik dago diferentzia, programaren arabera Kantabriz Euskal Herriaz baino gehiago ikasi beharko bait lukete. Eduki orokorrak ematen ditugu hala ere».

Orohar, Euskal Komunitate Autonomora pasatzearen alde agertzen da herria, Udaletxeko indarrek jarrera hau isladatzen dutelarik: zazpi zinegotzitatik bost —independienteak— integrazioaren alde agertu dira. PDPkoak —orain PP— dira kontra agertzen direnak. Telefonoz hitzegin dugu alderdi horretako zinegotzi den Manolo García-ekin, baina gai honen gainean ezer esan nahi ez duela adierazi digu: «gauzak dagoen bezala segiko du».

«El Barbero» tabernakoak ere Kantabrian segitzearen aldekoak bide dira, jatorriz kantabriarrak bait dira izan ere. «Kantabria izan da beti eta ez dago arrazoirik aldatzeko. Azken 30 urtetan gutxienik Kantabria izan da». Gaiak lehen eztabaidak piztu zituela baina orain halakorik ez dagoela ziurtatu digu tabernakoak. «Duela zortzi urte-edo izan zen hemen 'mobida', baina orain hilda dago polemika».

Baina herriak batera edo bestera jo, berdin dio azken finean. Ministrarién Kontseiluen erabakia hartua du: ez da erreferendumik egingo, eta Villaverde Kantabria da.

X.MAKAZAGA
I.MURUA

Hiru urte darama martxan
hainbat hutsune betetzeke

IVEF, ikasketak kirola direnean

Oso jende gutxi ezagutzen du benetako IVEF —Euskal Kirol Institutua—, eta are gutxiago erditze behartuaren ondorioz orain jasaten ari den egoera. Hezkuntza fisikoaren irakasleen eskariari erantzun egokia emateko-edo eratu zuten 'euskal INEFa', baina izan nahi zuena eta denaren artean ba omen da alderik.



Instalazio egokiak dituzte baina ez dira IVEFenak.

Hiru urte badira Euskal Kirol Institutua martxan jarri zela; hasiera haiek ongi gogoratzen ditu Fernando Etxeberria irakasleak. «Presaka egin zen, eta burruka baten erdian: bizkaitarrek Bizkaiara eraman nahi zuten, gipuzkoarrek Gipuzkoara eta arabatarrek hona. Hemen egiteko erabaki politikoa hartu zen, fakultate gutxi bait zegoen». Al-

boan dituen Mendizorrotzako instalazioak ezinezokiagoak bide dira, eta horrek ere izango zuen eraginik erabaki hartan. Hala ere, problema bat badute: «Ez dago IVEFena den instalaziorik, denak municipalak dira, eta ikasgelak ere ez dira gureak, UNEDenak baizik. Iluntzeko 7etarako hanka egin beharra dugu».

Ente autonomoa

Institutu honen status legala nahiko arraroa dugu: buru administratiboa Eusko Jaurlaritzako Kultur saila da —eta zuzendaria bertatik izendatzen da— baina titulua Madrileko ministeritzak ematen du. «Estatuko INEFak Kultur Ministeritzaoean zeuden lehen baina gero Hezkuntzara pasa dira», azaltzen digu F.Etxeberriak, «hemen ordea Kulturaren segitzen du, Hezkuntzara pasaez gero sozialisten eskuetara pasako bait litzateke».

Bost urtetako karrera da eta lizenziatura burutzen da bertan, baina ez dago Euskal Herriko Unibertsitatearen barnean. Ente autonomo bezala jaizten eta horrela segitzen du, Jose Miguel Barturen zuzendariaren ustez, bere onurarako: «abantaila da, autonomia handi xamarra ematen digulako». Unibertsitatean sartzeko tramiteak hasiak dira hala ere, F.Etxeberria irakasleak kondatzen digunez: «Estatu mailan zazpi INEF dira eta Unibertsitatean sartzeko eskatuz elkartu egin dira, Canarias eta Granadakoek lortu dutelarik. Gure kasuan egin dira bilerak, baina oraingoz ez dago adostasunik, eztaba dak daude, komeini zaigun ala ez...».

Elebitasun teorikoa

Institutu elebiduna da teorian, baina ez praktikan: 21 irakasletik 7 baino ez dira elebidunak, zuzendaria ere erdardun hutsa da eta ikasgai praktikoko gaiak gaztelera hutsez ematen dira. «Arlo hori nahiko ondo doa, irakasgai batzuk ematen ditugu euskaraz. Oso zaila da gainera irakasleak aurkitzea...», argu-



Sarrera frogak

Egundoko frogak gairitu behar izaten omen dituzte IVEFeko ikasle bezala hautatuak izateko, urtero 90 ikasle onartzen dituzten bezala 300etik gora kanpoan geratzen bait dira. Benetazko selektibitatea beraz. «Moto bat bezala egon behar zara sartu ahal izateko», dioskute ikasleek, «jende askok urtebete prepartzioa egiten du frogara hauek aurkezteko, eguneroko lana eginez. Eta gero, akats tonto batek dena pikutara bota dezake». Froga haiek gairitu zituzten eguna gogoratzen dutenean benetan gorriak pasa zituztela nabaritzen zaie: baloi medizinalarena, igeriketarena, flexibilitatea...

Froga selektiboek halako esfortzua eskatzeak IVEFen sartzen den ikaslea benetan motibatua egotea suposatzen du gero, bertako ikasle izatea lan handi baten emaitza izaten bait da. «Ikasleok benetan gogoia jartzen dugu, egundoko ilusioz etortzen gara egunero klaseetara, baina ilusioz etortzen garen moduan, desepzionatuta etxeratzen gara, amorruez... Medioen falta da gure arazo larriena, instalazioak ez dira gureak eta eskola ere ez».

Jose Miguel Barturen zuzendariari gabezi horiei buruz galdegin diogunean, arazo larriena papeleoarena dela esan digu: «Nik ikusten dudana arazo larriena paper eta asuntoko burokratikoak dira, bestela, neurri handi batean, eskola honek hasieran pentsatutako ideiak erantzuten dio».

J.MARKOS
I.MURUA

diatzen du zuzendariak. Zuzendariaren borondatea zalantzan jartzen dute ikasleek arlo honetan, euskarari buruz zuzendariak orainarte esan dituenak entzun ondoren batik bat: «Euskara Batzordeak ez du zentzurik, bestela gazte-eraren batzordea sortu beharko litzateke eta», eta «ezin da euskarazko bibliografiarik ekarri, hori euskaraz ez dakigunontzat diskriminatzailea litzateke» omen dira zuzendariaren ahotik ateratako esaldiak.

Sarrera frogetan euskara maila nahikotxo baloratzen da ordea, selektibitate notak %45a, froga fisikoei beste %45a eta euskarak %10 kontatzen bait du. Honela, IVEFeko ikasleek gehiengo euskalduna da, batez ere lehenengo bi mailetan, zaharrenean 'belaunaldia' sartu zenean euskara ez bait zen hainbeste baloratu. Ikasle euskalduna bai baina horrek ez du jarraipenik gero, ikasgai gehienak —eta praktika guztiak— gazte-eraz ematen bait dituzte.

Ikasleek diotenez:

«Barruan ez da aparteko maila fisikoa behar»

Xabier Sarasua, Ana Vallejo eta Juan Carlos Samaniego ikasleekin ari gara IVEFeko eguneroko gorabeheraz solasean.

Argia.— Orohar nola ikusten duzue zuen karrera?

Ikasleak.— Edozein karrera egiteko gustatu egin behar zaizu, baina gustagarri izateaz gain karrera berez polita dela uste dugu, eta gustora etortzen gara. Gustora ibiltzeak, bestalde, eragin handia dauka gure arteko erlazioak pizteko orduan; oso lagun onak egiten dituzu hemen.

A.— Klase praktikoa asko izateak izango du eraginik horretan...

I.— Bai, horrela da. Adibidez, judo

klasean batekin zein bestearekin burrukan ibiltzeak edota jokuan egiten ibiltzeak lagunartekotasun giro berezia sortzen du.

A.— Asteaz zehar 'forman' egon beharrek bizimodu berezia eramatea suposatzen al dizue?

I.— Gauza bat da sartzeko eskatzen diguten maila fisikoa, eta bestea barnean zaudela behar duzuna. Hemen ez dizute itzelezko markak lortzerik eskatzen baizik eta klase praktikoa erabiltzeko gauzak normal egitea, ez zara denetan zoragarri izan behar aprobata ahal izateko. Gasteizko osteguneko gaujaetan partehartzen dugu noski, aukera badaukagu. Dagoeneko zen-

bait dantzalekutan ongi ezagutzen gaituzte.

A.— Badirudi karrera amaitu ondoren zuen lanbidea heziketa fisikoa irakasle edo atleta izatea dela...

I.— Izugarritzko topikoa dago zentzu horretan. Hemendik lizentziatu ateratzen den jende guztia ez da instituto bateko heziketa fisikoa irakasle izan behar, beste aukera batzuk badaudelako. Irtenbide desberdinak ditugu: gestioa, astia eta atsedena, errendimendu altua... Gai hau azpimarratzeko da, IVEF egiten ari den jende askok karrerak dituen irtenbideak zeintzu diren ez bait daki.

Inkestek euskara desagertu daitekeela diotelarik
Herri Urrats, esperantza haizea

Zuberoa: etnozidioda burutzen ari



Euskarak Iparraldean jasaten duen egoera inoiz baino larriagoa dela aditzera ematen digute inkestak. 30 urtetako bizitza eman diote euskarari adituek, Zuberoan adibidez etnozidioda lehenago burutu daitekeelarik. Egoera hau izaki, maiatzaren 14ean ospatuko da Senperen Herri Urratsen seigarren edizioa.

Zuberoa ez da zinez euskalduna. «Herri tipiak bai, baina Maule ez da euskalduna, aspaldi! Jende guti-guti-gutik doki euskaraz hemen», azpimarratzen du Maitek, bertako gaueskolan lan egiten duena. Maitek esandakoa baieztatu nahiean, deus ere ez du jakin nahi izan Atarratzeko agure batek euskararen egoerari buruz galdezka joan gatzazkionean, «je m'occupe pas de ça...».

Zuberoan bertan bizi diren gainontzeko hizkuntz guneak eta hauen egoera aztertzea ekin dio Maitek, «Hor badi Maule zaharra kartier bat, Francoren denboran etorri familiak, espainolen familiak bizi direna». Mauleko erdaltzaileek erabili arrazoia da —Peillenek orain dela bi aste ARGIAri esaten zionez—, konparazio espainol horiei edo dauden portugesei zergatik ez eman beren kulturen aldeko laguntzarik —eta bai eman, ordea, euskarari? «Zenbait familiarren errua anitx-anitx espainola da. Familia horiek beti zaindu dute espainola etxean, euskaldunek egiten ez dutena». Ba omen dira espainolak berrogei urte honetan hemen bizi eta frantsesez ikasi ez dutenak, egiten dute baina izugarri gaizki. Frantsesez gaizki mintzatzen diren euskaldunak guti dira berriz, zaharrenak soilik, nahiz eta beste batzuek ez duten erdararik zaintzen hala nola Maite bera, «badakit gaizki egiten dudala baina nik pertsonalki ez dut kasurik egiten, badakit falta egiten dudala, non egiten dudan falta baino inporta zait!»

Argi gorri guztiak piztuta jadanik

Iparraldeko barnekaldeko 80.000 biztanleen artean, %41a da euskara ondo menderatzen duena, "nahiko ongi" maila dutenak %17a, nekez dakitenak %8, "hitz batzuk" dakizkitenak %8 eta deus ez dakitenak %23. Datu hauek 1987-88. urteetan zehar SIADECOK iparraldeko barnekaldean eginiko ikerketa soziolinguistikoaren arabera dira.

Lurraldez lurralde eginiko ikerketaren arabera, Baxenafarroa da lurralderik euskaldunena, "oso ongi" eta "nahiko ongi" hitzegiten dutenen artean %68a osatzen dutelarik. Ondoren Zuberoa dugu, aipaturiko bi taldeen artean %54 osatzen dutelarik. Azkenik, Lapurdi barnekaldeko euskaldunen kopurua %48an kokatzen da.

Datuen aurkezpena egiterakoan, honela laburtzen zuen SIADECOKo partaidea den Iñaki Larrañagak euskarak iparraldean pairatzen duen egoera: «*Esan daiteke zona honetan euskara hiltzorian dagoela, axfisiatzear dagoela. Hizkuntza batentzako alarmagarriak gerta daitezkeen seinale guztiak piztuta daude iparraldean*».

Adinaren garrantzia

Orohar "oso ongi" eta "nahiko ongi" dakitenen artean %58a osatzen baldin badute ere, esan beharra dago adinaren arabera datu hauek asko aldatzen direla. Kezkagarria da benetan haurren ematen den euskararen eza-gupen maila, hauetarik erdiek baino gehiago euskara menderatzen ez dutelarik.

Dakusagunez beraz, famili mailan eman beharko litzatekeen transmisioak huts egiten du, eta ematen denean, segituan bertan behera uzten da, bai heziketa eta bai komunikazio bideen bitartez; hizkuntzaren erreproduzio mekanismo guztiak blokeaturik daude.

SIADEDOK eginiko lanean azaltzen diren lekuko guztiek aipatzen dutenaren arabera, erakundeek euskararen atzerapean jokatu duten papera oaso garrantzitsua izan da. Administrazioak euskarak existituko ez balu bezala funtzionatzen du, zeharo legez kanpo agertzen den errealitatea dugu euskara iparraldean.



Maite eta Ani:
etengabe Zuberotarrei euskara irakasten.

Ikastola eta gaueskola

Euskarak Zuberoan duen arazo nagusia gazteen ezagutza eza da, honek desagertze prozesua azkartu dezakelarik. Arestian esan bezala, Atarratzeko ikastolan ari da lanean Ani, bertan 2 urtetik 6 urte bitarteko zazpi haur aritzen direlarik. Maulen berriz 55 dira beraien ikasketak euskaraz egiten dituzten haurrak, 2tik 11 urte bitartekoak. Gero ondotik ez da segidarik, ez da kolegorik, ez da lizeorik euskaraz, orduan haurrak joaten dira Kanbora, mementuan hara joan direnak dira bost haur, horiek dira egiazko euskaldunak, gaineratikoek gero galdu egiten dute... Datuak aipaturikoak izaki, ez da oso baikor agertzen Ani: «*Zenbat haur dira Zuberoan? Bost mila; eta zenbat ari da euskaraz ikasten? Hirurogei, bistan da galduko dena*». Zaila alegia buelta ematea».

Egoera berez gogorra baldin bada ere, are gehiago gogortzen da talde hauenganako ezartzen den presioa dela medio, «*ikastolako familiek egiten dutelarik bilkura bat, polizia pasatzen da autoen zenbakien hartzen, berdin ere gaueskolan. Zendako ez frantses ikastegietan? Nahi dute erakutsi besteei gure eskolak terrorista eskolak direla, hori da, klar da eta hola da*».

Ikastolakin batera gaueskola da euskarak Zuberoan duen zutabe nagusietariko bat. Maiteren hitzetan jakin ahal izan dugunez, 30 ikasle dira Maulen hamar bat irakaslerekin batera alfabetatzen diardutenak, bost maila denera, deus ez dakitenengandik hobekuntza mailara. «*Badira gaueskolan gazte batzu abertzale, nortasunez abertzale direnak, frantses ikastegietan direnak baino abertzale badirenak*». Lehen jende gehiago izaten al zen? «*Ez, nehoiz baino gehiago dira orain ikasleak*». Jakina deus ezetik hasi eta orain ongi

Maiterekin batera Atarratzeko ikastolan andereño bezala diarduen Ani Baxkortarra dugu solaskide, honek lehenik eta behin gazteen lotsa aipatu digularik. «*Gazte asko beldur eta lotsa da euskaraz mintzatzean, gaizki egiten duelakoz, baina frantsesez ongi egiten*

du». Maitek gazteen arazoa saiheskatuz, euskaldun zaharren aipatzen digu, «*beti-betidanik eman direnak euskaraz frantsesez zinez gaizki mintzatzen dute, nire aitak erraten zuen 'il' errateko partez 'elle', baina gazteek ez*».

“Zenbat haur dira Zuberoan? Bost mila; eta zenbat ari da euskaraz ikasten? Hirurogei, bistan da galduko dena”

“Hemengo —Boza ez beste— irratietan eta telebistan inoiz ez da Herri Urrats edo Korrikari buruz deusik ere esaten”

mintzatzen direnak guti dira, «hogei bat bai», diosku Maitek, «abertzale taldetan sartu direnak izaten dira».

Honelako talde batzuren presentzia soma badaiteke ere, motibazio eza da nagusi gehiengoarengan. «Abertzaleek, euskaltzaleek, horiek begiratzan, zaintzen dute euskara, baina gero gaueskoletan ibiltzen direnak ere anitxek ikasten dute baina gero ez dute praktikatzen, ez dira motibatuak».

Instituzioak eta komunikabideak

Zubererak erronkariaren ildotik daraman galeraren aurrean bertako instituzioek kezkarik somatzen ote duten galdetu diegunean, honela mintzatu

zaizkigu «Ez da deus ere. Zinez-zinez guti ematen dute herriko etxeek ikastolentzat, orain arte bederen familiek, eta laguntzaileek eman izan dute herriko etxeek bezainbeste». Eta ez da perspektiba hobeagorik? «Ez - dio Anik -, gobernamenduarekin ez baldin bada deus negoziaketarik edo fitsik ez da deus». Instituzioen jokaera ikusita, euskararen iraupena herritarren baitan dagoela dakusa Maitek, «berdin eskuin, berdin ezker, beti berdin joka izan dute. Euskal kulturaren kontrako izan dira beti. Geroa gure gain! Errelijioean bezala beti-beti jendea konbertitzen ibili behar...», parre egiten du Maitek.

Komunikabideen jarrera ere ez da askozaz hobe salbuespenak salbu, euskarak pairatzen duen egoerak lekurik ez duelarik frantses komunikabideetan.

«Hemengo —Boza ez beste— irratieta eta telebistan inoiz ez da Herri Urrats edo Korrikari buruz deusik ere esaten. Badelarik atentatu bat edo arrestatze bat edo zernahi, media horiek erakusten dute eguna oro, gaixtaginak direla eta horrelakoak, baina herriak bere indarra erakusten duelarik ez da sekul inon ere ageri. Horrek egiten du min. Euskaldun den jendea eta abertzale ez denak ez bait du konprenitzen, ez bait du ezagutzen errealitate hori». Gogoratu Iparraldeko telebistetan aste guzian ordu erdiko programa bat baizik ez dela emititzen.

MIKEL ARRIETA

Seaskaren 20. urteurrenean

VI. Herri Urrats



Maiatzaren 14ean ospatuko da Senperako aintziraren inguruan aurtengo Herri Urrats, honekin seigarren edizioa betetzen delarik. Honezaz gain, ospakizun berezi baten aurrean aurkitzen gara aipatu beharra dago, hain zuzen ere, Seaskak aurtan 20 urte betetzen bait ditu.

Aurtengoa izango diren ekitaldiak aurkezteko izandako prentsaurrekoan Seaskako lehendakaria den J.L. Maitiak aditzera eman zuenez, eraso eta oztopo guztien gainetik iparraldeko ikastolek oraindano zutik diraute, 20 urteren ostean oraindano zer esanik izango dutelarik.

Historia pixkat eginez, duela hogeitau urte SEASKAren lehen ama-eskola sortu zen Arrangointzen. Lehen saio honen ostean, 1981.urtean lehen bigarren mailako eskola eraiki zuten Donibane Lohitzunen. Duela hiru urte, gaur egun bigarren maila eta lizeoa aterbetzen dituen Xalbador ikastegia eraiki zen Kanbon, iparraldeko ikastoletako ikasle guztiei irekia. Hain zuzen ere, aurtengo Herri Urratsetik ateratako etekinak, Xalbador ikastegian eraikuntzak egiteko erabiliak izango dira.

SEASKAko partaideen ustetan, ikastolako irakaskuntza bururari

no eramatea baitezpadakoa da euskararentzat, ama-eskolatik unibertsitateraino finkatu behar delarik euskarazko eraikuntza, gure herri hizkuntzaren etorkizuna hortik bait dator.

Herri Urrats ez da soilik ikastolen aldeko mugimendua, «lehen lehenik ikastolen festa izaki -dio Maitiak-, iparraldeko euskaldunek beraien eskubide kulturalak zaintzeko eguna dugu». Iparraldeko eta hegoaldeko euskaldunen biltzargune suertatzen da urtetik urtera Senperen ospatzen den festa, honek frantses administrazioarengan ongieza sortzen duelari. «Gero eta garbiago ageri da Frantziako bodere publikoak ez duela batere begi onez ikusten euskal munduaren azkartasuna; bai ikastoletan, bai kultur mugimenduetan eta bai politika osoan».

Egoerari buelta eman dakiokenaren esperantzaz, Senperera gerturatzeko dei zabala egin berri dute iparraldeko euskaltzaleek, bertan muga ororen gainetik bai iparraldeko eta bai hegoaldeko euskaltzaleak elkartzeko asmoz. «Iparraldean gauzak zailak izanik ere, emeki emeki irabazten ari gara. Hegoaldeko erantzuna ere ildo horretatik etor dadin nahi dugu, aurtengo honetan inoiz baino jende gehiago elkartuz».

ARGIA

K O M I K I A 148 zenbakia

BOKARTA

MORAU + MARTIN

MAFIA!!

A.I.M.E.-KO KIDEEEN ETA PO-
LIZIARENGANDIK HANKA EGIN
DU GURE BIKOTEAK



ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

**kirolzaleen
zerbitzutan**

m

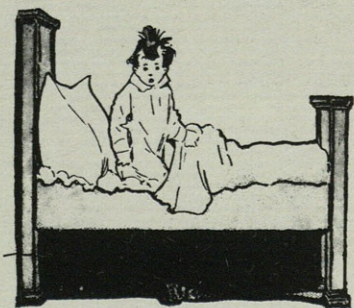
miner

donostia

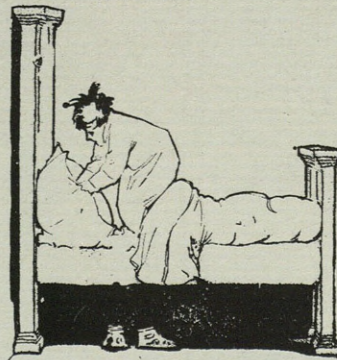
☎ 271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY



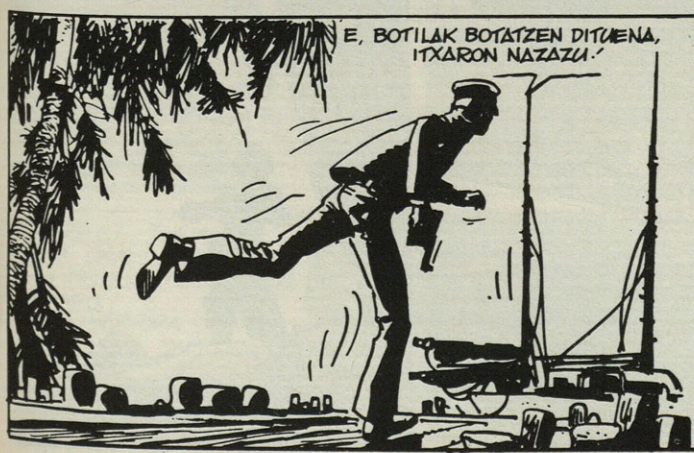
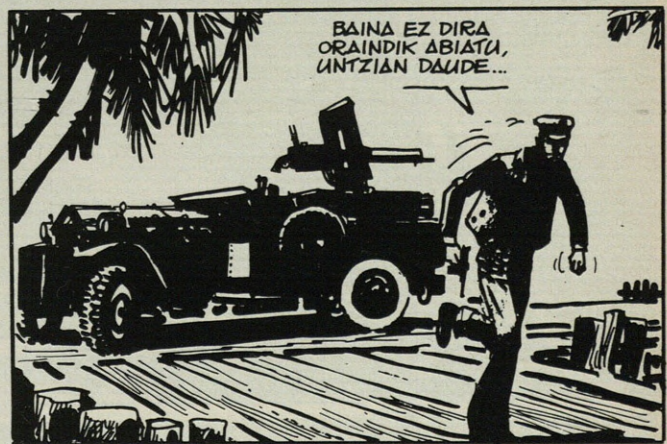
LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY



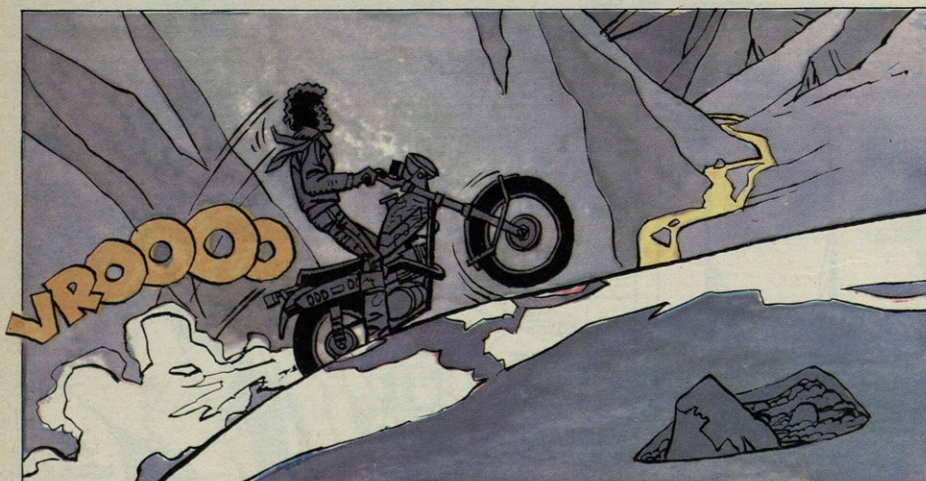
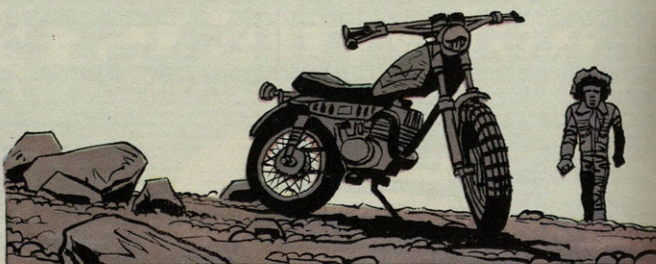
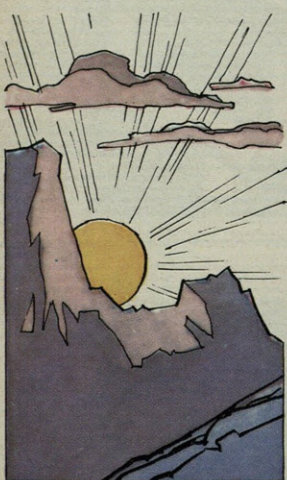
NEMO TXIKIAREN ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

Onddoak eta buruak

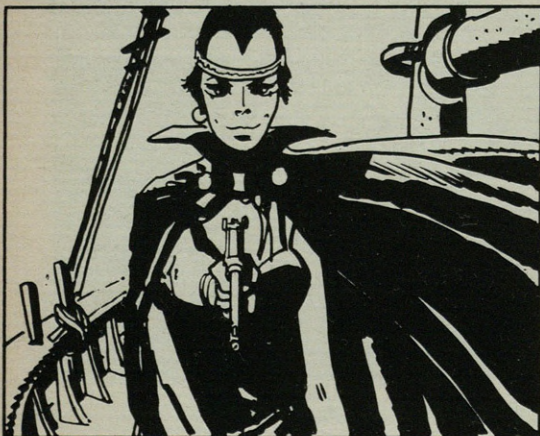


ARGI HASTEAN
AZKENEAN, ABOTSEAN
ZERBAIT ALDATU EGIN
ZAIO. EMEKI EMEKI NIGAR
ZOTINAK GELDITU DIRA...





Jarraituko da.





Jarraituko da.

GALDI EGIN GARA' ERRAILDOIEK NIRE JASUNA ERAMAN DITE!

EZ BAZARTE JOATEN, ATXILUTUKO ZAITUZTEGU!

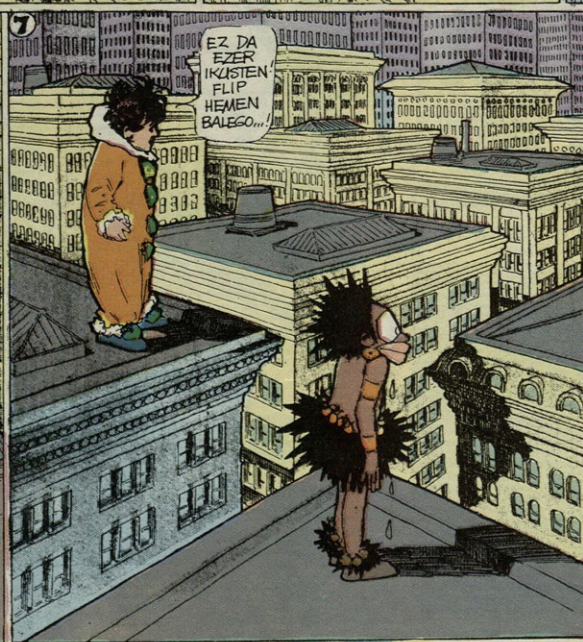
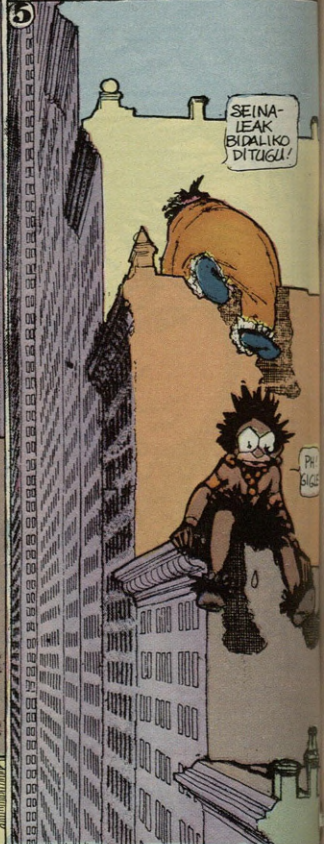
ERRALDOIAK IKU-SI NAHI DITAT!

HARRAPA ITZAZIE BA! NAHKO ERRAILDOI ZARETE ZUEK!

MILLINER BICYCLES BOYS CLUB

CARPETS RUG GOODS

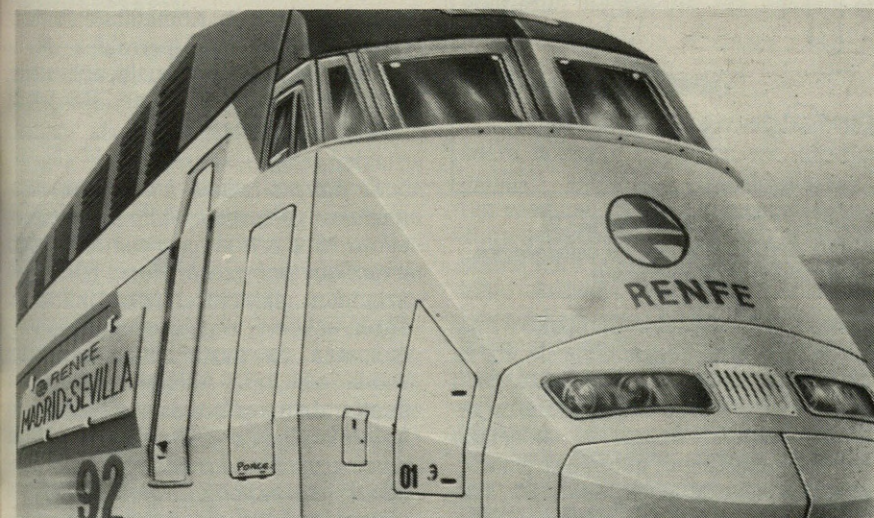
POLICE PENALTY



Mugaz bi aldeetako eskualdeak,
euroeskualdeak, ardatzak...

Ze leku beteko du Euskadik Europa berrian?

Jose Antonio Ardantzak lehendakaritza hartu berri duen Pirineo inguruko herrien ituna deituriko bilkurari komunikabideetan ematen ari zaion sona dela medio modan jarri zaigu eskualde transfrontalierren kontu berria. Mugaz bi aldeetako udalak batasun protokoloak sinatzen ari dira. Atlantiar ardatzaren inguruan hainbat elkargo osatzen ari da... 93ko Merkatu bakarra gainean dugu. Europa pil-pilean dago.



Modan dagoen bezala, Merkatu baka-
rraren eguna hurbiltzen ari dela-ta, eta
batipat tren azkarraren auzia medio,
ardatzen kontua, Atlantikoko eta Medi-
terraneoko ardatzena. Eskualdeen
Europaraz asko hitzegiten da. Hau ho-
nela, datozen urteetarako iragarri dai-
tezkeen aldaketa sakonen muturra, ize-
berg-aren muturra, jartzen zaigu age-
rian. Azken batean, Euskal Herriak

etorkizunean izango dituen ezauga-
rriak iragarritz.

Eskualdeen Europa

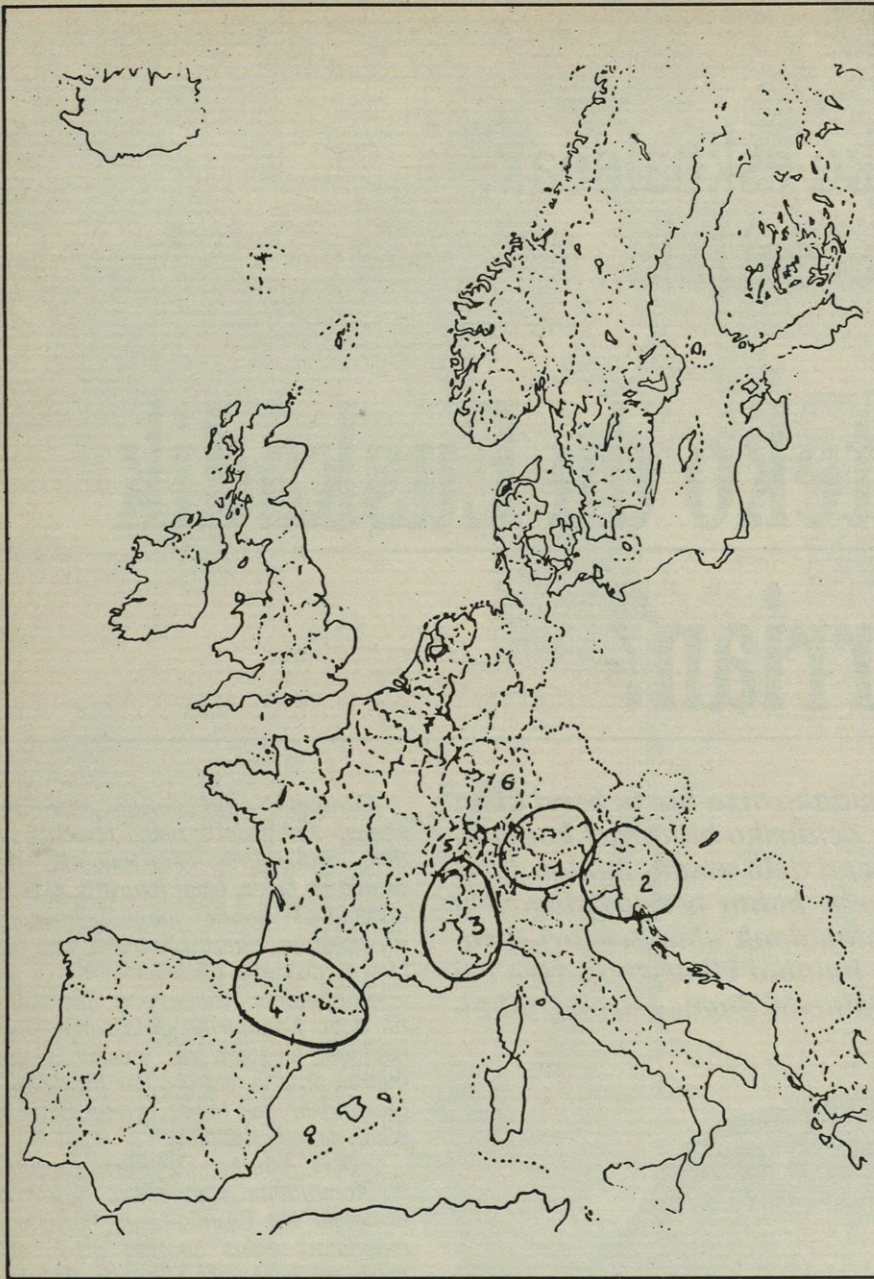
Hain modan dagoen eskualdeen
Europaz mintzo garenean zertaz min-
tzo gara? Zer hartzen dugu ardatzaz
bestalde?, kultura, ekonomia, herrien
nortasuna, nazionalitatea...

«Europako etorkizuneko ekonomia
egungo Estatuetatik baino tamaina er-
diko egituretarik desarroilatuko da,
zeintzuen bidez, egun loturarik gabeko
eskualdeak, gaurko muga politikoeta-
rik abiatuta elkartuko diren» argudia-
tzen du diskurtso ofizialak.

«Komunitate Autonomoa interesatu-
rik dago Kantauriko ardatzaren desa-
rroiloan, aipatzen da: «euskal ekono-
miaren arazoa, eta oro har Espainiako
Iparraldearena, beren arteko dekone-
xioan dago batipat».

Galicia, Asturias, Cantabria, Euskadi-
ko Komunitate Autonomoa, Nafarroa,
Bretainia eta Castilla-Leon, Portugal...
mandatari nahiz enpresa gizon edo
merkatal kamarek Atlantiko ardatza-
ren indartu beharraz egiten dituzte
euren adierazpenak, «euro-eskualde
bat, zeinaren barruan Espainiako Ipa-
rraldeak eta Akitaniak elkarturik area
ekonomiko bateratu bat osatuko luke-
ten» eskatuz etorkizunari begira, eta ko-
munikabideen hobetzeko esfortzuak ba-
teratu behar direla-ta batipat tren azka-
rraren beharra aldarrikatuz. «Beste at-
lantiar komunitate eta eskualdeekin ba-
tera lortu behar dugu Europaren desa-
rroiloa ez dadila soilik mediterraneo ar-
datzetik gauzatu (Alemania, Rhon,
Marsella, Catalunya, Sevilla), eta hortik
abiatuta makroeskualde honen ardatz
animatzaile bilakatu behar dugu» dio
Gasteizko Jaurilaritzak.

Beraz, Merkatu bakarraren etorrerak
ekonomia mailako ardatzen sortzea es-
katzen duela esaten zaigu. Gurean ka-
su, Akitaniatik hasi, Espainiako Iparral-
de osoa, Portugal, eta Cadiz-eraino iri-
tsiko litzatekeena. Halaxe definitzen



Europako eskualde transfronterriarrak: 1) Arge-ALP; 2) Alpen-Adria; 3) COTRAO; 4) Pirineotako lan komunitatea; 5) L'Arc Jurassien-eko eskualdeen komunitatea; 6) eta Iparraldeko Rhin-eko eskualdeen komunitatea.

zuen bederen Jose Miguel de Azaolak, «*europar eskala moduko eskualde-runtz*» izenburupean, 1000 kilometro karratuko eremu ekonomikoa.

Eskualde transfrontaliarrak

1993tik aurrera orden berri bat eza- rri nahi da Europa mailan, eta orain hor- retarako oinarriak ipintzen ari dira. Hau honela, eta guzti honen baitan, le- hen aiapaturiko flujo ekonomiko han- dietarako korridoreon baitan, gaurko muga politikoen inguruan dauden es- kualdeen harremantzeak berebiziko ga- rrantzia hartu du, eremu transfrontalia- rren kontu berria aditzera eman zaigu- larik.

Baina zer da eskualde transfrontalier edo mugaz bi aldeetako eskualdea?

Europako Kontseiluak (Europako 21 na- zio biltzen ditu, kontsultiboa da eta ez du dirurik) hitzarmen bat sinatu zuen duela 9 urte, Europaren eraikuntza xe- detzat hartuta, mugaz bi aldeetako hainbat eskualdetan akordioak sinatze- ko aukerak luzatuz. Antza denez, aurt- en sinatzekotan dira Frantzia eta Es- painia hitzarmen hura. Baina gure itu- rriek adierazi digutenez «*komenio mar- koa baieztatu aurretik bi Estatuen arte- ko akordio bat sinatzea dute helburu, eskualde transfrontalierren (Catalunya eta Euskadi) edukiko dituzten eskubi- deak zeintzu diren zehaztu helburuz*».

Europa mailako adibideei atxekiz, mugaz bi aldeetako eskualdeen adibi- deak ugariak eta aspaldikoak dira. Ba dira sorturik hainbat komunitate: L'AR-

GE-ALP, tiroidarren eskualdeko zuzen- dariek sortua 1972an, Alpe zentraleko kantoiak biltzen dituen; L'ALP-ADRIA, Venezian sortua 1978an, ekialdeko Alpeetako landerren inguruan; la CO- TRAO (Mendebaldeko Alpeetako es- kualde eta kantoien lan komunitatea) Marsellan sinatua 1982an... Beste insti- tuzio lokal edo eskualde mailakoen ar- tean aipatu Iparraldeko Renania eta Wesfalia lotzen dituen lander transfron- terierra alde batetik, eta Holandak Be- gikarekin osatzen duena bestetik.

Gai honekin jarraikiz, José Luis Lina- zatorok, *La coopération transfrontalière dans les communautés Européennes: bilan et perspectives* txostenean bitan banatzen ditu eskualde transfrontalie- rrak: alde batetik, barnegitura mailako inbertsio handiak justifika daitezke- nak: Irlanda-Ipar Irlanda; Espai- ñia-Frantzia (Pirineo zentralak); Espai- ña-Portugal. Eta bestetik, errepide mai- lako barnegitura ondo desarroilaturik dutelarik ekonomiaren zuzpertzean la- gundu beharrekoak: Europa zentraleko mugaz bi aldeetako eskualdeak; eta ekialde nahiz mendebaldeko Pirineoak.

Mugaz bi aldeetako gizarte-ekonomia

Hau honela, ze eremu hartuko luke- gure mugetan osatuko litzatekeen es- kualde transfrontalierrak? Duela gutxi, Gasteizko Parlamentuan, gai honi bu- ruzko eztabaidan, bi ikuspegi antzema- ten ziren: batetik, Komunitate Autono- moa, Nafarroa eta Iparralde osatuz sortuko litzatekeen eskualdea; bestetik, euro-eskualdea deitu zena, Bordeletik Ebrora bitartekoa.

Ze aukera izango lukete nola auto- mietako gobernuek hala diputazioek edo udaletxeek mugaz goiti eta beheti akordioak burutzeko? Horra hor oraino ezkutuan mantentzen den inkoznita. Egun, hala ere, zenbait mugimendu ant- zematen da guzti honen inguruan; Jaurilaritzak kasu, Akitaniarekin sinatua duen tratatua: «*Gure arteko kooperazio hau bi espazio politiko eta territorialen gain sustatzen da: alde batetik, Piri- neoak, eta bestetik, ardatz atlantiko*» zioten Jose Antonio Ardantzarekin bil- dutako Jean Tavernier eta Henry Gren- el-ek. Komunitate Autonomoko eta Akitaniako sozialistak beren bilkurak egin dituzte (azkena Donostian, apirilak 14ean) «*Abiadura Haundiko Trena Eus- kadin eta nazioarteko lotura*» gai nagusi- zat hartuta. Nafarroak, Atlantiar Piri- neoak eta Komunitate Autonomoak ko- misio iraunkor bat sortu dute turismoa bultzatu eta nekazal plangintza bat osat- zeko...



Jose Antonio Ardanza, Akitania eta Atlantiar Pirineotako Jean Tavernier eta Henry Grenel-ekin bilduz estreinatu zuen Pirineotako itunaren baitan hartu duen lehendakaritza.

Udalak protagonista nagusietarik

«Iritsi da momentua zazpi probintzietako alkateen elkargoa sortzeko» esanez plazaratu da André Luberriaga Azkaingo alkatea bestalde. Gaurdainoko mugaz bi aldetako Udal gutxi batzuren hermanamendu folklorikoetarik landa inizatiba politiko integratzaile baten eskatuz ari zaigu. Hala mintzo da André Luberriaga: «Europaren eraikuntza erraldoi honetan Atlantiko ardatza indar galtzen ari da Rhin-Ródano-Mediterraneo ardatzaren aurrean. Akitaniako eskualdea ahula da berez, eta Euskadi, potentzialki indartsuago, izan daiteke bere aliatu pribilegiatua...». Denbora honetan, Donibane Lohitzune eta Donostiako Udalek beren protokoloa sinatu dute. Paul Badiola Donibaneko alkate zentristak zioenez, «guk gauzak argi dauzkagu zonalde honen etorkizunaz, eta hau honela, Donostiatik separatzen gaituen muga ahaztu baino ez dugu egin behar». Irun eta Hendaia sinatzekoan dira antzeko zerbait. Rafael Las-sallete Hendaiaiko alkate sozialistak honela ulertzen du: «sustrai eta interes berberak dauzkagu. Etorkizunean, batera biziko gara Hendaia, Irun eta Hondarribia». Maila honetan ere beraz, ba-

da mugimendurik, eta antza denez, adostasun nahikoarik lan egiteko orduan.

Pirineotako ituna

Merkatu bakarrera garamatzen bila-kaera horretan sortu zen ere, lurralde mailako antolaketa transfronterriaren eremuan, Pirineo inguruko herrien ituna delakoa. 83an sortu zen erakunde honen buru jarri da oraingoan José Antonio Ardanza, Gasteizko Gobernu-ko lehendakari den legez. Bertan parte hartzen duten Komunitate Autonomoa, Nafarroa, Aragoi, Catalunya, Aquitaine, Midi-Pyrenees eta Languedoc-Rousillon eskualde nahiz autonomiak aholku emaileak dira soilik, urtean bitan bil-tzen den kontseiluaren gaiak terri-torioaren ordenamendua, ingurugiroa, komunikabideak, mugaz bialdeetako eskualdeen lankidegoa, kultura eta mendi politika direlarik.

Europa berriaren hariak

Hortxe dago datozen hilabeetako jo-kua. Egia esan, erreportai honetan antzeman diren hari horiek 93ko Europari begira lotzen ari dira. Eskualdeak, es-kualde transfronterriak, eta ardatzen inguruan osatzen da egun diskurtso po-

litikoaren eta ekonomikoaren zati haundi bat. Baina, non geratzen dira pragmatismoak janda dauden *etnia*, *he-rria* bezalako kontzeptoak guzti honen erdian? Nork hitzegiten du herriaz, et-niaz, nortasunaz? Posible al da eskual-de tzar hauen erdian, ardatzen erdian, *etnia* bakoitzak bere nortasuna man-tenantzea? Ze gertatuko da kulturarekin, hizkuntzarekin? Hizkuntza transfron-te-riarrak diren ozitaniera, korsiera, alsa-ziera, flandriera, bretoiera... euskarare-kin? Ez al daiteke halako tamainako es-kualdeen baitan erabat desagitea Eus-kal Herria?... hainbat eta hainbat galde-ra kezka garri sortzen zaizkio euskaldu-nari datorrena ikusita.

Mugaz bi aldeetako eskualdeen etor-kizunari atxekiz ere, Euskal Herriak ba-teratzerik izango al du hari honi jarrai-kiz? Zeren eta estatuek beren subirota-suna galtzea ez du esan nahi frontierak erabat sunzituko direnik; estatuak era-bat sunsituko direnik; zein izanen da Espainia eta Frantziaren estrategia eus-kal gizartearekiko? Oraindik orain ez dago argitasunerako lekurik, ikuspegi oso iluna baino.

J.J.PETRIKORENA

**Bozeolari odola bazuen ere,
txikitandik somatua zuen
modarekiko grina Kontxu
Uzkudunek, 1943. urtean
Lasarten jaiotako euskal
diseinadore/jostun
erpinenetakoa. Donostian ikasi
eta sorterrira itzuli tailer batean
5 urtez jostorratza astintzeko.
25 urterekin Donostian
dendatxo bat jarriko
ahizparekin batera. Egun, Mary
Quant, minigona eta 60etako
pretaporterra boom-aren
txanpa ederki profitatua,
Donostiako denda
itxurosoenetako eta seriezko
arropagintza lantegi baten jabea
dugu. Moda, zapiak, pasarela,
eta glamurra darien hainbat
gaiez mintzo gara berarekin.
“Of the records” botatakoak
ahaztu gabe (Uda honetan: gona
oso luzeak edota oso motzak,
soineko estuak gorputza
markatuz eta kolore gordinak,
beigeak, marroiak eta
ekologikoak), hona hemen
jositako elkarrizketa.**

Kontxu Uzkudun: «Moda esparruan ezin daiteke euskal izaera defenditu»

GALDERA: Modaz hitzegiterakoan 3 atal desberdintzen dira, goi mailako kostura, *prêt à porter* eta jostunena. Nola antolatzen dira hiru maila hauek?

ERANTZUNA: Borobil bat da, ez dakizu non dagoen goiko kostura, non pretaporterra (jostun maila kenduko dugu). Goi mailako kosturaren mundua, Espainian ez dago apenas, Italia eta Frantziari gauzatzen da, jostun handiak han daukade. Une honetan *Lacroix* dugu inportantea, luxu hutsa da, zifrarik gabeko soinekoak, neurrian egindakoak eta oso jende gutxiri zuzendutakoak. Hemen pretaporterra edo diseinadore maila gertu, oso onak daude, baita erdikoak eta txarragoak ere.

GALDERA: Valentino, Lacroix-eta alde batera utziaz, goazen zu mugitzen zaren esparrura, seriezko konfekzio mailara edo pretaporter sailera. Zein litzateke pretaporterraren definizioa?

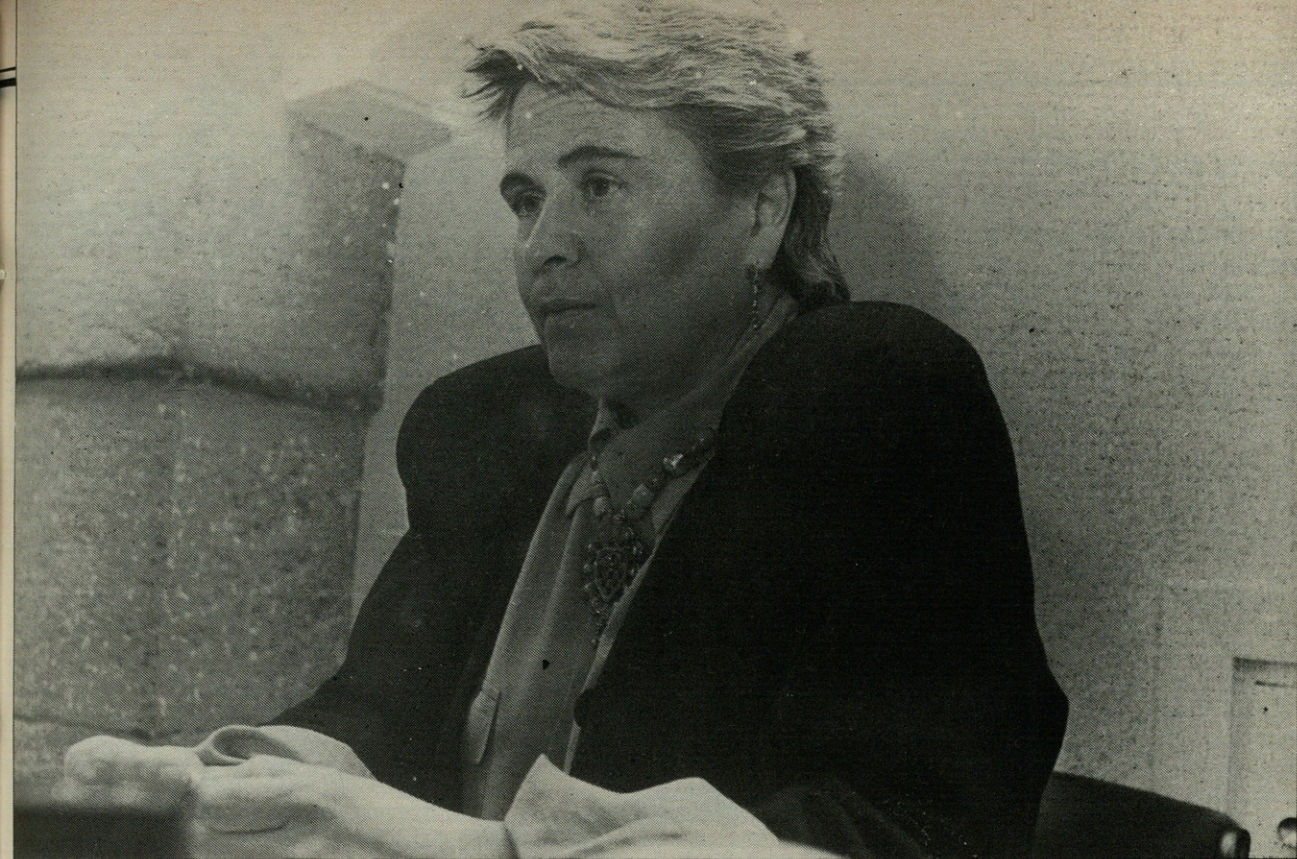
ERANTZUNA: Masari zuzendutako soinekoak, trajeak. Gero badago mailakotzerik: erdiko masa, behekoa eta goikoa. Gure lana ertain goikoan legoke. PAPk esan nahi du soineko bat egin eta 500 saldu litezkeela horren berdinak, ez dago eksklusibiderik. Goiko kosturak berriz, eksklusibitatea du ezaugarri nagusia, erosleak badaki berarentzat bakarrik egingo dela modelo hori. PAPEk aurrerapauso bat da funtzionalitatean, soineko bat funtzionala dela bat egiterakoan 500 lagun ulertzen dutenean kontsideratuz. Bat bakarrentzat jantzi bat egitea, neurritan ibiltzea besterik ez da.

GALDERA: Goi mailako kosturaren neurriak aipatzen dituzu, baina *Instituto Nacional de la moda* delakoak markatutako aldi bakoitzeko joera estuak edota zeharo ezaugarrituriko tendentziak ikusita, moda joku horretan sartzea ez litzateke mugatze bat?

ERANTZUNA: Joku horretan sartzen gara, baina norberak bere moduan egiten ditu gauzak. Zer kolore eramaten diren-eta, nik pertsonalki ez ditut kontutan hartzen. Arauz kanpo ibili daitekeela usate dut, ze bestela oso erraza litzateke moda egitea: hartu kolore marroia, berde eta gorria, egin jazkiak eta kitto!, dena salduta. Baina ez, gauzak ez dira horrela. Diseino mundu hau misterio bat da, tendentzia kontu hori oso erlatiboa da, noiznahi agertu daiteke kolore arraro bat eta berealdiko arrakasta izan.

GALDERA: Beraz koloreekin ez, baina forma mailan? Minigona eraman behar dela norbaiti bururatu, eta kolekzio guztiak minigonaz josita agertu?

ERANTZUNA: Ez, formekin gauza bera



gertatzen da, ze minifalda kasu, inork ez du agintzen zer eraman behar den. Uda-
ra honetan alegia, minigona, maxigona,
gona erdiraino ikusiko da. Gero, zer
eramango den gehiago? Ez dakit. Bakoi-
tzak esango du. Nik nere modan berriz,
nere jendea zer nahiko ote duen asmatu
behar dut, ez dut beste batek aginduta-
koa egiten, ez da horren erraza.

GALDERA: Nola aukeratzen du beraz,
diseinadore bakoitzak nahi duen kolo-
rea alegia?

ERANTZUNA: Ba feria bat egiten da Pa-
risen, *premier édition* delakoa, non ko-
lore proposamen bat egiten den. 30 ko-
lorenen bat aurkezten dira baina zuk 2-3
besterik ez dituzu aukeratzen, batzutan
asmatzen duzu eta bestetan ez. Ez dago
proposamen finkorik, ze bestela ez bait
litzake moda izango. Moda 500 edo
20.000 lagunek arropa berdina eramatea
da, baina inork ez die esaten zer soine-
ratu behar duten. Koordenada batzu
daude baina besterik ez, artean bezala
oso zaila da tendentzien zergatiak azal-
tzea. Giroan dagoen gauza bat da, jen-
deari modu batez jaztera okurritzen zaio
eta hala gertatzen da. Horixe gertatu da
3 urtetik honuntza beltzarekin alegia, ez
dakit mugimendu filosofiko bat den, tal-
de baten eragina, edo zer izan den.
Kointzidentzi pilaketa besterik ez behar-
bada.

GALDERA: Nola mamitzen dira ideiak
diseino munduan?

**«Arropa
erosterakoan,
nahita edo nahi
gabe, jendea
erabilia izaten
da, baina hori
jendearen
kultur arazo
bat da, ze nik
onartzen baitut
erreparorik
gabe masa
maneiatzen
dudala»**

ERANTZUNA: Behetik gora dudarik ga-
be, are gehiago oso modan jartzen di-
ren gauzak, beti horrela datozkigu. Be-
no baliteke halako batek beheko jen-
deak, mugimendu batek edota kantari
batek darabilen efektu arrakastatsu bat
hartzea eta hori modarako erabili. Esate-
rako Madonnarekin gertatu dena, ho-
nek barne arropa nabarmentzen zuen
eta orain barneko arropen modak gora
jo du. Baina ez daude lau tipo esaten du-
tena "hau jantzi" eta hau modan.

GALDERA: Ezin daiteke moda aipatu
revival fenomenoak kontutan hartu gabe.
Zer nolako pisua dauka errepikatze eta
itzultze fenomeno honek?

ERANTZUNA: Bai *revival*ak pisu handia
du mundu honetan, badaude 3 aldiz
buelatatutako estilo edo joerak. Kointzi-
dentiak ematen dira, (arte, musika
edo ez dakit zer), eta horrela gertatzen
da. Modan ez daude kreazio bakarrak
beti orain dela 20 urtetako gauzak dira,
baina berriak. Orain adibidez, 50 ha-
markadakoa eramaten da: gonak, alkan-
dorak, mutilen jazkerak, James Dean mi-
toa itzuli da, zinema,... Mezu batzu jaso-
tzen ari dira, orduan diseinatzaileok,
idea eta ezaugarri hauek handik he-
menka hartzen ditugu ateratzen dena
gero plazaratuz.

GALDERA: Zer deritzozu moda eskolei
buruz? Frustrazioa usmatzen ote da ikas-
leen artean, pasarelara ezin ailega, la-
guntza gutxi....



ERANTZUNA: Hor gertatzen da beste guztitan bezala, karrera bat ikasten duzu eta gero praktikatu egin behar duzu. Baina nola? Ze orain eskolatik atera den batek pasarelan bakarrik egin behar dituela gauzak, modeloak erakutsi eta abar pentsatzen du. Praktikatzeko hasi behar duzu behetik, izan ere pasarelara igotzeko 20 urte egon behar duzu lanean, ez bapatean igo. Nik uste eskolak ondo daudela, baita profesional txar asko dagoela ere, baina ikasi ikasten da eta jendea gustatzen zaio, horregatik daude hainbeste. Prolema da 20-21 urterekin 'berde', heldugabe zaudela oraindik. Gero jendeak ere, uste du mundu hau alaigarri, denborapasa eta pozgarri bat dela eta ez da horrela: diseino eta moda mundua lan gogorrenetarikoa bat dela esango nuke. Honetaz ezagugabetasun handia dago.

GALDERA: Baina moda inguruak darabilen parafernalia eta muntaitzarrek zer ikusirik izango dute ikuskera faltsu horrekiko, ezta?

ERANTZUNA: Izan ere moda parafernalia da, diseinoa parafernalia da, baina muntaia horren azpian lan handia dago. Gertatzen dena da gauza polita dela... begira artistekin zer gertatzen den, ba jendeak uste duela kokaina pixka bat hartu eta beti hankaz gora daudela, ba gauza bera modarekin. Aitzitik, oso lan zaila da, asmatu behar duzu zer jantziko den hemendik 6 hilabetera, urtebeteko



aurrerapenaz ihardutea. Arrisku asko daude, denderetik erlazioa ez baita beti erraza, saltzaileak oso profesional txarrak dira. Oso konplexua da moda mundua.

GALDERA: Nolakoa da zu bizi zaren Donostiako moda giroa? Ze tendentzietatik edosten duzue? Badago beste diseino gunerik Euskadin?

ERANTZUNA: Oso jende gutxi gaude moda egiten, 3 edo 4 egongo gara, eta bakoitzak egiten du bere gudua. Ezin da hitzegin tendentziez. Gainera moda indibidualitatea da, besteengandik ezberdina izan nahi du. Egiten duzunak harrera ona badu ba zorte ona, baina ez zaude inongo arau edo tendentzien menpe. Bestalde, Bilbon diharduen di-

«Moda 500 edo 1000 lagunek arropa berdina eramatea da, baina inork ez die esaten zer soineko behar duten»



seinadore pare bat ez ezik ez dago beste moda fokorik Euskadin. Oso diseinadore gutxi dago hemen, Bartzelona eta Madrilaldean ditugu zentroak, lehenengo bigarrena baino askoz ere indartsuagoa delarik (ohialgintza gune handi bat betidanik, irakaskuntza azpiegitura ona dauka...).

GALDERA: Azpiegitura aipatzerakoan, gogora datorkit diseinadore gazteen aldarrikapenak: subentzio, beka eta bitartekoak alegia. Zein da zure ustea hori buruz?

ERANTZUNA: Hori da diseinadore berrien seta: "ze lagundu behar digute eta", baina laguntza zertarako?, izan ere diru publiko bat erabili nahi baduzu demostratu beharko duzu zure balioa, ze ez dut nahi Haziendari pagatzen diodana oso ideia ditzirante dituen (baina demostratu gabekoak) andereño bati ematea. Diru publikoarekin ezin liteke hain erraz joka, bestela iturginari edota zakur denda jarri nahi duenari eman beharko litzaioke subentzio bat. Nire ustez, ikasketak bete dituen jostun berri batek enpresa baten barruan egin beharko luke lana dinamika hau ezagutzeko. Hori da zailena, baina ez dezatela pentsa eskolatik atera eta kolekzioak egiten hasi behar dutela.

GALDERA: Ba al dago euskal estilorik?

ERANTZUNA: Ez, ez dago euskal estilorik, ez Bartzelonako estilorik, ezta Orenseko estilorik ere. Badago Adolfo Domínguez galizarra dena edo neu herengoak naizela.

GALDERA: Beraz, ezta "la moda de España" sarri askotan aditzen den hori ere?

ERANTZUNA: Bada "moda de España" bat, baina nik ikusten dut hori dela batez ere espainiar kontsumitzaile berak Espainiako produktuetan sinis ditzala sortutako esaldia. Ze kontua da ez dugula espainiar produktuan sinisten, eta Espainian arropa ona egiten da.

«Arropa ez da soina estaltzeko, arropa mezu bat, animo egoeraren islada, aro baten hizkuntza da»

GALDERA: Pasarela ez ote da gehiegi sofistikatu, teatralizatu?

ERANTZUNA: Produktoa zenbat eta txukunen aurkeztu orduan eta hobeto ez? Eskenografiak gainera, erreten du tendentzia desberdinak erakustea, misterioa eta alaitasuna aportatzen. Merkatu librearen mundu materialean apain azaltzen dena saltzen da. Ilusioa, emozioa saltzen dugu.

GALDERA: Aipatu ohi da, eskuarki, modak dakarren azakeria, pertsonalitatearen mozorrotzea. Zer derizkiozu horri?

ERANTZUNA: Erropari ez bota errurik, superfluo dela, fiktizio dela esanez. Superfluo eta fiktizioa zerorri zara, azaleko eta fiktizio zaren neurrian. Zuk zer nahi eta zer komunikatu nahi duzun baldin badakizu, arropa komunikazio gai gisa erabiliko duzu, besterik ez. Arropa ez da soina estaltzeko, arropa mezu bat, animo egoeraren islada, aro baten hizkuntza da. Gero jendeak ez badu horrela erabiltzen, hori bere prolema da, bere espiritu eta jakite pobreziaaren kultur arazo bat. Ni nere produktoak ahalik eta hoberen egiten, eta ahalik eta jende gehiagori ailega daitezen saiatuko naiz, nik dirua irabaztearren egiten dut lan, ez besteak pozik senti daitezen. Soinekoa finean, daramanak nahi duena izango da eta gauza ez bada ezer ez sentitzeko, hori ere igarriko da nahiz eta lumaz jantzi.

GALDERA: Ezin al daiteke planteia Euskal Herriko moda mugimenduaren bultzada, Frantzia eta Espainiatik bereizituta?

ERANTZUNA: Ez, Europara ezin zaitezke irten gipuzkoarra edota euskalduna zarela esanez, berdina zaie. Estatu baten modako itzala behar duzu. Ez dut uste moda esparruan euskal izaera defenditu daitekenik. Moda mundua da, ez iezaiozu euskal estiloaz mintza, izen propioek besterik ez dute interesik.

GALDERA: Finean zure ustez, nolakoa izan behar du jantziak, soinekoak?

ERANTZUNA: Funtzionala, zalantzarik gabe. Zer den funtzionalitate hori? Ba ondo sentitzea jantzi horren barruan, trajeak esan dezala zuk esan nahi duzuna. Halere, jendea ez da horretaz kontzientea arropa erosterakoan, nahita edo nahi gabe, jendea erabilia izaten da, telebista anuntzioetan bezala. Baina hori jendearen kultur arazo bat da, ze nik onartzen baitut erreparorik gabe masa maneiatzen dudala.

JOXAN OIZ

EEBBetan urtebetez greban iraun eta gero Euskadira itzuli da Jose Inazio Zulaika

Euskal puntistek Amerikak galdu

Euskaldunen kirol preziatuenetarikoa den zesta puntak egun gogorak bizi ditu Estatu Batuetan. Puntistaren bizitza arras jarri da zaila han. Horietarik bat dugu Jose Inazio Zulaika pilotaria, urtebeteko greba piketeetan pasa ostean behin betirako itzuli dena. Erabat saminduta, gogor azaldu zaigu bere epaietan, etorkizunari buruzko eritzi ezkorrak besterik ez digularik bota: galdu da euskaldunen erreinua dio... Hona hemen beraz bere testigantza, datorren astean beste eritzi batez kontrajarriko duguna.

«Nazkatuta geunden, nazkatuta...» adierazi digu Jose Inazio Zulaika pilotariak barru-barrutik saminduta. «Indarrik gabe sentitzen ginen, ahotsik gabe, enpresa eta intendentearen aurrean. Urtero joan, urteak etorri berdin, bizi-modua gora eta soldatak berdin edo gutxiago... hala ba, egoera kritiko batera iritsi ginen». Egoera kritikoara iritsita edozein txinparta nahikoa zen den-dena lertzeko. Puntistek «entrepresa gizonaren postura basatia nozitzen genuen» dio Zulaikak, «baina isil-isilean... Pedro Olarretak sentimendu orokor honi su eman zion arte».

Elkartearen sorrerak grebaren sua piztu

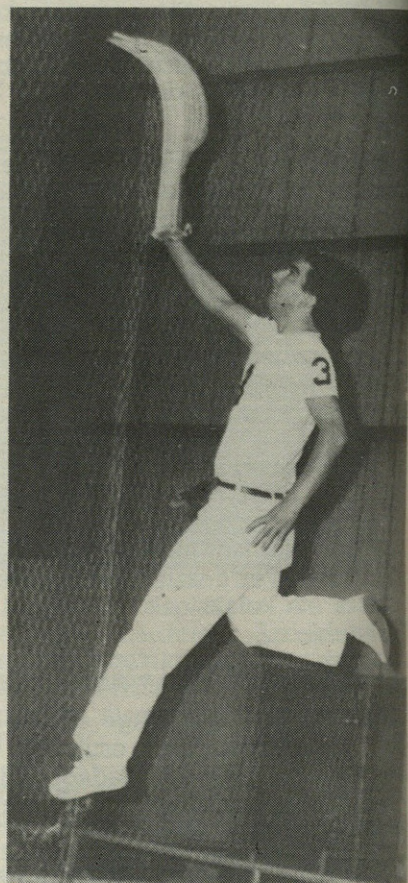
«Gauzak hobetu nahi badira zer egin? —pentsatu genuen orduan— Elkarte bat sortu» izan zen aho bateko erantzuna: IJAPA, (*International Jai-Alai Players Association*) jaio zen, 450 bat puntisten indarrean. Eta entepresek mehatxuez nahiz mende-kuez erantzungo zietela ikusirik grebara jo zuten, era berean, eta presio bidez, IJAPA onar zezaten behartu asmoz. 88ko apirilak 16a. Egundoko golpea! Tampa, Fort Pierce, Ocala, West Palm, Beach, Dania, Daytona, Melbour-

ne, Orlanda eta Quincyko frontoiak aste batez itxi zituzten.

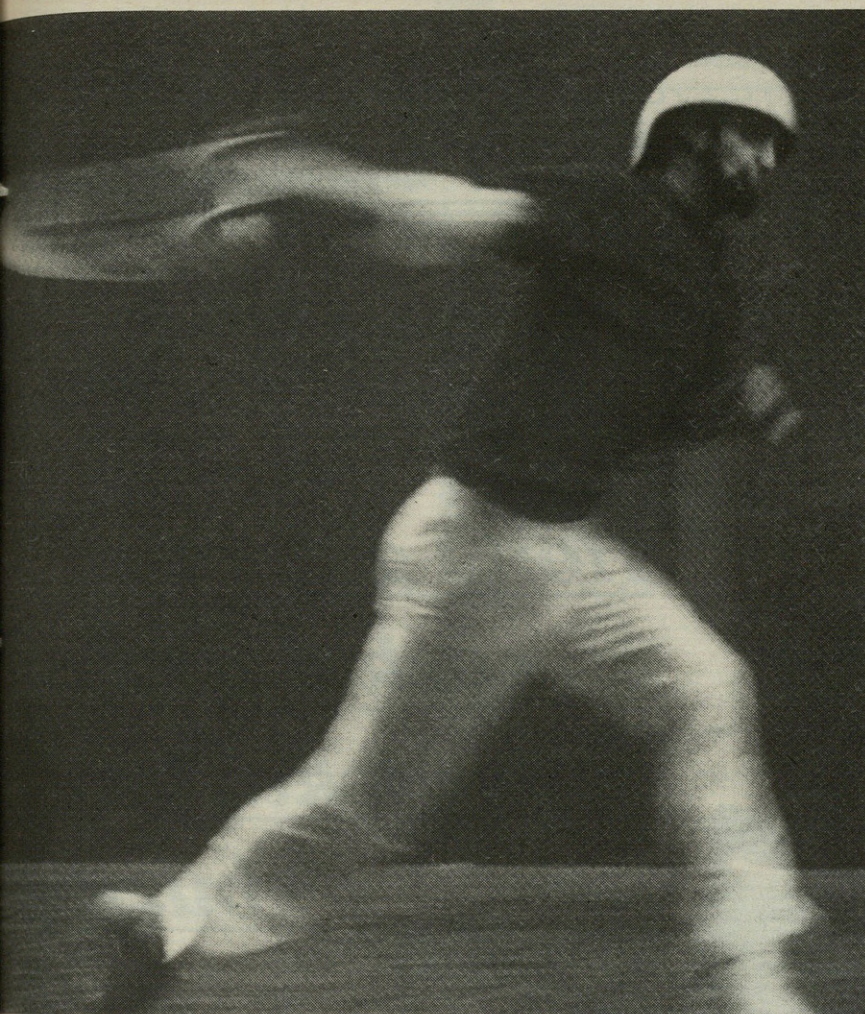
«Aste betez gure esku egon ziren» gogoratzen du Zulaikak, «baina gero, pixkanaka-pixkanaka, burua altza zuten». Estrategia baten beharra antzeman zen aurrerantzean eta pilota entepresen irregulartasunak (batipat kontratuetan gauzatzen zirenak) salatu ziren epaitegietan, puntisten helburu nagusi eta bandera frontoietako nagusiek IJAPA elkarte onartzea bazuten ere, «eta grebari eutsi genion, komenio bat sinatzeko asmoz; eta karo, zerbait dagoenean ilusioak sortzen dira, hau lortuko dugula, beste hori...». Autoworkersak biltzen dituen sindikatuarekin harremanetan jarri eta borroka batera eramatea erabaki zuten. «Hasiera batean pentsatzen genuen astebeteko gauza izango zela, enpresa berehala etorriko zela guregana, baina taktika askoz ere gordinagoa mantendu du, eta prozesua erabat luzatu da».

Entepresek ate guztiak itxi

«Enpresek ez dute IJAPA onartzen, eta aurrera jarraitzen dute zenbait eskirol eta pilotari berri baliatuz dirua irabazten, ez lehen hainbat, baina frontoiak irekita daude. Nola erantzun



egoera honi izan zen gure hurrengo apostu haundia» jarraitu zaio gogoeten hariari Zulaika. Greban zeuden pelotari guztiak onartzea eskatu zuen IJAPAk lehendabizi. Maila honetan posibilitaterik ikusi ez zenean «sindikatuak zera esan zien enpresei: zenbat hartuko dituzue? Har itzazue behar dituzuenak, eta besteak piketetan geratuko dira presioa egiten...».



Noren alde amaituko urtebeteko tanto luzea?

Hitz gogorrak izan ditu IJAPA gidatzen duen sindikatuarentzat bestalde: «gure borroka gidatzen duen sindikatuaren helburua pilota munduan muturra sartzea besterik ez da; horiei bost axola hemendik bost urte barru ere honela bagaude, eta nere ustez, huelgan dauden pilotariak erabiltzen ari dira helburu hau lortzeko»

Zer etorkizun ikusten diozu beraz grebari? «Entresak irekita eta dirua irabazten daudela indarreko posizio batetan aurkitzen dira. Berriz, kanpoan dagoena ahula dago, eta gero eta ahulagoa. Piketeak kenduko balira epe labur batean berriro normalizatu egingo litzateke egoera. Ze mundu honetan espektakuluak ez dauka zer ikusi haundirik. Jendea joaten da dirua jokatzera, txakurretara edo zaldietara joango balira bezala, apostatzaileak dira... frontoia berdin-berdin betetzen da».

«Azken batean, beste irtenbiderik ez daukagulako jarraitzen da linea hau. Atzera ezin da joan ez bada entresaren alde joan nahi; beraz, bide bakarra geratzen da, baina nik ikusi dut bide bakar hori ez doala inora... sakrifikatzen ari garen pilotari horiek ez daukate etorkizunik, are eta gutxiago greba luzatzen den neurrian». Zein da honen aurrean zure proposamena? «nik Riky Lasa, IJAPako presidenteari, enpresarekin negoziatzeko proposatu nion. Zakurraren ipurtzulora bidali ninduten, hori ez dela posible...».

«Ikusleagoak hasera batean asko lagundu gintuen, boikot haundia egin zuten, baina lehen esan dizudan bezala amerikarrek ez dute inorengan sinesen, eta desgaste haundia dago bestalde, jendea pixkanaka-pixkanaka pasatzen ari da... gure itxaropena epaiketarik, ze argi dago okerrera pasa ondoren entresak ez direla belauniko etorriko». (...) «Egoera larria da, gehienok pilotara jokatzeko bakarrik dakigu. Hontza etortzen bazara, zer arrazo egingo duzu? Azoka oso murriztuta dago hemen, udaren piskat, eta hoberentzako, eta bestela akabo! Zer egingo duite Ameriketara dauden 300ek? parora... aurrera ihesi. Penagarria da esatea, baina greba luze honekin ateak isten ari zaizkio euskal pelotaren etorkizunari».

N.ARRASTOA
LOREN ARISTI

Jokoan ari diren pelotariok irabazten dutenaren %50a IJAPari ematen diote. «Baina zera, greba gero eta luzeago izatea gure kontra doa, gure egoera larriagoa bait da, ze batzuk ezin dute hainbeste itxoin, familia bat daukate, jokatu behar dute... eta amerikarrak piskanaka-piskanaka ikasten ari dira jokoan, eta aldiz, ikusi da, epe motz batera bederen, enpresek ez dutela etsiko».

«Hemen arazoa euskaldunena da»

Puntu honetara iritsita, etxera bueltatzen behartu duten hainbat kezka eta kritika gogor sortzen dira Jose Inazio Zulaikaren buruan: «Hemen arazoa euskaldunena da; bisarik gabe gaude hemen, gure lanpostua berreskuratu nahian. Orduan, nere galdera: gu grebara ater ginenean eskirolak sortu ziren bezala, ze gertatuko litzateke eskirol guzti horiek esango balute 'guk ere IJAParen partaide izan nahi dugu'? Eta hone-lakorik gertatu da... nere ustez arazo larriena da huelgan gaudenok, euskaldunak gehienak, frontoietan daudenentzako ari garela lanean, pelotaren etorkizunerako bai, baina Estatu Batuetan,

etorkizun hori, amerikarrentzat lotuta dago, ez euskaldunentzat. Egun gure ordezkari jokatzeko ari diren ia 300 amerikar horiek ez dira desagertuko egun batetik bestera, ze ezin bait da 300 pertsona 'gremio' batetik nolabaita bota, eta IJAPako jende batzuk ez dute hori ikusi nahi».

Baina zuek zai dituzuen hainbat sententzian epaileek esan dezakete, «zuek arrazoi duzue eta lanpostuetara itzuli behar duzue». Zer gertatuko litzateke? «Konforme, denboraldi bat jokatuko genuke, eta gero? nola eman berriro 'H1' izeneko bisa edo baimen berezi hori, 300 pilotari amerikar baldin badaude guri, 350 euskaldunoi, kendutako lanpostuetan?». Tranpa batetaz mintzo da Zulaika: «hau edo bestea eginda ere izorratuta gaude. Nik argi daukat historian zehar gorabehera asko izan ohi dela: Jai Alai mundua erabat euskalduna izan da orain arte. Baina akabo! Orain amerikarren garaia heldu da. Lehenago %80a etortzen baginen Estatu Batuetara, aurrerantzean, %20a joango da. Probak daude: hemengo eskolak itxi egin dira adibidez, eta Floridan aldiz, eskola ireki dute, eta asignatura bezala sartu unibertsitatean, Olinpiadari begira... ».

LATTUN



Hona gure alea,
euskal nazio
proiektu bati
buruz

Zestoako zinemaldian labur eta luzemetraiak

Maiatzaren 8an eman zitzaion hasiera Zestoako XII zine topaketari, hilaren 20an amaituko dena, artean izaki ohizko bioaldia ere, IV. edizioz. Iaz bezalatsu, aurtengoan ere omenaldirako lekuri gorde dute zine-klubeko lagunek: Gotzon Elortza —16 mm.tako lau dokumentalen egilea 60. hamarkadan—, Teofilo Mingea —erreliebezko zinemagintzan sonatua, eta efektu estereoskopikoa ikusteko aparailua 1935an sortu zuena— eta Armando Zalbidea —«Butroeko Gaztelua», «Sanferminak» eta «Circo Price» dokumentalen egilea— izango dira gogora ekarriko direnak.

Bienbitatean, pantailaratzten ari dira honez gero Super-8an eta bideoz eginiko lanak zein Medem, Ulloa, Arteta, Mendiaraz bezalakoek laburrak. Formato ttikiko pelikulez gain «Ander eta Yull», «Es-korpioja» edota «Lauaxeta» luzeak ere proiektatuko dituzte.



HIRUGARREN EDIZIO HONETAN: HEGOALDEKOEN ERAKUSKETA

Gernikako Kultur Txou-k euskal komikigintza mami

Ostiral honetan bertan hasi eta maiatzaren azkena bitarteko ihardunaldiak antolatu ditu Gernikako Kultur Txou komikizaleen elkarteak. Hirugaren edizioa burutzera doala, dagoeneko euskal komikigintza topaketa nagusia bihurtu da gernikarren eskutikakoa.

Gero eta estimatuagoa bilakatzeko ari da euskal komikigintza, ez Estatu espainoleko esparruan bakarrik, baita Europa osoan barrena, honez gero oso ezagunak bihurtzen ari bait dira hainbat marrazkilarik zein gidoilari. Hala ere azpiegitura motela bizi du Euskal Herrian komikigintzak, eta atzerrian hemen oraindik argitaratu eman ez diren euskaldunen obrak plazaratzeko ari dira, estatu frantses, suizar edo italiarrean kasu. Eta adibide bat ipintzearen, balio lezake TMEO nafar komikiak Grenoble fanzinerik onenaren saria jaso duela aipatzea.

Euskal komikigintza zertan den ezagutzeko aukera eskaintzea izango da aurten Gernikako Kultur Txou tal-

deak antolatuko duen erakusketaren helburua, bertan 40 bat komiki marrazkilarien zenbait lan paratuko dira eta. Erakusketaren garrantzia profitatuz, maiatzaren bigarren hamabostaldi honetan zehar Gernikan bilduko dira Hegoaldeko dibujanterik trebe eta onetsienek topo egingo dute solas eta elkar trukaketan.

Jadanik hemengo komiki topaketa nagusiena bihurtu den Kultur Txou taldearen asmoak ez du Gernikako ihardunaldietako erakusketara bakarrik mugatu nahi, eta dagoeneko deia zabaldu du Euskal Herriko zoko guztietara erakusketa zabal hau ibiltaria bilaka dadin urte osoan barrena. Ahaleginak (eta komikigintzak) merezi du!

**Santiago
Onaindiari
omenaldia
Zornotzan**

Amorotón jaio zen Aita Onaindia orain dela 88 urte. Donostiako Euskal Esnalea aldizkarian eman zituen argitara bere lehen lanak. Baina zerbaitegatik gogoan baldin badaukagu Santi Onaindia, bi aldizkariren sortzaile izan delako da: Karmel (1950) eta Olerti (1959). Ehun liburutara iritsiko da laister bere produkzioa, sorkuntza zein itzulpen alorrean murgilduta, baina bere lumatik jasó dugun ezagunena oraindik «Mila euskal olerdi eder» dugu.

Aste honetan omenaldia eskainiko zaio Zornotzan, ostegunean hasi (hazt. 11) eta larunbata bitartean, bertan bilduko direla euskal kultur gintzako hainbat gizon, bai mahai-inguru bai bakar-kako solasalditan. Bestetik, Zornotzako Udalak euskal literaturaren alorreko ikerketarako beka bat zabalduko du karmeldararren gorazarrez.

Eskola Publikoaren Kongresua: zalantza eta koloka (46. orrialdea)

Aingeru Epaltzak,
sutatik erauzitakoak
(48. orrialdea)

Tapiatar trikitilarien
diskoa laister kalean
(49. orrialdea)

«Ke arteko egunak»
filmeko aktoreekin
(50. orrialdea)

Munduko kultura:
Hugo Pratt
(53. orrialdea)

EUSKAL ESKOLA PUBLIKOAREN LEHEN KONGRESUA ZALANTZAN JARRI DUTE JAURLARITZAK EZ BESTE GUZTIEK

Jaurlaritza eta eskola mundua elkarren kontra ikasten

Maiatzaren 12tik 20ra ospatuko da Bilboko Erakustazokan Jaurlaritzak antolatu Euskal Eskola Publikoaren Lehen Kongresua. Ikastolak, sindikatuak, alderdi politikoak kontra edota kritiko agertu dira honen aurrean.

Parafernalia handiz antolatu du Gasteizko Jaurlaritzak «Euskal Eskola Publikoaren Lehen Kongresua». Propaganda ugari, Bilboko Erakustazoka, Nazioarteko eta Españako izen handiak (Congreso Mundial Vascoaren tradizio berean)... baina bakarririk geratu da Jaurlaritza bere kongresuarekin, horretan inplikaturako sektore gehientsuenek boikota edota kritika egin diotelarik.

«Elkarrekin ikasten» izenpean Aimè Labregère, Glenn Immergar, Joshua A. Fishman, Guy Berger, Alvaro Marchesi bezalako ponente ezagunak ekarriko ditu Jaurlaritzak, Feliciano Castillo, Joaquin Fuentes, Fermin Barcelò, Alfredo Fierro eta beste mordo haren ondoan.

Ostiralean Ardantza lehen-dakariak irekiko duen Kongresuak hurrengo ostiralean ikusiko amaiera, bitartean bost gai nagusi izango direlarik, egunean bana: Eskola integratzailea eta berriztatzailea, Euskal Eskola, Eskolaren Autonomia eta Antolakuntza, Irakaslegoaren Hobekuntza eta Erreforma.

Gai horiezaz gain garrantzia berezia izango du hilaren 15ean Euskal Eskola Publikoari buruz Jaurlaritzaren eskutik antolatu diren batzordeen zioen aurkezpen eta eztabaidak.

Jaurlaritzaren propaganda-aren arauera hiru dira Kongresu honen helburuak: Euskal Eskola Publikoaren birrantolaketaren inguruko eztabai-

dan laguntzea eta kontsentsua bilatzea; adituen eritzekin erkatzea Elkargo Autonomoa gai deneko arloekiko soluzio posibleak, eta, eskola publikoaren papera goretsei euskal gizartearen aurrean.

Prozesu bihurri baten amaiera

Kongresua bere tokian kokatu behar dugu ordea. 1987. urteko abenduan Jaurlaritzak eta Ikastolen Federazioen artean sinatutako akordio politikoarekin eman zitzaion hasiera Euskal Eskola Publikoaren Legearekin amaitu beharko litzatekeen prozesu honi. Bitartean Ikastolen Integrazioarako Behin behineko legea egin zen. Lege horren anparaoan prestatu dira ikastola eta Jaurlaritzaren arteko komenioak.

Dagoeneko sinaturik beharko zuketzen komenioak egunotan sinatuko direla espero da. Arazo teknikoak aipatu dituzte ikastola eta Jaurlaritzaren ordezkariak oraindik ez firmatua izateko. Norbaitek espekulatu izan du Jaurlaritzak Kongresura eraman nahi izan dituela ikastolak sinaduraren atzerapena erabiliz, baina azkenean, harez eta guztiz ere, ikastolek ez dute parte hartuko.

Urte t'erdiz dirauen prozesu honetan gorabehera asko izan dira. Ezin ukatu PNV-PSOEn Jaurlaritzak. Recalde hezkuntz kontseilari duelarik, Euskal Eskola Publikoaren Legea legealdi honetan ateratzeko asmoa eratu-



Recalde antolatutako kongresuak ez du lortu eskola eta ikastola munduko eztabaida bideratzea.



Euskal Eskola Publikoaren Legea falta da orain Recaldek iragarri prozesua amaitzeko. Orain hasiko da benetazko eztabaida.

tsi du behin eta berriz. Oinarrian irakaskuntz sare biak mantentzea edota sare bakar batean elkartzea dago. Nola elkartu? Ze eskola moeta aterara?

Eztabaida sozialik ez

Puntu honetan ez datoz bat indar politiko ezberdinak eta horretarako zegoen pentsatuta prozesuaren azken faseko eztabaida soziala eman beharra zegoela. Eztabaida hori litzateke Kongresuaren aurretik eman beharrekia eta gero kongresuan bata bestearekin erkatzea. Zer gertatu da ordea? Kongresuaren aurretik oso sektore gutxi hartu duela parte eztabaidarako batzordeetan eta Kongresuan ere ez dela partaidetza handiagorik espero.

Sindikatuetatik parte hartu duen EILASeko Pilar Etxaniz-en ustez «guk esaten genuen debatea behar zela estamentu guztien artean. Afektatu guztiekin osatu behar zela mahai bat, eskola eta ikasle jendearekin.

Baina ez da horrela izan. Debate bera ere oso mugatua izan da. Debate sozial eta zabalaren helburua ez da lortu. Erabaki genuen parte hartzea, ez marabila bat espero genuelako, baizik eta ez parte hartzeak ez zuelako hobeto garantizatzen debatea».

Eskola transferituetako guraso elkarte batzuk, Adarra kolektibo pedagogikoa eta EILAs alde batera inor gutxi agertu du kongresua bultzatzeko asmoa. ELA sindikatua esaterako kritikoa agertu da Kongresuaren aurrean eta bertan parte ez hartzea erabaki du azkenean. Patxi Agirrezabalagak esan digunez «Mahainguru batean parte hartzea eskaini zigutek. Duda egin diagu eta joatekotan postura kritiko batekin joango ginuke. Baina ez gaituk joango. Ez diagu jokoan parte hartu nahi». LAB sindikatuak ez du parte hartuko Kongresuan, Joseba Arin eta Iñaki Muruak esan digutenez: «Jaurlaritzaren muntaia bat baino ez delako kongresua Euskal Eskola Nazionalaren proiektu aurreragarri baten ezean. Jaurlaritzaren helbu-

rua kontsentsua da, ez Herri honen eskubideei erantzuteko bideak aurkitzea».

Sindikatuak bezala EA eta HB ere gogor agertu dira Kongresuaren kontra. Ezberdina da PNVren postura, gobernuan egon arren kritikoa agertu bada ere. Joseba Arin eta Iñaki Muruaren ustez «Gobernu paktoak behartuko du PNV PSOeren legea tragaraztera».

Non dago Legea?

Bitxia dena zera da, Kongresua prestatu Euskal Eskola Publikoaren etorkizunaz, jakin ondoren Legea eztabaidatu beharko dela eta oraindik inork ezer ez jakitea lege horri buruz. Hilabete gutxi geratzen dira legealdi hau amaitzeko. Recalde legea aurrera atera nahi badu, zergatik ez du aurkeztu lege-proiektua eztabaida sozialerako?

Ez aurkezteagatik Batzordeetan eman diren eztabaidetarako ere ez du aurkeztu oinarrizko testurik Jaurlaritzak. Baldintza horietan ez dirudi bat ere erraza eragindako sektore guztiek onartu-

tako eztabaidarik ematea posible denik. Oraingoz behintzat Jaurlaritzak planteatutako jokalekuan ez jokatzea erabaki dute gehienek.

Eta arazo garrantzitsuak daude erdiz erdi. Nola jokatu ikastolekin? Nafarroako eta Iparraldeko ikastolekin zer? B eredu errefortzatua? Ama hizkuntzarekiko errespetoa?

Gai eta galdera ugari dago lege bakar batez mugatu beharrekoa. Interes ezberdin gehiegi. PSOEek nahi duen eskola publikoa ezin izan HBk nahi duena; PNV-EAK nahi dezaketene irakaskuntz eredu nekez pareka daitezke HBren Euskal Eskola nazionalarekin.

Hortik hasi beharko du, egunen batean benetazko eztabaida sozialak, alderdi bakoitzak eta sindikatu bakoitzak euskal eskolarekiko dauzkan proiektu ezberdinen alderatzetik. Hor agertu beharko dira arrazoiak.

Jaurlaritzak, paktoaren indarrez, onartarazi dezake lege bat Gasteizko Parlamentuan. Baina ze ondorio izango luke lege horrek komunitate autonomoan? Garaikoe-txearen garaian onartutako EIKE legeak bezain hutsala?

Prozesu guzti honetan garrantzia berezia izan dute orain arte ikastolen Federazioek. Beraiek gidatu dute Jaurlaritzaren aurrean, prozesu guztian, ikastolek eta indar abertzaleek nahi zutena. Batek baino gehiagok ikusi du ordea pragmatismo helburugabea federazioen jokamoldean, komenioen bidez epe laburrean dirua ziurtatu eta gainontzeko guztia ahaztuaz. Seguruenik diruaren inguruan bakarrik ziurta daitezke kontsentsua Federazioan. Bada garaia ordea ikastolen Federazioek ere bere alternatiba ager dezaten.

Federazioek bezala alderdi ezberdinek ere agertu beharko lukete Euskal Eskola Publiko Nazional-Berriarekiko pentsatzen dutena agertaraziz. Bada garaia oinezkoak jakin dezan zer nahi duen bakoitzak.

I.U.

«GARRETATIK ERAUZITAKOAK» IPUIN BILDUMA ARGITARA

Aingeru Epaltza: «Erakutsi nahi izan dut literatura beste ildoetatik abia daitekeela»

Epaltzak orain aste batzu kaleratu zuen liburu *Elkar-en* eskutik. Nafarroan kokatzen diren pasarte historikoak idatzi ditu bere narrazio bigarren lan honetan, literatura arloan narrazio bide berrietatik abia daitekeela erakusten saiatuz.

Norentzat idazten duen erabat garbi ez dakien Aingeru Epaltzak ipuin bilduma kaleratu du, non giro desberdinetan kokaturiko narrazioak agertu diren. Ipuin bilduma bat denez, eta aintzin solasaz gainerateko ipuinei nolabaiteko batasuna ematen dienez, liburu honek bigarren parte bat izan dezaieke dio.

Aingeru narradore bezala eta historia liluragarria iruditzen zaiolako, historiari buruz idazten du. Bere ustez, historiak iraganean gertatutako zerbaiteko kontatzen duenez gero, aukera zabalak uzten ditu istorioak narratzeko. «Baina historiak ez du dena kontatzen, hutsuneak gordetzen ditu eta literatura gai bilaka daitezke oso erraz». Hain zuzen ere, «Garretatik erauzitakoak» ipuin bilduman Nafarroan kokatzen diren hainbat pasarte historiko ekartzen dizkigu.

«Euskal Herri honetan gaurak iraganean kontatuz gero, aukerak beti zabalago, hutsuneak nabarmenagoak dira, eta gainera jendeak gutxi daki iraganari buruz». Jendeak iraganari buruz orainariburuz baino gutxiago jakinagatik, iraganaz zerbaiteko kontatzen hasten garenean inork kargu ez hartzea sortarazten duela dio Epaltzak. «Orainaz fantaseatzen hastea arriskutsu gerta daiteke gaur egun; gainera horrek ekartzen

du irakurlearekiko ezartzen diren arauak ertsiagoak izatea. Lehenari buruz idaztean arau horiek zabalduz doaz».

Nafarroa erreferentzia

Liburu honetan erreferentziak oso lokalak dira. Mementut orotan akzioa azaltzerakoan Nafarroako gizarte jakin batean oinarritzen da, edo Iparraldean. Galde egin diogunean lo-

kalismo horiek ez ote diren muga irakurleentzat, zera erantzun digu: «alde horretatik nik ez dut sekula planteiatu nere lanak euskaldun ez den batek irakur ditzakeela, behabada euskal idazleei iruditzen zaigulakotz beste lurraldeetako irakurlegoa ez dela guregana hurbilduko». Aipatu nahi izan digu, erreferentzia lokal horiek euskal irakurle anitzendako arazo izan daitezkeela. «Seguru nago nik erabiltzen ditudan erreferentzia pila at ez dituela ulertuko gipuzkoar batek, are nafar batek ere, alde batetik historian oinarritutako erreferentziak direlako, bestalde nik isladatu nahi dudana mundu hori oso urruna izan daitekeela, baita irakurle euskaldun batendako ere».

Bere ustez, munduko literatura guztia erreferentzia lokal bezala dago. Eta irakurleak ezagutzen ez duen inguru hori aberasgarria iruditzen zaio, halako herri urrun eta ezezagunetan kokatutako istorioak xarma puntu bat hartzen duelako. «Baina bestaldetik mezuaren unibertsaltasuna dago, eta azken batean horrek bilakatzen du ipuina edo nobela bat harrrera onekoa».

Patziku Perurenak aitazten zuen nabari dela narradorea kazetaria dela, narradorearen omnipresenziaz kontatzeko moduagatik. Baina Aingeruk uste du omnipresenzia baldin bada, hala izan behar duela-kotz dela. «Nik kontatu nahi dudana modu horretan isladatua behar zuelako egin dut; gainera, azken batean, kazetaritza formula jakin batzu badi-tu eta kutsadura nahi eta nahi ezkoa da».

Liburu honetan mezua baino literatur forma bat erakustea da garrantzitsuagoa, «nolabait ere naratzeko modu bat erakustea, literatura bertze ildo batzuetatik abia daitekeela frogatzea». Mezuari dagokionez, ez du uste mezu berezirik daramatenik, «agian antimilitarista kasu batzutan, baina mezu hori ez dago esplizito». Buruan darabilzkin ideiak eta baliatzen ditu, gehienak ariketa literarioak direla ustez. Halarik ere, ez du ukatzen mezuan nolabaiteko ideologia islada daitekeenik, «eta gero hemendik aintzina egiten ditudan lanetan ideologia edo pentsamoldeak pisu gehiago har lezakeenik ez dut ukatzen».

ITZIAR MENDIBE



«TAPIATAREN TRIKITIXA» DISKOA EGUN BATZU BARRU KALEAN

Joseba Tapia: «Arnas hartzea izan da hainbeste berrikuntzako une hauetan»

Asteasuko Mintegia baserrian 15 senideren ama hark ezpainetako soinua jo eta denak dantzari jartzen zitueneko hartatik hasi; soinua 15 bat urterako ikasi eta gaizki-ikasi gutiei kaso ez, eta dirua etxeratzen ari zen seme Eleutriorekin segitu, eta Juanitoren gaurko Juan eta Josebarengana gatoz: Tapiatarrak.

«Erdi bere kasa, erdi maisuekin ikasita —Elgeta batez ere— plazaratu zen Eleuterio, gaitzak jo eta iaz hil zen arte etengabe plaza eta erromerietan ibili zena. Juanitok, 9 urtez gazteagoa, gaiso zegoen batean Eleutioriaren soinua izkutan hartu (bestela ez bait zuen inorksoinu hura hartzeko aukerarik) eta piezaren bat aterea izan behar zuen. Geroztik, bi anaiek jaso zizuten etxean bertan Elgetak ematen zizkien astebeteko ikastaldiak».

Horrela mintzo zaigu Joseba Tapia, Eleuterio zenaren seme den Juan lehengusua eta Leturiarekin batera disko hau bulzatu duena.

«Bi osabak Elgetaren jarraierakoak izanik ere bakoitzak bere era propiala zuen soinuarekin; kontutan hartuta belarritz hartzen zirela doinuak. Juanitogatik esan genezake maisuaganako erabat fidela zela: Juanito entzutea Elgeta entzutea da. Bestalde, oso erreperitorio zabala izan ez arren, bere piezak perfektuak dira, ondo eta esakto landuak».

Eleuterioberriz, musiakoa goa omen zen. «Beretik gehiago sartzen zuen piezatan, eta edozer jotzeko gai zen. Horrela, adibidez, 'Tapiaren arin-arina' ikusten badugu, ezin jakin



Eleuterio Tapia.

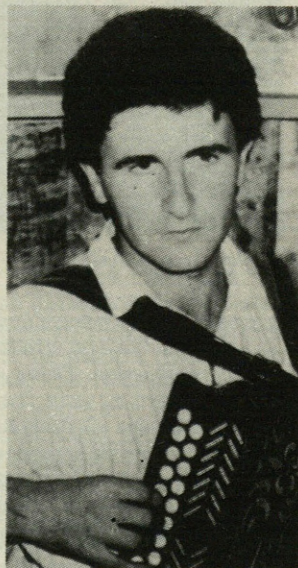
liteke erabat brak asmatua den, beste pieza zahar batzuren antza bait du; baina sasi-pieza baldin bada ere, garbi esan daiteke «made in Eleuterio» dela egikera eta moldaketa aldetik».

Beste trikitilari askok bezala, Eleuteriok ezkontzean utzi zion jotzeari, soinu tresna guztiak saltzeraino. Baina bai itzuli ere denbora asko baino lehen: «soinuak zerbait eragiten du odolean, itzularazten duena».

Juanito, Eleuteriok hartua zeukan izenagatik, hain ezaguna ez bazen ere, ibili zen plaza-rik plaza, baina beti altabozik gabe, arkupeetan eta horrela. «Altabozen aurreko garaikoa da», dio Josebak. «Juanitok ere utzi zion bolada luze batez, baina osasun arazoagatik. Anaia bezala, lagunarte eta erromerirako aparta izanik ere, jendaurrean ateratzeak inpresionatu egiten zuen eta kopa bat edo beste behar izaten zuen giroan sartzeko, bertsolariak eta egiten duten modura. Edaten zuen pixkak ordea nerbiotara atakutzen zion. Iada bere onera zetorrela, istripuz hil zen seme txikiarekin batera».

Zaharren altxorrari gogotik eutsiz

Zorionez Loiola Irratian kalitate oneko grabaketak lortu,



Juan Tapia.



Soinuaz Juanito; dantzari Josebarengana aita eta izeba.

eta hala osatu dute diskoaren lehen alde, bi anaia hilen piezekin.

Diskoaren 2. aldea berriz, bi lehengusuek osatu dute, horrela Elgeta abiapuntu hartuta, Tapiatarren bilakaera ikus dadin «Juanito, Elgeta izan daiteke; Eleuterio musikoagoa eta erromeri giroaren islada gehiago; Juan eta biok, teknikoki duoak eginez eta horrela; eta azkenik, porrusalda eta trikitixa, berriak bezala».

«Piezak aukeratzerakoan azpimarkatu nahi izan dugu gu oinarri batetik atera garela eta maitatzen eta erabiltzen ditugula Elgetaren eta osaben pieza zahar hauek. Ez dugu trikitixa zaharra inora bota edo baztertu nahi. Hainbeste berrikuntzetako une hauetan disko hau arnas hartzea izan da».

Osabekin egin duten dokumentu bilketa lan hau beste trikitilari zaharrek ere egin dadin nahi luke Josebak: «haiengandik zer ikasi handia dago».

MIELANJEL HARANA

«BERTAN» ETA «TRENBIDEKO FILMEAK» EN KOPRODUKZIOZ IRAGAN DEN ASTEAN AMAITU ZEN PELIKULAREN ERRODAIA

P. Armendariz, E. Lizarralde eta Iro Landaluze zine aktoreak protagonista «Ke arteko egunak» en

Donostia eta Pasaia izan dira «Ke arteko egunak» filmearen errodaiarako leku nagusiak. Mexikora atzerriratutako gizon baten Euskal Herrirako itzuleraren haritik jositako pelikula amaitu eta muntaia erdi burutua dago honez gero. Hiru aktore nagusiekin solastatu ginen.

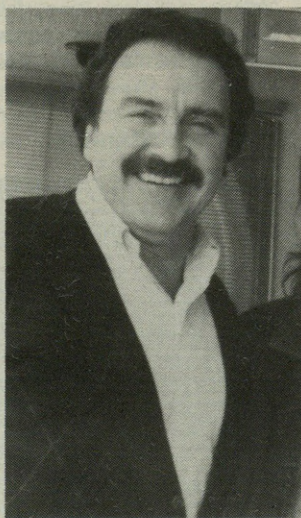
Bertan eta Trenbideko Filmeak produktoren eskutik Antton Ezeizak zuzendutako zintari Michel Portal musikari sonatuak banda sonora konposatzea baino ez zaio geratzen kasik. Ordu t'erdiko iraupeneko luzemetraia, euskaraz eta zuzeneko soinuz eginiko lehen-dabizikoa izanena da, ziurrenik Donostiako Nazioarteko Zinemaldian estrainekoz ikus ahal-koduguna.

Jende ugari hartu du parte «Ke arteko egunak» filmean, bigarren mailako jokaldietan ez ezik, figurazio lanetan ere mordo aritu baita da pasatu diren bi hilabeteetan zehar. Halarik ere, hiru dira istorioko pertsonaia eta jokolari nagusiak: Pedro Armendariz (Pedro), Elene Lizarralde (Lurdes) eta Iro Landaluze (Kepa). Errodaia azken egunean hiruokin mintzatzeko parada profintatu genuen.

Pedro Armendariz:

«Gezurrezkoa da Hollywood-eko aktuazioa»

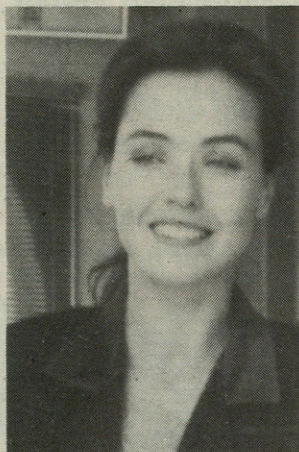
Mexikarra da Pedro Armendariz, Antton Ezeiza Mexikon



Pedro Armendariz.

egon zeneko adiskide eta lankidea donostiarrak han errodatu zituen bi filmeetan. Pedro Armendariz bera da hain zuzen Pedro pertsonaia jokatzen duena, Euskal Herriatik herbestera-tuta Mexikon urteak egin ondoren hona itzultzen dena, alaba gartzelan dagoen abisua jaso eta gero.

ARGIA.— Hollywood-en lan egiten duen aktore za-



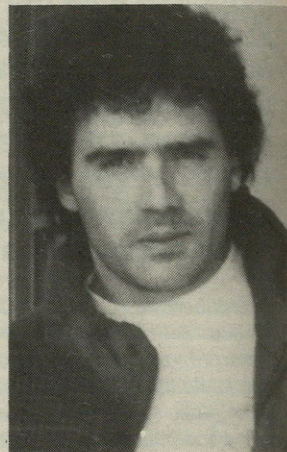
Elene Lizarralde.

ren horrek, ze inpresio jaso duzu hasi berrian dagoen euskal zinemagintzari buruz.

P.ARMENDARIZ.— Dibertitu naiz. Konturatu naiz euskal zinemagintzari laguntzen aritu naizela, euskaraz eginiko zinemagintza esan nahi dut. Mexikon halako zerbait gertatzen zaigu, ze han nauatl hizkuntza daukagu, eta orain zenbait irratia eta telebista emisora nauatleraz aieratzen dira. Han giza talde garrantzitsu bat gaude nauatl hizkuntzaren defentsan lan egiten. Orain, zuek zinemagintzara ere zabaldu zarete, eta oso inportantea da hau. Han komite batzu sortu ditugu talde etniko baztertuen laguntzeko, 55 orotara.

A.— Zure lana Mexikotik itzultzen den euskaldun bat jokatzea izan da. Nola zeureganatu dugu pertsonaia.

P.A.— Primeran, jauna, primeran. Ez da lehen aldia Euskal Herrira etortzen naizela. Eta Antton-en lagun izanik,



Iro Landaluze.

proiektu hau duela urte batzu ezagutarazi zidan. Platikatu genuen honi buruz, eta pertsonaia neureganatzen asko lagundu didate denek. Gero ikusleek esango dute...

A.— Zuzeneko soinuz errodatzean, aktore guztiek euskaraz egin dizute. Zuk berriaz gazteleraz erantzun behar.

P.A.— Bai, baina nik adibidez Italian zinema egin dut, baita Afrikan ere, eta frantsesak, ingelesak eta italiarrak ziren aktoreak, nahasian. Ohituta nago beraz. Hala ere hizkuntza horiek ulertzen ditut, baina euskara batere ez. Orduan, polita izan da nola jabetu naizen euskararen erritmoaz, pausetaz, egitura eta entonazioaz. Intuizio lanean ihardun dut nire jokaldia egiteaz arduztzeaz gain.

Bestalde, ni ohitua nago zinema amerikarreko aktuazio naturalistaren ereduarekin, hain naturalista ze gezurrezkoa dirudien azkenean. Gustoz har-

tu dut hemengo aktoreen kamara aurreko portaera, eta era berean nola egokitu naizen pisikat beraien moldeetara. Esan behar dut gainera, asko maite dudala Iro Landaluze bezalako aktore berriekin lan egitea. Mexikon sarritan egiten dut; Mexikoko telebista batetan alfabetatze programa bat egiten nuen eta han aktore gazteen bila aritzen nintzen lanerako. Eta gehiago esango dizut: mexikar zinegile gazte baten *opera prima* bat ekarri dut ea Donostiako Zinemaldian hartzen duten. Eta gehiago oraindik: Mexikoko herri galduetara joan izan naiz, eta sekula kamara bat ikusi ez duten indijenekin errodatu.

Elene Lizarralde: «Ongi zuzendu naute»

«Ke arteko eguna»rekin lau garren pelikulan parte hartzen duela Elene Lizarralde. «Albaniako konkista», «Feroz» eta «Oraingo izen gabe» izan ziren aurrekoak, eta honetan estrainekoz luzemetraia batetan lehen mailako paperaz: Lurdes, Kepa lagunarekin komunikazio falta bizi duena, eta Pedoren jarrera laztanak liluratzeko duena.

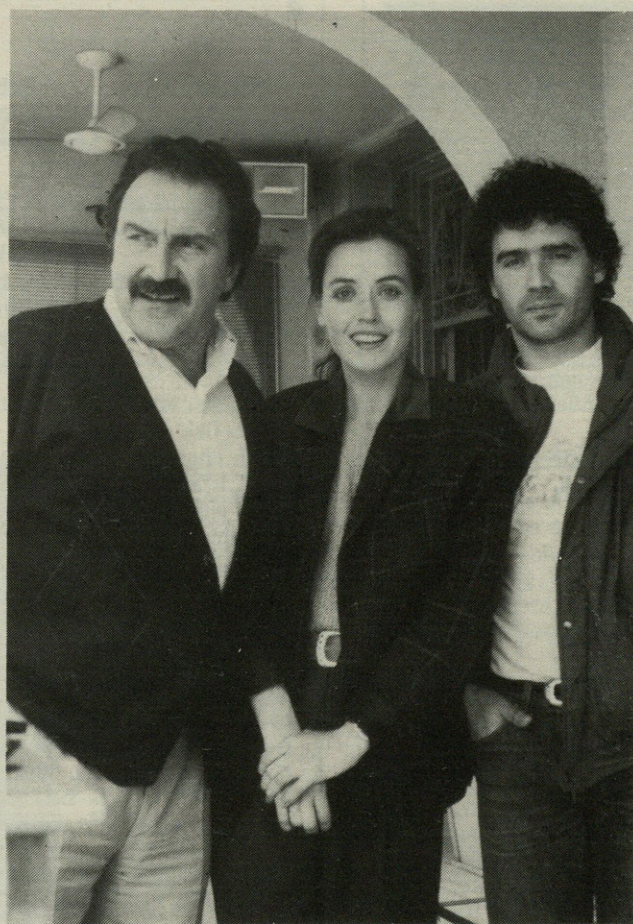
A.— Iro Landaluzerekin «Oraingo izen gabe» pelikulan batera parte hartu zenuen. Orain profesional baten aurrean.

E.L.— Ironekin gauza bat daukat ona, lan egiteko lehenetik sortu dugun konplizitatea, berez lortzen zaila dena. Orduan ez daukazu inolako pudorerik inora iristeko edozein sekuentzian. Gero, Pedorekin, ezagutzen ez duzun aktore batekin, eta guretzat erabat zailarentea, bi gauzet harritzen zaituzte: lehenik, bere pertsonaltatea, nolabait aurre egiten ikasi behar dena, bai aktore bezala eta bai pertsonaia bezala; eta bestetik, beste faktore bat, ez dizula tutik ere ulertzen. Orduan ari zara berari sentimenduak transmititzen eta aldi berean keinuz laguntzen.

A.— Nola uste duzu tratatua izan dela emakume pertsonaia gidioean.

E.L.— Nere lehen pertsonaia da emakumea emakume bezala garatua izan dena. Pelikula osoan zehar gidioari eta zuzendariaren aldetik ez da beste kezkarik egon neri dagokionez: Lurdes emakumea izan ze-

«Asko maite dut Iro bezalako aktore berriekin lan egitea (Pedro Armendariz)»



«Nere lehen pertsonaia da emakumea emakume bezala garatua (E. Lizarralde)»

«Jokaldiko egoera bikoizketako berbaren gaineratik dago (Iro Landaluze)»

dila lehenengo eta behin. Filme honetan oso gustoz hartu dut kezka berezi hori, eta areago, nik erreparatzen ez nuen hainbat gauzetan erreparatu du Anttonek. «Begira, ez ezazu hori egin mementu horretan, ze uste bait dut gutxiestu egingo lizukeela emakume bezala hori egingo bazenu». Eskerrak merezi dituzte pertsonaiari eskainitako errespetoagatik.

A.— «Oraingo izen gabe»n ez zenuen hitzik egiten.

E.L.— Izugarrizko auzia izan zen Bakedanorekin, ze pentsatzen bait zuen puta euskaldunik ez zegoela, eta aktorea mutu izan nintzen. Hemen lehen aldiz egiten dut pertsonaia bat euskaraz. Gero gainera beste eragozpen bat nuen: telebistan kamara aurrean lan egite horrek nolabaiteko bizioak sortarazten dizkizu. Eta egia da zenbaitetan entrebista bat egiten arituko banintz bezala jokatut dudala. Ongi zuzendu naute.

Iro Landaluze: «Nere neurriko papera»

Bakedanok deskubritu zuen Iro Landaluze «Oraingo izen gabe»n. Ostean «Gran Sol»en papertxo bat ere egingo zuen, baina «Ke arteko egunak» honetan erreparatuko dugu zenbateko errekurtsioak dituen Mendiolako aktore gazteak. Pedro Armendarizen aldamenean tinko eusteko gai izan da sobrare.

ARGIA.— Zure bigarren paper nagusia duzu hau.

I. LANDALUZE.— Bi esperimentziak onak izan dira. Izan dira paper bi nere neurrikoak, ni pertsonaia horietan samur sartzeko modukoak. Bakedanoren pelikulan bi anaiaetatik zaharrenarena egiten, eta nik beste anai bat daukat ni baino gazteagoa eta biok dena elkarregaz bizi dugula. Eta oraingo honetakoa, Euskal Herriko hainbat gazte legez, Kepa bertako egoera politikoaz eta sozialaz minduta eta kezkatuta dagoena.

A.— Jakin dugu bikoizketari amorru diozula.

I.L.— Bai. Pertsonaiaren izakera zeharo aldatzen du bikoizketak, dudarik ez. Aktorea jokatzeke orduan pertsonaia bihurtzen da eta bizi duen mementuko egoera berbaren gaineratik dago. Bikoizketara joaten zarenean mementuko paperaz ahaztu egiten zara. Eta jokaldi bat sekula ez da bestearen iguala. Bikoizketak trabestitu egiten du pertsonaia. Ekintza fisikoa eta berba batera datoz beti.

A.— Zelan zure aktore ki-deekin.

I.L.— Elenegaz lehen lan egin dut, eta orain ere ongi. Bestetik, Pedro eta biok konpondu garela uste dut. Pelikula asko egindako gizona da eta benetako profesionala. Atera behar da kontu ordea, bera etxetik kanpora dabilela lanean, eta gu berriz etxean. Horrek gure alde asko egiten du. Berak lasaitasuna eragiten du, eta batez ere kamara aurrean zelan mugitu erakutsi dit, gauza teknikoak. Guk berari ere zerbait aportatu diogula espero dut. Galdetu, galdetu berari.

GORKA ARRESE

Paperetan idatziak

ZESTOAKO ZINEMALDIA

Euskaraz egindako zinea bultzatu nahian hasi ginen. Orduan izan zen eztabaidarik. Baina 12 urte geroago inork ez digu arrazoirik ukatzen. Euskarak edozein komunikabideetarako balio duela ikusi da. Super 8koarekin hasi ginen. Baina hark zabaldu dizkio bideogintzari ateak. Zestoako Topaketek etekinik eman dutela uste dugu. (...) Zine klub bat besterik ez gara. Baina txikienak izan ohi du borondaterik haundiena askotan.

Xabier Unanue, («Eguna», 89-5-4).

«DURANGO, UN SUEÑO» ANTZERKIA

Erdi Aroko boteredunek Durango aldean bildutako herritar pobre eta herexeen aurka eginiko errepresioa ez da garai urrun hartan gertatu zen fenomeno, gaur bertan errepikatzen den zapalketa baizik. (...) Obra honetan ez dugu deskalkifikazio orokorrik egiten, irtenbide guztiak —burrukari ekitea zein hanka egitea— errespetagarri bait dira, egiazkoak badira.

Geroa antzerki taldea, («Hemen», 89-5-5).

LITERATUR ALDIZKARIEN PORROTA

«Korrok» literatur aldizkariak hurrengo zenbakia azkena izanen duela iragarri berri du. (...) Euskarazko proiektu baten lur jotzea lurrikara baten moduan sentitu beharko genuke hain eremu eskasaren gainean zutik irauten nahiko lan dugun euskaldunok. Ez da ordea hala gertatzen (...) aldizkariak bezalako behar adinako eraginik sortu, bizi-rik iraun duen bitartean. (...) «Korrok» aldizkariari ere igual gertatuko zaio «Pottwi» jazo zitzaion gauza berbera: porrot egin ondoren lortuko duela arrakasta.

Iñaki Uribe, («Egin», 89-5-2).

IKASTOLAK ETA 'TERRORISMOA'

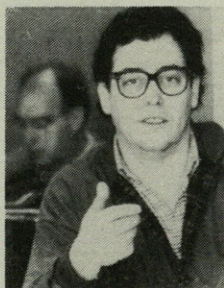
Ikastolak beti izan dira abertzaletasunaren landatzaile. Hala izan dira PNVk bere irakaskuntza ereduaren eragin duen bitartean. Ez da arriskatua baieztatzea gaur egun ikastola asko fanatismo eskolak direla, jakinik Herri Batasunak bereziki zaintzen duela 'irakaskuntza'ren ekintza. PNV nagusi den ikastoletatik haur nahastuak aterako dira. Herri Batasuna nagusi den ikastoletatik fanatiko puska eder bat aterako da. Eta fanatiko huen arteko terrorista bat baino gehiago.

Alfonso Ussia, («abc», 89-5-3).

SEASKA, HERRI-URRATS

Dirua biltzeaz gain eta administrazioaren jokabidea salatzeaz gainera, egun horretan, euskarak hizkuntza bizia behar duela izan Europaren bidean ohartarazi nahi genuke jendea. Eta horretarako ikastola beharrezkoa dela. Frantziako Estatua herrien eskubide kulturalak zaintzera beharturik dagoela ere aldarrikatu nahi genuke.

Jean Louis Maitia, («Eguna», 89-5-4).



Mikel Ortiz de Arratiari

(Bilboko kultur arduraduna Udaletxean)

— Bilboko 'kultura zentrua' dela eta, kritika ba baino gehiago ari da entzuten egunotan, txaloak beste. Kritika horiek, batez ere 'faraokeria' eta kostuaren gehiegikeria aipatzen dute; horekin batera atentatu ekologikotzat hartu dute Bilboko arkitekto batzuk. Zer erantzungo zenuke, kultura arduradun legez; eta bereziki, proiektua berrikusteko aukerarik ba al dago?

KRITIKA horiek, balore eritziak direnez, onartu daitezke ala ez. Guk, noski, ez ditugu onartzen. Alderantziz, uste dugu Bilbok dituen beharriari ongi egokituriko proiektu bat dela. Beraz, faraokeriari ez. Diruari dagokionez, bada garaia uler dezagun kulturak ere inbertsioa eta ahalbide ekonomikoak eskatzen dituela. Udaletxeak 3.000 milioiko konprometua dauka; baina, gainera, Diputazioa eta Jaurilaritzaren bisaiez erantzunkizun eta konprometua dago. Beraz, nik uste Bilbok dituen beharriari asetzeko proiektu bat dela, eta erakundeen babes osoarekin, bai eta ekonomikoarekin ere.

Atentatu ekologikoari buruz zer esan? Bada, gaitzetsi egiten dugula horrelako kalifikazioak. Atentatua ezik, proiektu hau Bilbo hiriarren berraldatze logikoa baino ez da, eta hiriak horrela berraldatzen dira. Bilbok ezagutzen duen eboluzio logikoaren ondorioa da proiektu hau, moderniatu nahi duen hiri baten seinalea. Gainera Oteizak bere momentuanazaldu zuenez, «Ensanche»an oso ondo integraturiko proiektua da, bistan denez.

Berrikusterik badagoen? Noski baietz. Jakin ezazu hau oinarritzko proiektua baino ez dela, eta oinarriak errespetatuz gero modulazioak oro onargarriak dira. Maiatzaren 16an sartuko dugu Udal batzarrean eta hortik aurrera, ez dakit, epe bat emango delakoan nago eritziak eta jsotzeko. Baina, badiotsut, oinarriak errespetatuz, parametro basikoak aldatu gabe: ez gara, adibidez, orain eliza itxura duen kupula estali batez zerbait egiten hasiko, baina posible da 80 metrotako dorrea egin beharrean 60koa egitea, eta horrela.

Puntako argitalpenak

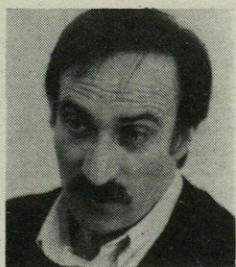
Bilboko «Verdes» liburudendak emandako datuak.

Literatur liburuak:

- 1.— «Obabakoak», Bernardo Atxaga. Erein.
- 2.— «R Arrazarena», M. Twain / Mixel Sarasketa. Susa.
- 3.— «Garretatik erauzitakoak», Aingeru Epaltza. Elkar.
- 4.— «Azken belaunaldia», Edorta Gonzalez. Elkar.
- 5.— «Zikoinen kabian sartuko naiz», Jimu Iturralde. Pamiela.

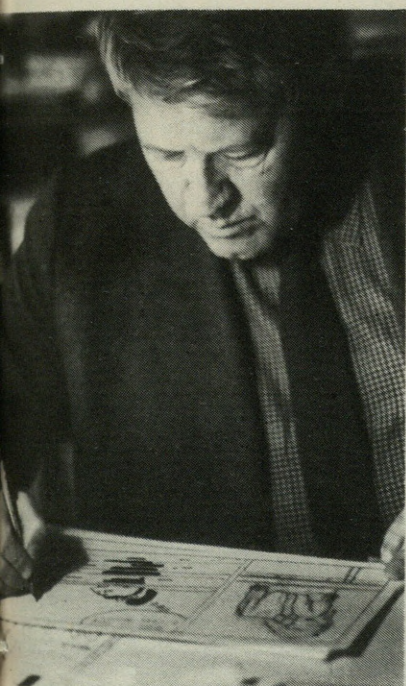
Orotarikoak:

- 1.— «Euskal Herriko Zuhaitzak», Garcia Bona. Kriselu.
- 2.— «Mitxelenaren idazlanak guztik». Editoreen Elkarte.
- 3.— «Euskararen Batasuna», Koldo Zuazo. Iker 5.
- 4.— «Existentialismoa humanismo bat da», J.P. Sartre / Juan Atxabal. Kriselu.
- 5.— «Euskal Gramatika Praktikoa», Butron / de Pedro. Erein.



Hugo Pratt «Corto Maltese», galtzaileen historiagile

1968. urtean sortu zuen Hugo Pratt komikilariak «Corto Maltese». Egun, bere hirurogeita bi urtetan, Veneziako Lido ugartearen bizi da, Malamocco-ko bere etxean. «Europeo» aldizkarian esanak ditu ondoko hauek.



Hugo Pratt istorio berria prestatzen.

— Nola prestatzen dituzu Corto Malteseren istorioak?

— Azkenetik hasten naiz, ez beti, ze marrazkilaria izanik irudi batez liluratu eta marraztu nahi izaten dut. Baina arraroa da. Beti hasi beharko litzateke bukaera on batetik, ze horrez gero erraza da atzera egitea, historia baten hasiera kautsitzea. Zailagoa da beti ere bukaerari buelta ematea, ona izan dadin irakurlearentzat, osotasunaren ikuspegia izan dezan... Elkarriketagea naiz, ze marrazkilaria moduan ipuinaren dinamika aurkitzen ahalegintzen naiz, jarraipena, istorioa kontatzeko sekuentzia. Ez dut marrazkilaria on bat izan nahi. Garrantzitsua da narrazioa, kontakizuna, idazketa. Marrazki on bat nik begiratuko dut, baina trenean hirirako bidean doan publikoak hoge minututan irakurtzeko gauzak behar ditu.

— Zergatik da Corto zuri-beltzez?

— Marrazkilaria naiz. Zuri beltzez jaiozen dira, tinta txinarra canson paperean. Zeren eta inprimitzeko orduan ezinezko bait zen kuartikomia ateratzea koloretan, oso garesti ateratzen da. Zuri beltza koloreztatu daiteke ondoren. Badago luxozko edizioa nahi duen publikoa, koloretan ikusi nahi duena, zuri beltzean irudikatze-ko gai ez bait da. Arruntki, koloreaz arduratzen zaizkien andere laguntzaileak dauzkate marrazkilariek.

— Zergatik ez da Corto gaur egun goa?

— Ondo nabil erromantiko xamarra den garai batean. Ez dago hain urrun gainera. Erromantizismoaren amaiera, gero- nek pentsatzen dugun moduan, Espainia-ko gerratean bukatzen da. Historikoki interesgarria da Corto-ren garaia, kolonial inperio eta monarkia handien bukaera, lehen iraultza. Posible du garai horretan bizitzea ikuspegi moderno batez. Nire pertsonaia Ulises da beti. Ez diot ezer berri-rik, Homerok esana zeukan. Baina garrantzia du Milton, Shakespeare, Chaucer, Camoens, irakurritza izatea Hemingway, Tolkien etabarretara iritsi aurretik.

Artista batek eta nik bi ofizio erabat di-ferente ditugu. Artistak bere buruarentzat dihardu lanean. Ni komunikabidez baliatzen naiz jendearengana iristearren, eta gainera irakurleari baliadun zerbait ema-ten saiatzen naiz, ez bait diot iarinik egin nahi bere kontura bizita.

— Asko interesatzen zaizu Historia? Zure liburuetan dokumentazio handia dago...

— Ez ditut eruditoak atsegin. Historia bai, liluratu egiten nau Historiak. Historia-ren anekdota gustatzen zait ordea, Histo-riak kontatzen ez duena. Historia irabaz-leek idazten dute beti. Neri interesatzen zait jakitea ze historia idatzi zuten gerra galdu zutenek. Irudimenaren mundu lilu-ragarrian egiten dut amets. Zaila egiten zait heldu baten moduan bizitzea, irudi-menaren mundutik ateratzea.

J.M.'HERITZ

Zipriztinak

Frantziar Altsazian tele alemandarra gora

Frantziako Altsazian, Rhin ibaiak Alemania- rekin muga egin arren, telebista alemandarra hartzen da Donostian frantsesa bezala. Inkesta batzuren arauera biztanlegoaren %20ak nahia- go du tele alemandarra edozein frantziar baino lehen. Altsaziarrek, frantseseraz gain, alema- nieraren moduko hizkuntza ere badute. Neka- zarien artean bereziki. Horien artean, denpora- pasak, pelikulak eta kirolak ikusten dituzte ge- hien.

Istanbulgo Zinemaldian «Izen gabe» yugoslabiarrak

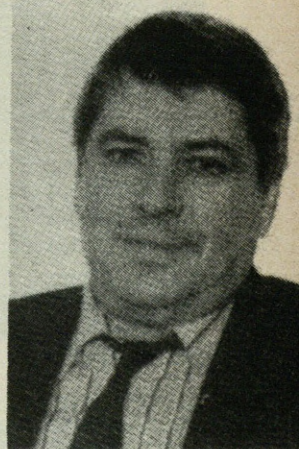
Srdjan Karanovic yugoeslabiarraren «Izen ga- be» pelikulak irabazi du 140.000 ikusle bildu di- tuen Istanbulgo Zinemaldia, nahiz eta jendeak Achik Kerib nahi (omen)zuen irabazle. Serra Yilmaz aktrizak dioenez Turkian zinemagintza ez da industria bat: «dirua egin duten ekoizleek ez dute sekula zinemagintzan inbertitzen, in- mobiliarietan eta horrelakoetan baizik».

Ginebrako Liburu Azokan salmenta ugari

Lehengo igandean itxi ziren Ginebrako Libu- ru Azokako ateak. Editoreak gustora agertu di- ra saldatukoarekin, horietarik batzuk %20an igo dutelarik afera kopurua. Ez da harritzekoa kontutan hartuz gero 114.000 sarrera saldu di- rela azokarako. Gehien saldu zen liburua Sui- zan izandako Kopp kasuaren, eskandalo politi- koaren, umore marrazki liburua.

Afanassiev gustora Perestroikarekin

Urtebete da SESBe- ko Historia Institutoko zuzendari den Youri Afanassiev-en zuzenda- ritzapean intelektual sobietar mordo batek Perestroikaren aldeko manifestua sinatu zue- la. Orain gustora dago Youri. «Inziatiba bada- go orain, hauteskun- deak izan dira, eta jendeak ezetza eman dio as- katasunik gabeko eta saltxitxoizko sosialis- moari. Hauteskunde kanpainan ikusi da. Batza- rre eta manifestaldi mordoak izan dagobernu- a eta partidua kritikatu. Hitz batez, gizarte zibi- la iritsia da SESBera».



HAR EZAZU
ASTERO
ZURE ETXEAN
BETE
TXARTELA
LEHENBAIT
LEHEN

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA..... D.P.....
HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

BANKU/AURREZKI KUTXA.....
SUKURTSALA.....
KONTUAREN ZENBAKIA.....

ARGIA, Mundaiz Bidea 8. 20.012 Donostia

BIDEO ETA FILMEEI AHOTS, HOTS ETA MUSIKA
EZARTZEKO PREST

ZBI SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA - SAN ROKE AUZOA Tf. 46 29 64 - 45 96 29

Euskadiko geografia

Geografia ez da normalean eskolako ikasgai errazen artekoa izan. Uste dut berez dela korapilatsua geografia. Itsaso, mendi, ibai, klima... eta mugak!

Mugei buruz hitz egin nahi dut hain zuzen. Zenbatetan entzun izan dugun mundua ez dela borobila, borobilak ez diren bezala historian zehar egindako lurralde partiketa desberdinak. Zaila guztiontzat geografiaren gaia, mendiak, itsasoak eta ibaiak beti muga direnean.

Estatutuaren egileek beren geografia asmatu zuten eta Eusko Jaurlaritzak zabaldu du atlas eskoletan, agiri instituzionaletan eta abarretan. Baina oraindik gai batez ez samurra izaten jarraitzen du geografiak, arraioa, instituzionalizatu eta ofizialdua izan den arren.

Euskal Telebistan erreparaturaz gero, adibidez, nere semeek ez dakit zer demontre pentsatu behar duten nik ETB-1 eta ETB-2ko informetiboak ikusentzuten ditudanean. «Gure zaharra enteratuko al da mapa guzti horiekin?». Hala pentsatzen dut behintzat neronek sarritan. ETB-1ek eguraldia zazpiak bat ezagunean oinarritzen du; ETB-2k berriz, hiruak bat baskongadoan; eta berrigailua nola erabili proposamenerako geografia, bietan 'Euskal' Komunitate Autonomokoa (berriro). Eta horrela, ahazten ote ari zaigun Biriata edo Baigorri non dauden, non dauden Lizarra edo Leitza.

Euskadiko geografia ikasten zein zaila den konturatzeko, beste askoren artean, beste etsenplu nahasgarri bat topatu dut azken aldioetan. Iragarki batetan.

Ezagunak dira dagoeneko guztiontzat Bidasoaz iparralderantz samar dauden lurralde horietan —barka bekit deskribapen geografiko ez-zientifiko hori— inbertitzeko publizitatea. Etxe erakuntzak dira batik bat modan daudenak. Europa eta guzti horrekin ailegatu den moda xehebrea.

Bada, konstruktore eta promotore baten iragarki kurioso bi irakurri ditut jadanik bi egunkari desberdinetan. Egin-en horrela zioen: «Invierta en Iparralde»; eta egun gutxi batzu barru, Diario Vasco-n: «Invierta en Francia». Eta nik ez nekien justu zertaz ari zen publizista madarikatua. Non ostia inbertitu behar da hemendik aurrera?

Nere semeek ongi pentsatuko zuten bezala, honez gero ez naiz enteratzen. Geografia irakasle dexente bat behar dut. Ez dakit non bizi naizen. Euskal Herrian, Euskadin, Euskal Komunitate Autonomoan, Easkongadetan, Pais Vascoi, Españan, Estatu espainolean, Europan, Okzidentean, Gipuzkoan, Donostian, Gros auzoan, nere etxean, komunean... Geografia irakasle dexente bat behar dut, edota nere semei galdetu beharko diet konfidantzazko azken errekurtsio fidagarri bezala. Hori izango da onena.

PATXI AGIRRE

Boikota

Produktu frantsesei boikota egitea oso ondo dago. Deputa madre. Baina ez dut ulertzen nola oraindik ez zaigun bururatu eritzi publikoarekin jokatzaren dute guztiei aplikatzea. Labur esanda, komunikabideetaz ari naiz. Komunikabideak eta boikota jartzen dut gaia. Ke pasa, bada ordua, ez?

Luis del Olmo horren irratian programak euskaltzale guztiak mindu ditu ikastoleztaz aritutakoan. Madriletik aritu da eta ia Euskal Herri osoak entzun du, euskaldunok eta ez-euskaldunok, denok.

Baina konturatu ez garena da, egunero egunero, Madriletik ez, baizik eta Euskal Herritik bertatik komunikabide askok botatzen dizkiguten zerrikeriak. Eta ez da ezer pasatzen. Ke pasa?

Boikot moeta hau proposatzeagatik intoleranteak eta horrelako kalifikatiboak botako dizkigute. Bale. Eta zer? Komunikabideak (telebista, irratia eta prentsa generalean) eritzi publikoaren manipulatzaila direnean ez al dira errealtatearen desitxuratzaila eta intoxikatzaila intoleranteenak? Ke pasa! Boikota!

DINAMO

Toshack kanpora

Gustora geunden Erreala zaleok mister berriarekin. Etorri zen eta esan zuen: «Lasai lasai» eta denok gustora. Kopa bat ekarri omen zuen Donostiara. Eta denok gustora. Errealaren jokoa berriro omen du eta jokalaria gazteak gero eta gehiago sartu. Eta denok gustora.

Orain ordea, Real Madrileran joan nahi du. Eta denok gustora?

Joan dadila eta pakea eman dezala. Errealeko sozioa naiz. Zutik egoten naiz, eta direktibak ez digu guri eserita daudenei bezalako kasurik egingo. Baina nik erabaki dut hurrengo Atoxtako partiduan «Toshack kanpora!» buila egitea.

Orain arte pentsatu dugu Benjamin horri asko inporta izan zaiola euskal futbola eta harrobia. Erreala asko maite zuela eta berrikeria guzti horiek. Berak bota izan dituen gauza asko esan izan ez baliatu bezala pasatzen utzi ditugu. Adibidez: aurrelari ingeles bat edo beharko lukeela Errealak.

Orain konturatu gara zertara etorri zen (eta zertarako ekarri genuen, noski). Mister bat edukitzeko, mister britainiar bat. Besterik ez. Bera gustora: ongi ordaindu diogu, gaizki aritu denean denak barkatu dizkiogu, Errealeko jokalariek entrenatzaile on bihurtu dute... Eta orain Madrileran joan nahi du. Tira, ba joan dadila eta pakea eman dezala.

Eta Athletic-ekoek ere berdin egin dezatela Kendall horrekin. Badauzkagu nahikoa entrenatzaile hemen. Boikota!

DINAMO

Bilbometroa

1

Ustegabea dator,
gaur aurrerapena
Bilbo azpitik azkar
ibiltzeko tren.

Bilbo azpitik tren
ze ideia fina
inork ez ikusteko
erreka zikina.

Metro gora, metro behera,
porrua sartu dizute
ta ez zara enter.

2

Barrionuevok eman
du bisto-buenoa
orain eukiko dugu
hiri modernoa.

Gorordo jaunak hori
balu sinetsiko
kotxe blindatu hori
ez zun erosiko.

Metro gora, metro behera...

3

Frantzitik dakarkigu
Euskadira tren
eta Metroa ere
arintzeko dena.

Arintzen duena da
gure poltsikoa
ta berea astundu
hau da betikoa.

Metro gora, metro behera...

4

Zulatuko ditugu
harri ta arroak
ehun tonelada ditu
taladroko brokak.

Gorordo ez ote da
hortako onena
berak bait du soinean
mustur gogorra.

Metro gora, metro behera...

5

Metroarekin hasi
dira Erandion
hain modernorik ez da
gaur munduan inon.

Ai nire lagun ona
nork engaina zaitu?
ezetz inbento hori
sekulan amaitu.

Metro gora, metro behera...

6

Metroarekin dena
joango da ondo
kola eta ataskorik
ez dugu izango.

Kola eta buztana
dira gauza bera
ondo sartu dizute
ta ez zara enter.

Bilbometro mitikoa
ea ez zaizun jaiotzen
metro erdikoa.

SANTUTXUKO TROPIKANA

BIDAIAK**THINDUKI, S.A.**

GAT 1.025

**BIDAI ATSEGINAK
ZURE NEGOZIOTARAKO**



A ze pareal!— Ez omen dago inor parekorik ez duenik. Eta ezagun berriei beste norbaiten antza hartzeko ohiturarik ere ez da falta. Ez dakit zein futbolistari ez dakit zein politikoren tankera hartzen diogula, idazle bati nere osaba Anbrosiorena. Itxurak eta piurak direla eta, animaliekin asmatutako parekotasunak ere ospetsuak bihurtu dira: zerri aurpegia honena, asto aurpegia harena, putre bisaia bestearena. Baina Freud eta Woody Allen modan ipini zirenetik kontuak okerrera doaz. Denok daukagun bigarren pertsona hori barrenean eramatearekin ezin kontent, gero eta sarriagotan agertzen bait zaigu egunean barrena. Goizean ispiluan isladatzen dena beste bat dela ohartzen gara. Gauen, ohekidea ez dela ohizkoa —hori agian beste arazo bat da—. Eta abar. Hain larria gertatzen ari da bigarren pertsona horren presentzia erreala, ezen psikologo eta psikiatrek arazo gehiago bait daukate beren lanean. Honez gero batek ez daki haragizkoa ala plastikozkoa den. Mundua bixkiz josita dago! A ze eskizofrenia, lagunak!

MARTIN ARANA

INSPEKTOREA BASERRIRA

Europako Merkatu Batuan sartu gaituztela eta, arau eta lege berriak ari dira sortzen nonahi. Baserritarrak aspaldi hartu zioten tankera arazoari, baina ez zuten pentsatu ere egiten zer zetorkien gainera. Duela gutxi Sanitate inspektore bat hurbildu zen Abadiñoko baserri batetara, eta txerriei jaten ematen ari ztzaien baserritarrarengana hurreratu:

- Egunon gizon! Txerriei ematen ezta?
- Bai jauna! Egunero bezala.
- Eta jakin al dezaket zer ematen diezun?
- Zer emango diet ba? Sobrak eta guk uzten ditugun zikinkeria guztiak: patata azalak, pasatoko fruituak, saltzen ez ditugun gauzak...
- Baina erotu egin al zara edo? Ez al dakizu hori debekatua dagoela European sartu ginenez geroztik? Hori besterik ez zitzaigun falta, aberreei jaten zikinkeriak ematea eta gero esportatzekogaraiaren mugan atzera botatzea. Hori ez da go egiterik. Eta gainera, lege berriaren arauera hamar mila duroko isuna jarri beha dizut.
- Biraoak eta arrazoiak sobran, baina azkenean ordaindu egin bhar baserritarrak.
- Handik astebetera beste gizon bat:
- Txerriei jaten ematen e?
- Bai jauna! Horretan ari nintzen.
- Eta jakin al daiteke zer ematen diezun jaten?

— Ba, hasteko entsalada eta langostino batzu, eta gro batzutan arraina —freskoa beti—, edo txuleta pare bana, eta bukatzeko postreren bat: gazta edo, tarta edo...

— Baina erotu egin al zara? Mundu erdia go-seak akabatzen eta zu txerriei horrelako janak ematen? Ez dakit jakingo duzun baina hamar mila duroko isuna jarri behar dizut, egin duzuna Europako legeen aurka bait dago.

Orduan ere, protestak eta garraisiak alferrik. Azkenean ordaindu egin behar.

Handik hilabete batetara ere, hor non azaltzen zaion beste inspektore bat:

— Egunon! Sanitateko inspektorea naiz, eta txerriari zer jan klase ematen diezun galdetzeraz bidali naute.

— Nik? Batere ez! Nik ez diet jaten ematen. Asteburero mila pezeta ematen diot bakoitzari, eta beraiek aukera dezatela zer nahi duten.

SOLDADUSKARA!

- Egun on. Zer nahi duzu?
- Alistatu egin nahi dut.
- Alistatu? Baina zenbat urte dituzu ba zuk?
- Nik? Hirurogeitahiru.
- Baina zure adinarekin ezingo duzu behar bezalako soldadu bat izan.
- Jontxo, baina jeneralak ere beharko dituzue, ezta?

OSASUNAREN ARDURAZ

Jan neurriko koipeak eta urdaileko ultzera

ERITASUN ultzerosoa-ren oinarri patogenikoa «edo sorburua» urdail-hesteetako mukosaren faktore erasotzaile eta defentsiboen arteko desoreka batean datza, lehenengoen alde dagoen desoreka noski. Faktore erasotzaileen tratamendua, gehiegizko azido joriaketarena bereziki antiazidoen bidez, edo oraintsuago H₂ hartzaile histaminikoak blokeatzen dituzten botiken bidez, izan da ultzera tratateko ohizko bidea.

Azken urteotan, ordea, gero eta garrantzi handiagoa ematen zaio defentsa faktoreen sustapenari, eta hortxe dauden sukralfatoa, bismuto subzitratoa edota prostaglandinak (eta hauen eratorriak). Prostaglandina sintetikoek, dosi farmakologikoetan, ultzera peptikoaren tratamenduan jokatzen duten papera urdail eta duodenoko mukosako zelulengan duten ekintza babestean oinarritzen da, azido joriaketa zertxobait inhibitzeaz gain.

Eta ez da ahaztu behar prostaglandinak (eta E₂ deitua, bereziki) urdaileko mukosak sortzen dituela azido orakindonikotik abiatuta. Etahau, bere aldetik, azido linoleikotik dator, jatorri erabat dietetikoa (janarietan alegia) duen gantz azidoa. Bestalde, azken 40 urteotan eritasun ultzerosoa-ren maiztasun eta gogortasuna gutxitu egin da, gantz poliinsaturatuen per capita kontsumoa hirukoiztu egin den bitartean.

Horrela, bada, agian bide berri bat zabaltzen da, urdailetako eta duodenoko ultzera ditzoso hoiek jan neurriaren bidez hobeki kontrolatu (sendatu ere bai, akaso) ahal izateko.

XABIER AGIRRE

Urratsez urrats Bigarren Mailarantz

EZ da hain aspaldi Korrika euskararen aldeko oihuak Ipar aldeko herri eta errepideetan zehar entzuten genituela. Nola ahortzi hainbeste lagunek batera botatako sloganaren oihartzuna! «Korrika bai, bigarren mailari ere bai».

Seaskarentzat Korrika bere parte bat bezala dela erran genezake, eta segur naiz AEKn lanean ari direnek, Seaska, familia berekotzat dutela ere. Aitormen formalik gabe, kasik erran gabe, inplizitoki helburu eta nahaikunde berak bultzatzen gaitu, nahiz eta ilun ikusten dugun euskal irakaskuntzaren esparru hau.

Korrikak guztiongan halako gustu ona utzi du eta balio du arrakasta hori esplikatzen duten zenbait puntu esplikatzea.

HAUTESKUNDEETAN gertatu zen bateratze haren hurbiltasuna, talde ezberdinetako hautesi frangoren parte hartzeak markatu zuena. EAren portaera, Donostian aurka eta Ipar aldean alde izateak, oportunismo politikoak bakarrik esplikatzen baldin badu ere.

Eskola pribatu eta publikoko gela elebidun batzuren parte hartzea. Kultur eta kirol taldeen kontzientziatze gero eta nabarmenagoa. Langile erakundeen irekitzea, maila apal batetan beharbada, baina senditzen dena. Ikasleen partaidetza nagusia, batez ere Seaskatik pasatu direnen presentzia azpimarratzea merezi duena, bertan zirelarik guztiak.

Garai batetan Seaskak eta AEKk publikoki galdegiten zuten euskararen legeztapena gaur egun senditzen da, Ipar aldeko talde gehienak bultzatzeko prest direla.

Pozgarria benetan euskalduntzeari buruz herriaren parte hartze geroz eta zabalagoak ilusio eta indar berri bat emanen bait dio dudarik gabe Seaska, AEK, Unibertsitate eta Pizkundeari.

TESTUINGURU honetan, nola ulertu guraso frangok beren haurrak Seaskako Bigarren Mailan utzi beharrean eskola frantsesera eramatea?

Ipar aldean Bigarren Maila da, zalan-zarik gabe, ikasleen euskal nortasuna bultzatzearen eskola bakarra. Gaur egun irakaskuntza elebiduna praktikatzen duen eskola bakarra Kanboko Bigarren Maila da. Nahi den ahulezia eta hutsekin —hauen berri bertako guraso eta irakasleok dugu kanpoko beste inork baino—. Baina ez dago hemen euskara, euskaraz ikastea, euskal nortasuna, euskal populuaren partaidetza onartzen eta bideratzen duen eskola instituzionalik. Eta ez erran frantsesak ez duela tokirik, otoi!

Ez dezake inork argudiatu ere 11 urtetan etxean euskaraz mintzatuz aski dela. Euskara etxeko esprtinak izatetik Unibertsitatara aspaldi pasatu bait zen. Ez aipa Kanbo urrun dela ere. Arazo ttipiegia da pisuaren beste aldean eskola egoki bakarra delarik.

Nere ustez egiazko arazoa *Bac* titulua da. Euskal irakaskuntzaren hautua egiten dugunok goiz la berant erronka handi baten aintzinean aurkitzen gara. Batzuri ama ikastola bukaeran pausatzen zaie, besteri Lehen Maila bukaeran, eta beste batzuri 3.ean. Baina edonola noizpait hautu serio bat egin behar dugu. Eta bi bide daude: *Baca* elebidun sistiman, Bigarren Mailan edo frantsesez eskola frantsesean. Eta hautu guztietan zerbait utzi behar da.

BIGARREN Mailan hautua egiten duenak ez du pentsatu behar ezinezkoa denik. Hego aldean lortzen badute —eta errazagoa denik ezin pentsa—, guk zergatik ez? Seaskan leheneraino iritsi ginen, eta esperientzia minimo bat badugu.

Ez dugu ahortzi behar edozoin sistiman gurasoaren hautuaren segurtapen eta motibapenak bakarrik, edo gehien bat behintzat, bultzatzen duela ikaslea bere eskola lanetan.

Jakin ere Bigarren Maila ez dela bukatua, betikotz eginga den eskola. Kontraesan frango ditugu. Mahai gainean aldi oroz pausatu behar direnak. Gure neurrien arauera erabakiak hartu, aldatetarako bideratu. Pedagogia jarraipen etengabea beharrezkoa dugu. Baina ametsik ez. Nahaikunde pertsonal guztiak inoiz ez bait ditu talde batek bere gain hartzen.

Bide ireki dutenentzat gogorregia da bide abertzale askok gaur egun duten pentsamoldea: «Bigarren Maila ez dago aski heldua, sendotzen delarik...». Nork sendotu behar du? Besteek zuentzat. Jokamolde nahiko insolidario eta burgesa benetan.

Seaskan, beste hainbat tokitan bezala, ez dugu sekulan gure haurrentzat bakarrik egiten, nahi gabe, ondokit helduko direnentzat ere ari gara. Orain dela 20 urteko lehen ametsak Xalbador ikastegiraino iritsi dira. Horra gaur egun Ipar aldean. Seaskak eskaintzen digun kultur proiektu zehatz bat, *Baca* elebidun sistiman. Bihotzak amesteko, buruak kalkulatzeko eta eskuak lan egiteko eskas. Zein abertzaiek uko egin diezaioke?, zeren izenean?

MIREN INTXAUSTI
(SEASKAko kidea)

190
Sukurtsal

164
Kooperatiba
Elkartu

20.000
Lanpostua

230.000
Milioiko Aurrezkia

Euskadiko
Kutxa

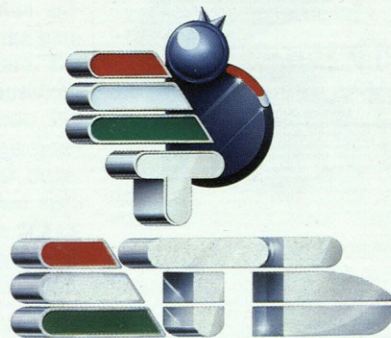


CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA

ETEN GABE EUSKERAREN ALDE

Euskara Sortu zen enbor beretik jaio zen Euskal Telebistak, gogor dihardu egunero euskara bera arnas-berritu eta zabaltzen.

Euskarari telebista-hizkuntza berriaren lehioak irekiz, komunikazio-mundurako baliabide egokia sortuz, beste hizkuntza modernoekin orpoz-orpo jokatzuz... Horrexegatik da E.T.B.



EUSKAL TELEBISTA